KARYS

PASAULIO LIETUVIŲ KARIŲ MĖNESINIS ŽURNALAS

Redaguoja ir leidžia:

KPT. SIM. URBONAS, ST. BUTKUS ir AUG. ASTRAUSKAS

Prenumerata: metams—4 dol., pusm.—2,50 dol., atks. nr. 45c.

Red. ir adm. adresas: KARYS, 156 Steamboat Rd., Great Neck, N. Y.

Nr. 2 (1261). **1950 m. Gruodžio mėn.** **Įsteigtas 1919 m.**

ŽYGIS Į 1951-sius METUS

Visas pasaulis, o ir mes lietuviai, didžios nežinios ir gilaus rūpesčio persunktais veidais praleidome šiųmetinę Kalėdų šventę. Štai, jau žygiuojame Naujųjų 1951-jų Metų audringąją kelionę.

Kodėl gi sakome — žygis?

Kodėl tariame — žygiuojame?

Nejaugi prieš akis vėl karo vargas, ašaros, kraujas... Juk praėjusių švenčių dienomis Geroji Naujiena mums skelbė ramybę ir taiką geros valios žmonėms žemėje.

Deja! Kada žemėje triumfuoja pats pikčiausias žmogus, kada komunistinė bestija visiems geros valios žmonėms yra baisesnė net už pačią mirtį — aišku, žemėje nebegali būti nei ramybės, nei taikos, nei, pagaliau, Trečiojo pasaulinio karo realaus supratimo, jo baimės.

Šiandien, atrodo, kiekvienam turėtų būti aišku, kad dabartinė būklė ilgai tęstis negali. Arba — arba! Iš ugnies ir pelenų tegali prisikelti gerosios valios žmogus, o milijonai įvairių tautų vergų, lėtai mirčiai uždarytų raudonosios Maskvos imperijos "darbo" stovyklose, turėtų išeiti į laisvę. Į laisvę, dėl kurios Jungtinės Amerikos Valstybės buvo priverstos vesti du pasaulinius karus, paaukoti jiems daugybę geriausių savo motinų sūnų ir sudėti begalines materialines vertybes.

Žinoma, tai yra baisu, pasakys dažnas. Tačiau šiuo atveju reikėtų tuojau pat giliai pagalvoti: o kas būtų atsitikę su Europa, Amerika ir, gal būt, visu pasauliu, jeigu JAV nebūtų įsikišusios į šiuos abu karus? Ar JAV šiandien dar bebūtų visų didžiųjų žmogaus laisvių šalis? Ar ji būtų galingiausia valstybė pasaulyje?...

Viso pasaulio civilizacijos, jo kultūrinių bei dvasinių vertybių laimei, abiem atvejais JAV atsakė pačia tikrąja kalba — u g n i m i ! . .

Tiesa, oficialiai —Tretysis pasaulinis karas dar nėra prasidėjęs. Dar neva kalbasi ir šypsosi didžiųjų galybių diplomatai, sėdi draugėje už stalo bankietuose. Tuo tarpu — Korejos mūšių laukuose jau pusmetis, kai liejasi Jungtinių Tautų vyrų kraujas, puola, traukiasi, ginasi divizijos, o didžiausią šios aukos kryžių — neša Jungtinės Amerikos Valstybės.

Tikėkime, kad šių pirmųjų karių - kankinių kraujas turės didžios prasmės viso pasaulio būsimosioms kartoms, visai žmonijai. Jų brangiausios aukos dėka šiandien jau ir "aklieji" praregi, kas yra raudonasis imperializmas, kas yra tikrasis užpuolikas, ir kas verčia Ameriką ryžtis, jeigu jau nėra kitos išeities, pakankamai tvirtai sutikti baisingą ugnies ir plieno griūtį, kuri šiandien pakibusi ties visų gerosios valios žmonių galvomis.

Šiandien mums yra suprantami ir fronte mirštančio kario amerikiečio žodžiai, kuriuos pasakė dar II-jo Pasaulinio karo žūstąs karys, vieno garsiojo JAV rašytojo, Hemingway, pokarinio veikalo personažas Jordan, gulėdamas prie susprogdinto tilto ir laukdamas mirties:

"Ištisus metus aš kovojau dėl savo įsitikinimų. Jeigu mes čia laimime — mes laimėsime visur. Pasaulis yra gražus ir vertas, kad dėl jo būtų kovojama, ir aš labai nenoriai skiriuosi su juo . . ."

Nedidelės lietuvių tautos didingoji istorija ir mūsų Tėvynė Lietuva — nemažiau yra graži ir verta, kad mes dėl jos laisvės kovotume ir aukotumės.

Tad šiomis istorinėmis dienomis, kada nežinome, kas gali atsitikti net bespausdinant ar beskaitant šiuos žodžius, junkimės visi neišskiriamon draugėn savųjų tarpe. Aukščiausias laikas gryna širdimi vieningai budėti didžiojoj parengtyje. Tikėkime, kad lietuvis karys, kuriame fronte jis bebūtų, garbingai ir narsiai atliks savo pareigą Tėvynės, JAV ir viso pasaulio gerosios valios žmonių laisvei ginti.

KPT. SIM. URBONAS

MIELUOSIUS MŪSŲ SKAITYTOJUS, BENDRADARBIUS IR TALKININKUS, visus karius, visus lietuvius Tėvynėje ir pasaulyje, visus malonius kolegas lietuviškųjų laikraščių redaktorius-redakcijas nuoširdžiai sveikiname, sulaukusius Šv. Kalėdų ir Naujųjų 1951-jų Metų.

Nors ir kaip bebūtume iškankinti, pavargę ir nusivylę, nepalaužiamai tikėkime laisvos, demokratinės Tėvynės Lietuvos prisikėlimu. Dėl jos kovokime, aukokimės, jos laisvei sutartinai dirbkime.

KARYS

KU biblioteka

093 00523443 3

VIRŠIAUSIAS TIKSLAS

A. MERKELIS

Kiekvienas žmogus ko nors siekia ir pagal tą savo siekiamąjį tikslą jis tvarko savo gyvenimą. Kaip žmonės, taip ir jų siekiamieji tikslai nėra vienoki. Jie daugiausia pareina nuo žmogaus polinkių, išsilavinimo ir gyvenamosios aplinkos. Siekiamasis tikslas sudaro žmogaus gyvenimo turinį, ir juo žmogus labiau artėja prie jo, juo daugiau jis jaučias patenkintas ir laimingesnis.

Žmonės savo individualinių tikslų gali siekti tik normaliais laikais. Žmonių bendruomenę ištikus kuriai didesnei nelaimei, jos tikslai bendrėja. Tokiu atveju visos bendruomenės pajėgos skiriamos vienam tikslui — kuo skubiausiai įveikti ją ištikusią nelaimę.

Štai, 1940 m. birželio 15 dieną mūsų tautą ištiko didžiausia ir skaudžiausia nelaimė: Lietuvą užgrobė bolševikai, lietuvių tauta neteko savo nepriklausomos valstybės ir didžiausios žmogaus gyvenime vertybės — laisvės.

Bolševikams okupavus Lietuvą, kiekvienas sąmoningas lietuvis tuoj pajautė, kad jo tautos ir jo paties gyvenime įvyko kažkas baisaus, kad jo gyvenimas gali pakisti iš pagrindų, ir jis nebegalės siekti tų tikslų, kurių galėjo siekti Lietuvai esant nepriklausomai ir nebegalės taip gyventi, kaip gyveno nepriklausomoje Lietuvoje.

Iš pat pirmųjų bolševikinės okupacijos dienų lietuvis pirmiausia įsitikino, kad jis nebėra saugus, kad jis bet kuriuo metu be jokios priežasties gali būti suimtas, uždarytas į kalėjimą ar ištremtas į Sibirą. Jau pirmosiomis bolševikinės okupacijos dienomis lietuvis pamatė, kad savo tėvynėje ir net savo namuose nebe jis šeimininkas, bet žiaurusis okupantas, kad jo tautos didžiosioms vertybėms gresia mirtinas pavojus.

Sveikas nevisuomet pilnai įvertina, kad sveikata yra didžiausias žmogaus turtas, įgalinąs krauti kitokius turtus. Taip ir laisvėje gyvendami nevisi žmonės ir ne visuomet supranta ir įvertina tai, kad laisvė yra didžiausioji jų vertybė, padedanti jiems siekti kitų vertybių. Kaip besveikačiui žmogui viršiausias ir svarbiausias jo gyvenimo tikslas siekimas kuo greičiau pasveikti, taip ir laisvės netekusiam — vėl tapti laisvam ir nepriklausomam.

Lietuvių tautai netekus nepriklausomos valstybės ir laisvės, sąmoningas lietuvis įsitikino, kad jo viršiausio tikslo esama ne to, kurio jis siekė ir, Lietuvai esant pavergtai, jis daugiau jo nebegali siekti. **Lietuvių tautos laisvė ir sava nepriklausoma valstybė—štai kiekvieno lietuvio viršiausias tikslas, leidžiąs jį siekti jo individualių tikslų.**

Bolševikų okupacija parodė, kad, netekus nepriklausomos valstybės ir laisvės, žmogus ne tik nebegali siekti savo individualinių tikslų, bet jis yra paverčiamas visiškai beteisiu vergu, su kuriuo okupantas gali daryti kas jam tinkama. Poetas Adomas Mickevičius, gyvendamas tremty, toli nuo savo tėvynės Lietuvos, palygina Lietuvą su sveikata, kurią gali įvertinti tik tas, kuris jos neteko. Šiandien ir lietuviai, netekę laisvės, o kai kurie ir tėvynės, įvertina, koks brangus turtas yra tėvynė ir laisvė.

Jei šiandien galėtume paklausti šimtus tūkstančių lietuvių, deportuotų į Sibirą, kuris yra didžiausias jų gyvenimo troškimas, be abejo, gautume visų vieningą atsakymą — grįžti į savo mieląją tėvynę Lietuvą.

Bolševikų okupuotoje ir niokojamoje Lietuvoje dar tebeskurstančių lietuvių didžiausias siekimas, kad iš jų tėvynės kuo veikiau būtų išguiti žiaurieji okupantai, ir Lietuva vėl taptų laisva ir nepriklausoma valstybė.

Jeigu mes šiandien paklaustume dešimtis tūkstančių lietuvių, išsiblaškiusių po įvairius laisvojo pasaulio kraštus ir čia jau geriau ar blogiau įsikūrusius, ko jie šiandien siekia, kuo jie labiausiai sielojas, kuris jų gyvenimo yra viršiausias tikslas, tur būt, negautume tokio vieningo atsakymo. Daugumas pasakytų, kad jų didžiausias troškimas

grįžti į laisvą Lietuvą, bet gi esama ir tokių, kurių didžioji svajonė, kuo geriau ir patogiau įsikurti svečioje šalyje. Jiems ten tėvynė, kur geriau. Apie tokius medžiaginių gėrybių vergus, atskilusius nuo savo tautos kamieno ir tautinių idealų, apgailestaudami draug su poetu Baliu Sruoga galėtume pasakyti:

Šaka, atskilus nuo tautos,
Klaikiam vaitojime žiemos,
Pradings, kaip vėjas be žinios.

Jau vienuolikti metai, kai mūsų tautą ištiko baisiausias ir skaudžiausias smūgis, grasąs ją pražudyti. To smūgio žiaurias pasekas daugiau ar mažiau jaučia visi lietuviai. Mūsų visų lietuvių likimas yra glaudžiai susijęs su mūsų Motinos Tėvynės Lietuvos likimu, ir mes dėl jos likimo esame atsakingi prieš būsimąsias kartas ir istoriją. Nedalyvaudami savo tautos likiminėje kovoje dėl jos egzistencijos ir laisvės, mes tuo pačiu save nulietuvintume, tapdami tarptautiniais parėjūnais, išsižadančiais, anot Vinco Kudirkos, brangiausių savo tautos idealų dėl "trupinio aukso ar gardaus valgio šaukšto."

Ne visi lietuviai šiandien gali dalyvauti likiminėje savo tautos kovoje dėl jos egzistencijos ir laisvės. Šimtams tūkstančių lietuvių vargstančių ir žūstančių šaltajame Sibire bolševizmo žlugimas ir nepriklausomos Lietuvos atstatymas yra tik brangi svajonė, kuriai įgyvendinti jie, be savo kančios, niekuo negali padėti. Kasdien grumdamies su neišbrendamu vargu bei skurdu ir visur juos tykojančia mirtimi, jie negali siekti viršiausiojo mūsų tautos tikslo — laisvės ir nepriklausomos Lietuvos valstybės atstatymo. Sibiro lietuvius tremtinius su Lietuvoje bolševikų vergija kenčiančiais ir laisvajame pasaulyje gyvenančiais lietuviais sieja nepalaužiamas tikėjimas, kad Lietuva vėl taps laisva ir jos laisvės saulutė jau nebe už kalnų: greit mus džiugins pirmosios jos prošvaistės.

Sovietų Sąjunga savo karo su Vokietija išvakarėse 1941. VI. 13—22) pradėjus didįjį lietuvių tautos trėmimą į Sibirą, dar platesniu mastu ir žiauresnėmis priemonėmis ji tęsia antrą syk (1944 m.) okupavus Lietuvą. Tais tremimais bolševikai nori palaužti lietuvių tautos pasiryžimą, žūt būt, siekti laisvės. Jei lietuviai savo tėvynėje būtų paklusnūs bolševizmo vergai, jie nebūtų tremiami į tolimojo Sibiro vergų ir mirties stovyklas.

Didvyriški partizanų žygiai mums rūsčiai ir įpareigojančiai byloja, su kokiu nepaprastu ryžtu, karžygių drąsa ir pirmųjų krikščionybės laikų kankinių pasiaukojimu lietuvių tauta priešinas savo baisiajam tironui ir siekia laisvės. Lietuvos partizanų kova nėra beprasminga. Jie kaunas ir žūsta, kad iš jų kapų keltųs laisva Lietuva.

Sibiro lietuvių tremtinių kančios, Lietuvos partizanų besąlyginis pasiaukojimas savo tautos laisvei mus lietuvius, gyvenančius įvairiuose laisvojo pasaulio kraštuose dar labiau įpareigoja siekti savo tautos laisvės. Mes tam savo tautos didžiajam tikslui siekti turime nepalyginti geresnes sąlygas, negu mūsų broliai ir sesers, gyveną anapus geležinės uždangos.

Kiekvienam žmogui valia turėti ir siekti savų individualinių tikslų. Betgi jam nepamiršti ir bendro visos tautos tikslo.

Gyvenant nepriklausomoje Lietuvoje paskiram lietuviui nereikėjo tuo tikslu sielotis. Jo tautinės, politinės, valstybinės ir kitokios pareigos buvo tvarkomos tam tikrais įstatymais. Šiandien Lietuvai esant bolševikų pavergtai, anapus geležinės sienos kenčią lietuviai — verčiami paklusti įstatymams ir įsakymams, naikinantiems mūsų tautą.

Mus priglaudusios laisvojo pasaulio šalys ne tik neturi įstatymų, mus įpareigojančių atiduoti savo tautai tą, ką jai privalome. Vieni kraštai daugiau kiti mažiau toleruoja mūsų tautinius siekimus, tačiau, aplamai paėmus, jie visi nori, kad juose įsikūrę greičiau asimiliuotųsi, t. y. susilietų į vieną masę su to krašto gyventojais. Tad svetur gyveną lietuviai savo tautai pareigas atlieka pagal savo tautinės sąžinės jautrumą.

Svečiose šalyse ir neįprastoje aplinkoje gyvenant, daug laiko ir energijos skiriant kasdienei duonai bei savai ateičiai patikrinti, jautrumas didiesiems savo tautos siekimams silpnėja ir nenuostabu, kad mes ne visa darome, ką galime ir privalome daryti savo tautai laisvinti ir nepriklausomos Lietuvos valstybei atstatyti. Tai gal būt ir žmoniška, tačiau taip elgtis mes neprivalome, nes šiandien tėvynė iš mūsų daugiau reikalauja.

Šiandien gyvename tokius laikus, kad savo tautos likiminėje laisvės kovoje visi privalome būti kariais savanoriais.

KLAIPĖDOS MIESTO PAĖMIMAS

JONAS BUDRYS
— —

Artinamės prie Klaipėdos miesto

1923 m. sausio 12 d. jau temstant, prisiartinome prie Klaipėdos. Mūsų raitieji savanoriai, Labučio vadovaujami, jojo pirmieji. Nuo Kruken-Gerge kaimo kalnelio jie išvydo miestą. Ir nedidelis 20 raitelių būrys nesusilaikė— leidosi pirmyn, mėgindami miesto gynėjus. Ilgai neteko laukti— pasigirdo šautuvų šūviai, kiek vėliau sutarškėjo kulkosvaidžiai. Mūsų raiteliai neskubėdami pasuko į dešinę ir, padarę ratą, grįžo. Šaudymas iš miesto pusės tęsėsi dar 10-15 min., buvo nerviškas ir gynėjams beprasmis. Už tat mums padėjo susiorientuoti. Kulkosvaidžių ugnis ėjo iš kelių dvarų: Goetzen, Althof, Smeltės priemiesčio ir fanieros fabriko, ties Dangės upe. Mūsų uždavinys buvo: pasiekti tikslą su kuo mažiau aukų tiek sau, tiek priešingai pusei. Nenoriu net vadinti kitos pusės priešu. Ką gi kalti tie prancūzų kariai, patekusieji į Klaipėdą? Kokie jų tėvynės interesai buvo čia paliesti? Žinoma, jie—kariai ir, kol negaus kito įsakymo, ginsis. Tad aš ir norėjau užtęsti laiką. Jau anksčiau pasitariau su nusimanančiais politikoje — jų tai patarimas ir buvo: apgulkite Klaipėdą, duokite laiko susižinoti signatarų valstybėms tarp savęs, gal jie patys sukilimo akivaizdoje nepanorės dar daugiau komplikuoti padėties. Ir man pačiam atrodė, kad nereikia pažeisti didelės valstybės garbės, nes tuo gali būti pastatyta į pavojų ir visos Lietuvos egzistencija: Lenkijai galėjo būti duotas sutikimas maršuoti į Lietuvą.

Žygiavome visą dieną. Žmonės buvo ne tik pavargę nuo žygio, bet sušalę ir nedavalgę. Liepiau sustoti. Kruken-Gorge ūkyje įkūriau savo štabą. Pirmos rinktinės vadui, savanoriui Aukštuoliui, įsakiau paskirstyti kuopas ir nakties tamsumoje prieiti kuo arčiau miesto. Sausio 13 d. apie 3 val. ryto kuopos užėmė savo vietas, ir miestas buvo galutinai apgultas. Vienintelė galimybė iš jo išvykti buvo jūra ir marės, nes mes savo žinioje neturėjome nei laivų, nei žmonių užkirsti keliui per jūrą. Tuo tarpu turėjome apie 600 vyrų, paskirstytų į 5 kuopas. Priešingoji pusė buvo gausesnė ir daug geriau apginkluota. Prancūzų dvidešimt pirmasis batalionas nors ir buvo nepilnas (200 žmonių ir apie 30 karininkų), bet puikiai apginkluotas. Vien tik modernų kulkosvaidžių turėjo daugiau 40. Iš 400 žandarų tik apie 60 buvo išmėtyti po kraštą, kiti gi buvo sutraukti į Klaipėdą ir apgyvendinti kareivinėse. Tai vis buvusieji vokiečių armijos kariai, ginkluoti šautuvais ir kulkosvaidžiais. Kaip vėliau paaiškėjo iš vokiečių gyventojų, prancūzams pagalbą pasiūlė savanoriai ir buvo priimti, apginkluoti ir priskirti, kaipo pagalbinė policija. Policija, su jos direktorium Cornelius priešaky, buvo vadovaujama majoro Tubeux, kuris ir rūpinosi miesto gynimu.

Tą naktį padiktavau laišką prancūzų komisarui Petisne, kuriame išdėsčiau sukilimo priežastis ir prašiau atitraukti gynėjus į kareivines, kad išvengtume kraujo praliejimo. Prie laiško pridėjau vieną "Manifesto" egzempliorių ir keletą spausdintų proklamacijų prancūzų kalba į prancūzų karius. Proklamacijose buvo išdėstyta, kad mes prieš juos nieko neturime ir kariauti nenorime, mūsų siekis yra pašalinti provokišką Steputat direktoriją.

Siunčiam žmones derėtis

Sausio 13 d. apie 4 val. ryto mūsų "parlamentarai"', du jauni vyrukai klaipėdiečiai, Kavolis ir Gervinas, su balta vėliava sustojo ties spygliuotų vielų tvora, kuria gynėjai jau suspėjo aptraukti savo pozicijų silpnesnes vietas.

Mūsų pasiuntiniams iš gynėjų pusės buvo nurodyta vieta ties tiltu per Dangės upę, prie fanieros fabriko, kur jie buvo įsileisti.

Apie rytą gautas pranešimas iš dešinio sparno, kad ten, ties Giruliais, susispietė naujas savanorių būrys, apie 40 žmonių, kuris jau pasidavė vieno tarnavusio kariuomenėje savanorio žiniai.

Tas savanoris, pasiėmęs vadovybę, parodė iniciatyvą ir matydamas, kad ties Giruliais keli kilometrai liko neapstatyti žmonėmis, pats paskirstė savo negausų būrį į sargybas.

Pagyriau tą sumanų vyrą, patvirtinau įsakymu naują 6-tą kuopą, paskirdamas jį jos vadu, ir pasiunčiau jam visus naujai atėjusius savanorius. Iš vienos kairiojo sparno kuopos gautas pranešimas, kad ten mirtinai pašautas priešo žvalgas. Centrinėje kuopoje įvyko susišaudymas, ir buvo užmuštas vienas savanoris —pirmoji mūsų auka.

Iš centro apie 10 val. ryto gautas pranešimas, jog ten pasirodė apie 40 žmonių, neva geležinkelio linijos taisyti. Kuopos vadas spėja, kad apkasų kasti. Turėdamas įsakymą tik apgulti ir tik gintis, bet ne šaudyti patiems, klausė, ką daryti. Telefonu įsakiau paleisti keletą šūvių, bet ne į žmones—tik pagąsdinti. To pakako—darbininkai išsibėgiojo ir daugiau negrįžo.

Žinios apie Bajorų stoties paėmimą

Jau iš nakties pradėjo smarkiai šalti. Mes gavome 6 kulkosvaidžius. Pas mus į štabą iš Bajorų atvyko Erdmonas Simonaitis, lydimas ūkininko Dovilo ir kažkokio uniformuoto Klaipėdos policijos komisaro, kuris kalbėjo lietuviškai. Klausiu:

— Erdmonai, kur gavai adjutantą, ar tai lietuvis?

— Ne, vokietis Štelgeris, Šilutės komisaras.

Čia Simonatis papasakojo man Bajorų stoties pačmimo smulkmenas.

Simonaitis sausio 11 d., paėmęs 25-28 savanorius, nuėjo į Bajorų stotį. Mūsų savanoriai rado stotį užimtą žanadarų, kurie turėjo 2 kulkosvaidžius. Su žandarais buvo Šilutės apskrities policijos komisaras ir prancūzų paprefektis, leitenantas Line, kurie gerai pažinojo Simonaitį. Line, pamatęs prisiartinantį būrį, įsakė pradėti ugnį. Komisaras, jau besiruošiantiems policininkams, vokiškai surėkė: "Halt! Nešauti!" Line rėkė Štelgeriui: "Aš jus atiduosiu teismui, aš jus nušausiu!" Jis metėsi prie kulkosvaidžio, norėdamas šauti. Žandarai klausė savo, jiems artimesnio, vado ir prancūzų leitenanto prie kulkosvaidžio neprileido. Policijos komisaras gi tuo nepasitenkino, bet saliutavo Simonaitį kariškai ir pratarė vokiškai: "Ich gratuliere, Herr Landespresident!" (Sveikinu, ponas krašto prezidente — taip tituluodavo krašte Direktorijos pirmininką). Line visai nustojo pusiausvyros, pradėjo kolioti Štelgerį — "Išdavikas, su jumis bus atsilyginta..." Tas gi ramiai, bet garsiai, kad policininkai girdėtų, tarė Linei: "Mes, vokiečiai ar lietuviai — šio kraš-

Laisvės statula V. D. Karo Muziejaus sodelyje, Kaune

1923 METAIS

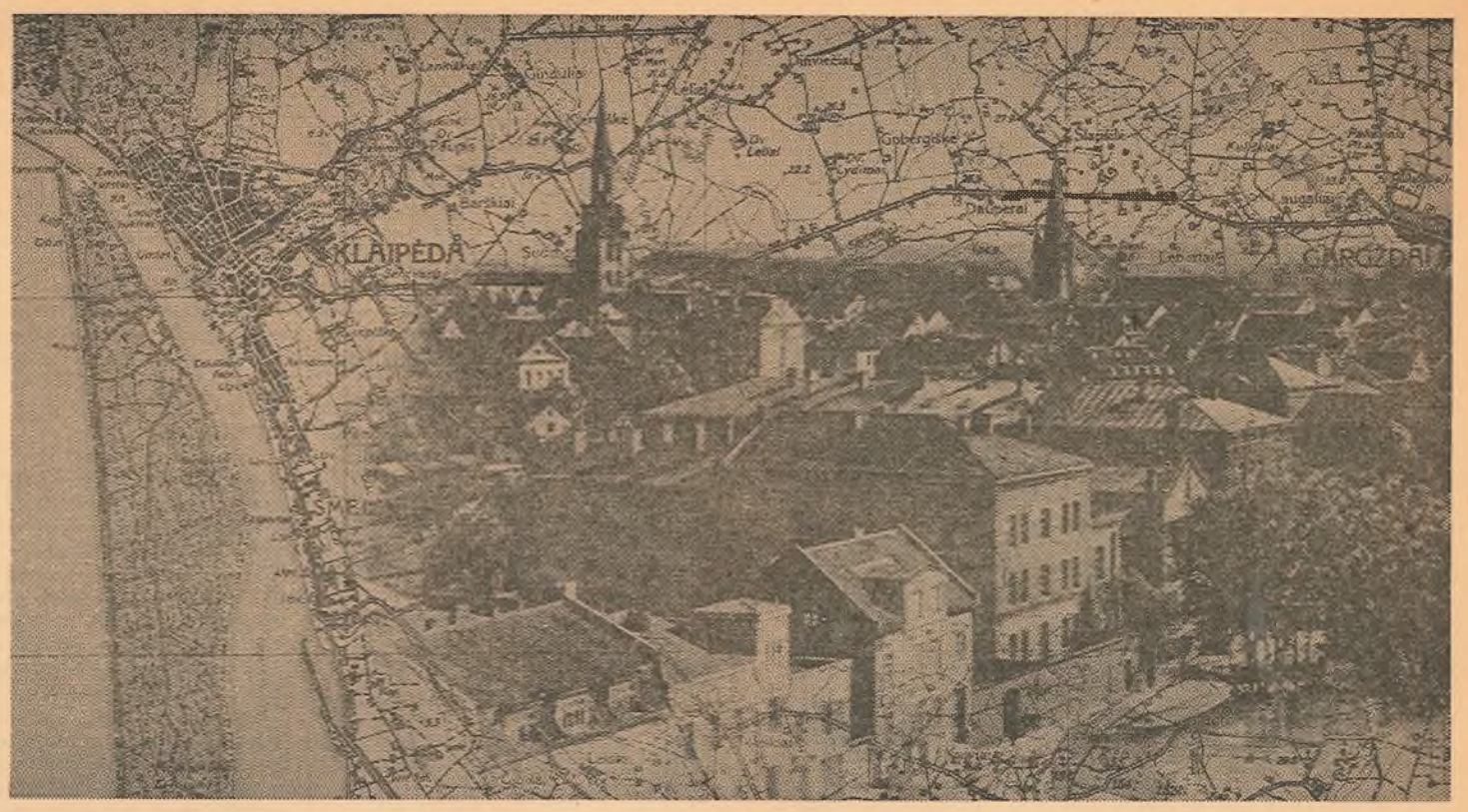

to gyventojai. Čia gimę, čia užaugę, gyvenome iki šiol drauge ir turėsime gyventi ateityje. Jūs gi čia svetimi, kaip atvykote, taip ir išvyksite. Štai kodėl mes, klaipėdiečiai, negalime vienas į kitą šauti."

Toliau, kreipdamasis į policininkus, tarė: "Pasveikinkit poną prezidentą!"

Policininkai sumušė užkulniais ir saliutavo.

Simonaitis paleido Line, tardamas: "Vyk į Klaipėdą ir pranešk Petisne, ką matei. Su prancūzais patys nepradėsime, bet jei teks — ginsimės." Simonaitis, palikęs stoties komendantą lietuvį, atidavė policiją jo žinion, o komisarą Štelgerį paėmė su savim.

Štelgeris, girdėdamas tą Simonaičio atpasakojimą, šypsojosi ir, matyti, jautėsi neblogai.

Aš paspaudžiau jam ranką, tardamas: "Bravo, komisare, taip turi galvoti visi šio krašto žmonės, ir viskas bus gerai."

— Bus gerai, — pakartojo ir jis lietuviškai.

Simonaitį aš irgi painformavau apie padėtį ties Klaipėda, ir jis automobiliu, kurį mes naktį atėmėm iš policijos, Štelgerio ir Dovilo lydimas, išvyko į Šilutę ten organizuoti Direktorijos ir, kol Klaipėda bus paimta, iš ten valdyti kraštą, kuris jau visas buvo laisvas.

Grįžta mūsų pasiuntiniai

Apie 11:30 val. rytą toje pačioje vetoje, kur mūsų siųstieji du vyrai perėjo liniją, buvo pastebėtas sujudimas. Pasirodė mūsų parlamentarai; atsidarė spygliais aptverti ožiai-vartai, ir vyrams nuo akių buvo nuimti raiščiai. Man telefonu buvo pranešta apie jų pasirodymą. Turiu paaiškinti, jog mūsų savanoriai-specialistai pasinaudojo krašto telefono linijomis, pritaikė ir įrengė mums telefono linijas, o vielas, jungiančias miestą su kraštu, nukirto ir nutraukė susisiekimą.

Atsakymas, kuris buvo atneštas, iš esmės nebuvo joks atsakymas.

Tai buvo delsimas.

"Aš jokios galios nebeturiu, nes, karo veiksmams prasidėjus, civilinė valdžia perdavė visą galią į karo vado rankas—prašau kreiptis į jį" — maždaug tokiais žodžiais atsakė Petisne.

Mūsų gi pasiųsti vyrukai atpasakojo, kad juos nuvedė į "Memeler Dampfboot" — vokiško dienraščio — redakciją, kur atvyko Petisne ir keli karininkai. Pasiuntiniams nenorėjo rodyti nei prefektūros, nei kareivinių, todėl juos atvedė į neutralią vietą.

Mes buvome jau įpykę. Šeši jaunuoliai savo iniciatyva popietiniu laiku apleido sargybą Girulių rajone ir pradėjo šliaužti miesto link. Juos pastebėjo prancūzai ir paleido ugnį iš šautuvų ir kulkosvaidžių. Du buvo vietoje nušauti, kiti atšliaužė sužeisti. Ta žinia pasiekė mane vėliau, nes toje vietoje neturėjome telefono.

Dar tos žinios neturėdamas, aš pasiunčiau kitą laišką Petisne:

"Jūsų dalykas perduoti, kam reikia. Visas kraštas jau mūsų rankose, ir tai be pasipriešinimo; man pavesta paimti miestą, ir jis bus paimtas. Jei bus kraujo praliejimas—kaltė ne mūsų."

Pasiruošimai puolimui

Sausio 13 naktį daviau telegrafu įsakymus II grupės vadui Kalvaičiui į Šilutę: "Atsiųskite visus laisvus vyrus pas mane", ir III grupės vadui Bajorui į Pagėgius: "Palikite vietoje, kiek reikia, ir paskirkite pavaduotoją. Pačiam, su kiek galima didesniu skaičium, įsakau atvykti į Goetzefen dvarą ir užimti barą." Sausio 14 d. 3 val. ryto iš Bajoro gauta telegrama: "Bus išpildyta. Atvyksiu su dviem kuopom."

Iššaukiau juos dėl to, kad visos mano jėgos tebuvo tos šešios kuopos, maždaug 680 žmonių. Kuone pusė jų buvo moksleivių ir ūkininkų, patriotiniai nusiteikusių ir pasiryžusių, jei reikia, žūti, bet su labai mažu kariniu pasiruošimu.

Įeiti su jais į miestą būtų galima. Bet įėjus teks užimti kelis tiltus, geležinkelio stotį, uostą ir šiaip išskirstyti po miestą. Iš to kiekio negalima palikti rezervų, o jau jokiu būdu nebus kuo pakeisti pavargusių žmonių. Turėjau 3½ kuopos kariškai išlavintų savanorių, o viena, pati geriausia, buvo pas Bajorą Pagėgiuose. Šilutėje buvo nedaug mūsų vyrų ir taip pat mažai patyrę. Abi tos grupės jau atliko savo uždavinį.

Sausio 14 d. aplankiau Astupėno, Strelneko ir Noreikos kuopas. Žmonės tik kai kur galėjo užeiti po stogu pasišildyti. Daugiausia lauke šalo. Prie tokio šalčio ilgai tęsti negalima. Trečią valandą popiet iššaukiau I rinktinės vadą Aukštuolį ir čia pat paskyriau puolimo valandą, perdaviau raštu operatyvinį įsakymą ir aptariau visas smulkmenas. Apie puolimo eigą kuopos turėjo informuoti mane, kol galima, telefonu.

Iš tos dienos įvykių verta paminėti pasirodymą marėse keleto garlaivių, plaukusių į Vokietiją su pabėgėliais. Ne mūsų interesas buvo jiems sukliudyti pabėgimą — juo daugiau bėgs —juo geriau. Tarp jų pabėgo Direktorijos pirmininkas Steputat, policijos direktorius Cornelius ir eilė kitų.

Apie 2 val. po pietų iš Šilutės atvyko apie 600 vyrų. Jų vadas ir jo padėjėjas, abu amerikiečiai, Z. Zamkus ir a. a. St. Darius, vos spėję atraportuoti atvykimą, sėdo prie stalo ir tuoj iš nuovargio užmigo.

Apie 7 val. vakaro visi jaunieji vadai paliko štabą, kiekvienas grįždamas į savo vietą. Turėdamas galvoj, jog visą naktį teks budėti, liepiau savo pagelbininkams pailsėti. Aš su savo pavaduotoju, Pranu Klimaičiu, išėjome į laukus pakvėpuoti oru. Šaltis truputį sumažėjo, bet pakilo smarkus vėjas, kuris ėjo vis didyn ir didyn. Apie 10 val. vėjas sunešė tiesiog kalnus sauso sniego, kitur vėl liko tik plikas blizgantis ledas. Oras buvo nepalankus. Bet įsakymas duotas, pasiruošimai padaryti, ir apie pakeitimus negali būti kalbų. Štai 10 val., kaip numatyta, pasigirdo pirmieji šūviai dešiniam sparne ties Giruliais.

Jie neturėjo pulti, o tik atkreipti į save dėmesį, imituojant puolimą.

Tikras puolimas buvo numatytas Sendvaryj vėliau.

Grįžome į pirkią. Visi buvo vietose, prie žemėlapio susikaupę. Pažiūrėjau į laikrodį — 11 v. nakties.

— Išsiųskite ant kelio "gusarus" (taip mes praminėm savo raitąjį būrį) pasitikti Bajoro.

11 vl. 30 m. suzirzė telefonas.

Strelnekas praneša: "Pasiunčiau žmones Sendvario užimti."

— Kas veda?

— Girnius.

Išeinu laukan. Įdomu pasiklausyti. Sendvaris, tai lyg vartai į miestą. Žinoma, prancūzai tai suprato ir, kiek jų jėgos ir sąlygos leido, atitinkamai jį buvo užėmę.

Pirmoji ugnis ir užėmimai

Prancūzai pirmieji pradėjo ugnį. Į viršų pakilo kelios prancūzų rakietos, kad apšviestų puolančiuosius. Vėliau sutarškėjo kulkosvaidžiai. Mūsiškiai nesinervino, tyliai šliaužė, pagaliau prisiartinę, pradėjo ugnį iš dviejų kulkosvaidžių ir šautuvų. Po 25-30 minučių gynėjų ugnis sušlubavo. Sprogo kelios rankinės granatos. Po to sprogimo, matyt, keli priešingos pusės kulkosvaidžiai nutilo. Griežau prie telefono. Nors ir spėjau, kad Sendvaris užimtas, — klausiu Strelneką telefonu, kaip yra. Jis turėjo sekti puolimą iš arti: — "Taip, užimtas," — atsako. Praėjo kelios minutės. Sendvary pasigirdo šūviai iš keleto šautuvų ir dviejų kulkosvaidžių. Mūsiškiai neatsakė. — "Keista, argi vėl atėjo pagalba iš miesto... Kodėl mūsiškiai tyli?" — galvojau.

Klausiau vėl telefonu Strelneką, kas ten vyksta.

— Prancūzai kontratakuoja, — visai įtikinamai atsiliepė jis.

— Bet kodėl gi mūsiškiai tyli, ar patenka į spąstus? — klausiau.

Kulkosvaidžiai dirba nesustodami. Įsakiau Strelnekui įspėti kaimynines kuopas, o pačiam su 50 vyrų eiti pirmyn, išvaduoti Girniaus.

Pradėjau galvoti, jog iš esamų uoste laivų galėjo ateiti pagalba. Todėl su pagelbininkais tariaus, iš kur sutraukti nors vieną kuopą, kol Bajoras atves savo žmones iš Pagėgių. Tai gali būti dar po 2-3 valandų, nes neturėjau supratimo, kokiomis susisiekimo priemonėmis jis gali pasinaudoti.

Po 10-15 minučių nejaukios tylos pasigirdo granatų sprogimas ir šūviai: tai Strelnekas, — supratome. Ilgai neteko laukti. Strelnekas grįžo prie telefono.

— Viskas tvarkoje. Girnius pasielgė neatsargiai: paimtus belaisvius suvarė į daržinę, o pats su kitais, palikęs tik porą vyrų, nuėjo kratyti dvaro, ar neras kokių pasislėpusių. Tuo tarpu žandarų grupė su dviem kulkosvaidžiais atėjo pagalbon ir apšaudė mūsiškius. Išvadavom visus. Paimta nelaisvėn prancūzų karininkas, 3 kareiviai, 23 žandarai, keli civiliniai, keletas dešimčių šautuvų ir 9 prancūzų kulkosvaidžiai. Kiti žmonės pabėgo.

— Sveikinu! Likite Sendvary, belaisvius atsiųskite mums (Mes jau turėjome jų paėmę anksčiau apie 30).

Įeinam Į Klaipėdą. Mūšis prie prefektūros

3 val. nakties su Sendvariu buvo baigta. Dėl to Goetzefeno dvaro gynėjai atsidūrė didesniam pavojuje. Noreikos kuopa nužygiavo pirmyn, dvaro užimti. Dvaro gynėjai prisileido puolančius gana arti ir tik tada pradėjo ugnį iš kulkosvaidžių. Jau kuone pačiam dvare Noreika buvo užmuštas, o jo kuopa, perpus iš moksleivių sudaryta, pradėjo trauktis atgal. Tuo metu pasirodė Bajoro žmonės. Tas narsus vadas tuoj paleido savo žmones į mūšį ir tiesiog nušlavė dvaro gynėjus. Gynėjų grupė iš Smeltės priemiesčio, matyt, telefonu iš prefektūros jau buvo gavus žinią apie Sendvario ir Goetzefeno likimą ir skubiai pati pradėjo trauktis į miesto centrą. Mūsų kuopos ėjo jų pėdomis. Kai tik bėgantieji mėgindavo kur sustoti ir gintis, tuoj buvo paleidžiami mūsų kulkosvaidžiai, ir gynėjai

BRANGŪS BROLIAI KARIAI!

Žengiant mums į šiuos, nors ir labai neramius, grėsmingus Naujuosius 1951-sius Metus, nuoširdžiai sveikinu jus ir jūsų artimuosius.

Mūsų Tėvynė ir tauta išgyvena sunkiausius savo istorijoje laikus. Mūsų broliai partizanai jau ilgus metus ligi šios dienos veda žūtbūtinę kovą su žiauriausiais okupantais, o mes, laisvieji, esame negailestingai išblaškyti po platųjį pasaulį.

Nors tiesiogiai savo Tėvynei šiandien mes negalime padėti, tačiau savo darbu, savo pavyzdžiu, gyvu ir spausdintu žodžiu — visur ir visiems mes galime drąsiai sakyti apie tą sunkiąją kovą, kurią be perstogės veda lietuvių tauta su baisiausiais mūsų Tėvynės pavergėjais nuo pat pirmųjų Nepriklausomybės kovų dienų.

Kviečiu jus visus nepamiršti, kad esate kariai. Todėl visomis galimomis priemonėmis kovokime dėl mūsų Tėvynės laisvės ir nepriklausomybės. Visi ligi šiol patirtieji ir dar prieš akis stovį vargai ir nuoskaudos — dar daugiau užgrūdins mus, o iš padarytųjų klaidų pasimokinsime.

Tikėkite man, kad nėra pasaulyje jėgos, kuri nugalėtų Tėvynės meilę. Ta meilė parves mus visus daug kenčiančios Motinos-Tėvynės prieglobstin.

P. PLECHAVIČIUS,
Lietuvių Karių Sąjungos "Ramovės"
Laikinosios Centro Valdybos
Pirmininkas

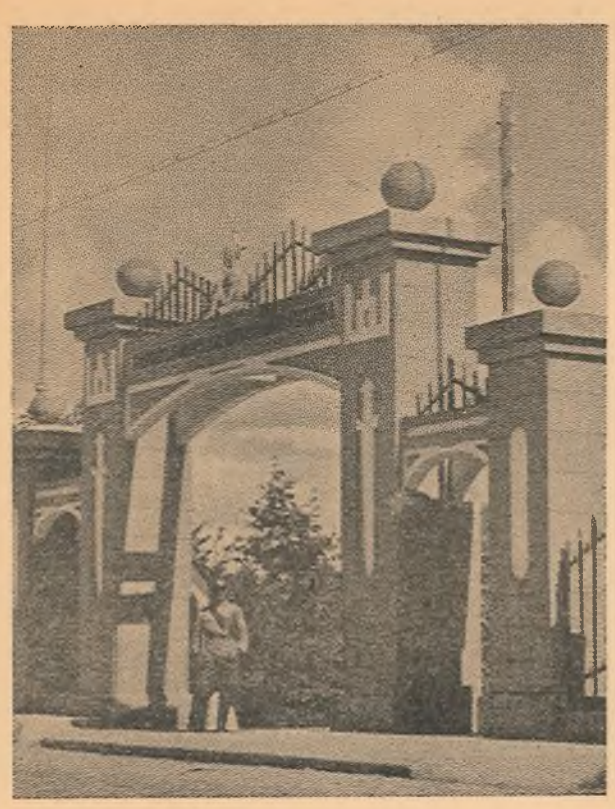

Vartai į Karo Mokyklos rūmus

KARO MOKYKLOS KŪRIMASIS 1919 M.

J. LTN. VYT. TAMULAITIS

— —

Mūsų valstybės kūrimosi pradžioje vienas labai reikšmingų įvykių — Karo Mokyklos įkūrimas. Sunki buvo toji pradžia. Nelengva šiandien vaizduotis tą sunkų erškėčių kelią, kuriuo teko eiti pirmosioms laidoms ir Mokyklos vadovybei, ėjusiai sunkias ir atsakingas pirmųjų Lietuvos karininkų paruošimo pareigas, kada žūtbūtinėse kautynėse reikėjo krauju užbrėžti Nepriklausomos Lietuvos sienas.

1918 m. vasario 16 d. paskelbus Nepriklausomybę, reikėjo kuo greičiausiai organizuoti kariuomenę, kuri galėtų atremti iš visų pusių besiveržiantį priešą. To nesutrukdė nei lėšų, nei ginklų, nei kitų priemonių stoka. Atgimstančios Lietuvos šauksmas pasiekė visas tėvynės kerteles, ir savanorių pulkai, degdami senosios Vytauto Lietuvos karių dvasia, pradėjo rinktis iš plačiosios tėvynės. Iš amžių narsi ir karinga mūsų tauta, nors ir buvo nustojusi savarankiškumo, bet iškankintoj lietuvio širdy laisvės troškimas liepsnojo galinga ugnimi. Reikėjo tik vadų, vesti į kovos lauką. Tuo tikslu kariuomenės vadovybė 1919 m. sausio 15 d. paskelbė karininkų mobilizaciją, o Krašto Apsaugos Ministras—sąlygas įstoti į Lietuvos Karo Mokyklą, jaunų karininkų kadrui paruošti. Šios įstojimo sąlygos ir pirmą kartą viešai paminėtas Karo Mokyklos vardas buvo paskelbtas "Lietuvos" dienraštyje 1919 m. I. 15 d.,:

"KARO MOKYKLA.

1. Dabartiniu sunkių apystovų metu Karo Mokyklos kursas yra sutrumpintas. 2. Į Karo Mokyklą gali stoti visi vyrai geros sveikatos ir nejaunesni kaip 17 m. amžiaus. 3. Į Karo Mokyklą be kvotimų bus priimami tik tie, kurie turi mokyklos paliudymą mažiausia 4 klasių gimnazijos, realinės mokyklos, arba baigę mokytojų seminariją, miesto mokyklą ir kitas mokyklas, turinčias 4 kl. kursą. 4. Visi norintieji stoti Karo Mokyklon privalo tuoj užsirašyti Apsaugos Ministerijos raštinėje. Užsirašiusieji bus tuojau priimti. 5. Kiekvienas vyras, įstojęs į Karo Mokyklą, gauna kareivio vardą ir visą kitą paskirtą jam (kareiviui) užlaikymą. 6. Karo Mokyklos kursas tęsis tris mėnesius. 7. Kareivai, baigę Karo Mokyklą, gauna "skyrininkų" vardą ir siunčiami į pulką papildyti mokslo praktiką. Išbuvę tris mėnesius pulke ir išlaikęs tam tikrus kvotimus, vyriausybei teikiant, gali gauti "karininko" vardą (Pasirašė Krašto Apsaugos Ministeris karininkas Velykis)."

Tai pirmasis raštas, kuriame kalbama apie Karo Mokyklą. Tačiau nors įstojimo sąlygos ir buvo paskelbtos, bet pačios Mokyklos dar tebuvo tik vardas. Tas pranešimas neskelbė Mokyklos atidarymo, o tik jos organizavimą.

Paskelbus įstojimo sąlygas, kandidatų į Karo Mokyklą prašymai pradėjo plaukti Krašto Apsaugos Ministerijos Kanceliarijon. Kandidatų nestigo. Lietuviškoji besimokanti jaunuomenė nebijojo kovos. Reikėjo skubiai ką nors daryti, kad Mokykla būtų galutinai įsteigta ir pradėtų savo darbą. Tų pat metų sausio 25 d. Įsak. Apsaugos Ministerijai 20 nr. Mokyklos Viršininku buvo paskirtas generolas Galvydis-Bykauskas, o jo padėjėju (Įsak. Kr. Aps. M-jai 22 Nr.)—pulkininkas Tvaronas. Tai buvo pirmieji Karo Mokyklos organizatoriai. Jų paskyrimo data ir bus Mokyklos tikroji gimimo data.

Mokyklos Viršininkui esant komandiruotėje užsieny, jo padėjėjui pulk. Tvaronui buvo įsakyta surasti Mokyklai butą, sudaryti lektorių etatus, parinkti vadovėlių ir t.t. Nuo čia ir prasidade faktiškasis Karo Mokyklos kūrimas. Pirmiausia reikėjo rasti bendradarbių. Jais buvo: adjutantas karininkas Jakutis, ūkio viršininkas karininkas Dauknys, vyr. instr. kar. inž. Dirmantas ir lietuvių kalbos mokytojas Faustas Kirša.

Vienas iš seniausių dokumentų, liudijančių Karo Mokyklos įsteigimą, yra Karo Mokyklos viršininko padėjėjo kar. Tvarono 1919.II. d. raportas, kuriuo pranešama apie numatytą Karo Mokyklai butą Hindenburgo (Gedi-

Kariūnai ir žiema Mokyklos rūmų aplinkumoje

KLAIPĖDOS PAĖMIMAS 1923 M.

vėl bėgo. Apie 9 val. Bajoras pasiekė prefektūrą, kur 70 prancūzų su keliais karininkais nutarė gintis. Kiti užsidarė kareivinėse ir pasiėmė savo žinion dar 150 žandarų. Kiti žandarai, netekę vilties ir noro gintis, išsilakstė po miestą ir išsislapstė po privačius butus.

Prancūzai turėjo gerokai kulkosvaidžių, ir per visus dviejų aukštų langus kyšojo jų vamzdžiai. Abiejose gatvėse ties namu negalima buvo pasirodyti, nes jų ugnis viską nušluodavo. Keli drąsuoliai jau užmokėjo savo gyvybe. Klaipėdietis Vanagaitis, buvęs vokiečių viršila, drąsiai pasisiūlė Bajorui pravesti savanorių dalį per sodus į prefektūros namo sodą. Tuo tarpu vienas jaunas karininkas, Barkauskas, paėmęs rankinę granatą, prisislinkęs prie namo mūro, mėgino įmesti pro langą granatą, bet buvo pastebėtas ir krito vietoje negyvas. Kulka pataikė jam tiesiai į kaktą. Vienok atsirado ir daugiau drąsuolių. Du mūsų kulkosvaidininkai pradėjo ugnį į prancūzų kulkosvaidininkus. Tuo pasinaudojo vienas savanoris drąsuolis ir pakartojo Barkausko žygį. Šį kartą jam pasisekė. Nuo sprogusios vidury namo granatos išbyrėjo visi langai. Pasirodo, antrame aukšte būta paties Petisne su pagalbininkais. Kaž kas iš jų sugriebęs nuo stalo baltą staltiesę, iškišo ją pro langą: ženklas, kad pasiduoda.

Prancūzai sudėjo ginklus. Apie 12 v. dienos Bajoras pranešė man įvykusį faktą. Visos kuopos iš įvairių pusių įžengė į miestą, užėmė uostą, tiltus, stotį ir apsupo kareivines, laukdamos tolimesnių įsakymų. O tuo tarpu prefektūroje ėjo derybos.

Žmonių minios užplūdo gatves ir laukė, kas čia bus toliau.

Prefektūroje

Aš važiavau per miestą su Pranu Klimaičiu ir Bajoru apdaužytam ir be durelių senam forduke. Iš minios, abiejose gatvės pusėse buvo girdėti gana gausūs džiaugsmingi šauksmai—lietuviškai ir vokiškai. Įėjome į prefektūrą. Prancūzai atsistojo. Keli, sunkiai sužeisti, gulėjo apraišioti. Pasikėliau į antrą aukštą. Ten buvo 7-8 uniformuoti prancūzų karininkai ir pilna uniforma, kaip supratau, Petisne. Vieni kitus saliutavome.

Petisne jau buvo atsigavęs ir bandė pasikeisti rolėmis.

— Jūs čia "tų žmonių" vadas? —staiga kreipėsi į mane.

— Taip, aš.

— Ar jūs pripažįstate alijantų autoritetą šiame krašte? —vėl klausė.

— Apie tai galėsime pasikalbėti vėliau, laisvesniu laiku. Dabar norėčiau žinoti, ką jūsų žmonės planuoja kareivinėse: mano gintis arba nutraukė gynimąsi?

Petisne pamatęs, jog jo taktika nepasisekė, pakeitė toną ir, kaip geras vaidila, gana maloniai ir ramiai sako:

— Leiskite atvykti čionai karo vadui, su juo ir tarkitės.

— Gerai, tik aš tikiu, kad jo atvykimas neužims daug laiko.

Kažkas iš mūsų ir vienas prancūzų leitenantų automobiliu išvyko į kareivines atsivežti vadą.

Tuo tarpu prisistatė man vienas civilinis.

— Aš miesto burmistras Šultz. Vyriausio burmistro aš nesurandu. Kokie bus tamstos nurodymai miestui? — stengėsi ramiai ir pagarbiai klausti senyvas žmogus.

—Matai, matai, štai lapė jau prisigerina naujiems šeimininkams, — tarė Petisne piktai savo karininkams.

Jo kabineto šefas, kapitonas La Roche, nerodydamas savo jausmų, tylėjo. Jis tik buvo sąžiningas vertėjas.

Paprašiau burmistrą Šultz, kuris mokėjo, nors ir nedaug, lietuviškai, kad būtų pas mane rytoj 10 val. ryto krašto Direktorijos bute, kurį pasirinkau savo buveine. Petisne lyg norėjo prieštarauti, ruošėsi ką sakyti, bet susilaikė ir numojo ranka.

Paliaubų prašymas

Greitai atvyko senyvas majoras. Buvo susinervinęs. Saliutavo. Apsidairė aplink, kaip geras tėvas-vadas, ieškodamas akimis, ar netrūksta ko iš karių.

Po to kreipėsi į mane:

— Darysime paliaubas?

Jausdamas visą atsakomybę už savo veiksmus, supratau, kad ir čia nėra strateginis klausimas: paimsi kareivines, tai jau kraštas lyg laisvas, ir klausimas baigtas! Anaiptol, jei mes darysime kuo mažiau triukšmo, kuo daugiau saugosime alijantų prestižą, tuo naudingiau bus mums galutiniam Krašto likimo sprendime. Tad senam majorui atsakiau:

— Iš viso nematau, už ką gi jūs, prancūzai, čia mušatės. Patys iš Prancūzijos maršuojate į Ruro kraštą, o čia kovojate gindami vokiškumą. Aš būčiau ne tik už taiką, bet už pilną nuoširdžią draugystę. Mes, lietuviai, pilni simpatijos prancūzams ir suprantame, kad čia Klaipėdoje jūs, prancūzai, esate blogos diplomatijos auka. Negalite pasiūlyti taikos, kol diplomatijos susitars, lai būna paliaubos!

Labai trumpai tarėmės, surašėme ir pasirašėme paliaubų aktą. Jo turinys, trumpai suglaudus. buvo toks. Visas miestas lieka mūsų žinioje. Išimtį sudaro kareivinės, kur užsidarė prancūzai. Petisne paprašė palikti ir prefektūrą. Gerai — sutikau. Majoras paprašė susinešimo su laivais, iš kur jie gauna maistą. Paliaubų galia — neribotam laikui. Jos gali būti nutrauktos, 12 valandų iš anksto vienai pusei įspėjus kitą.

Aš pasijuokiau: — Gerai, mums užtenka 2 val. pasiruošti, bet jei jūs norite 12—sutinku. Be to, vaikščiokite, kur norite, po miestą, mes nekliudysime. Mes nežiūrime į jus, kaip į priešą.

Majoras Tubeaux, aktais pasikeitus, prašė grąžinti jiems šautuvus. Iš savo pusės pasiūlė atiduoti sunkvežimį, kuris ties Goetzefenu jiems pakliuvo.

Aplink stovėjo apie dešimtis prancūzų karininkų. Tik vienas Petisne, užkietėjęs biurokratas, laikėsi šaltai, rezervuotai. Karininkai gi aiškiai rodė mums simpatijų ir pagarbą. Aš užjaučiau juos. Negi šie 65 šautuvai turi reikšmės! Ir tariau: "gerai."

Prancūzai, atiduodami mums automobilį, pastebėjo, kad jis sugedęs, ir čia pat jų mechanikai jį pataisė.

Mes apstatėme miestą ir uosto rajoną sargybomis, saugojome kareivines ir kiekvieną prancūzų judėjimą, o dar tą pačią naktį Erdmonas Simonaitis įsikūrė krašto Direktorijos rūmuose.

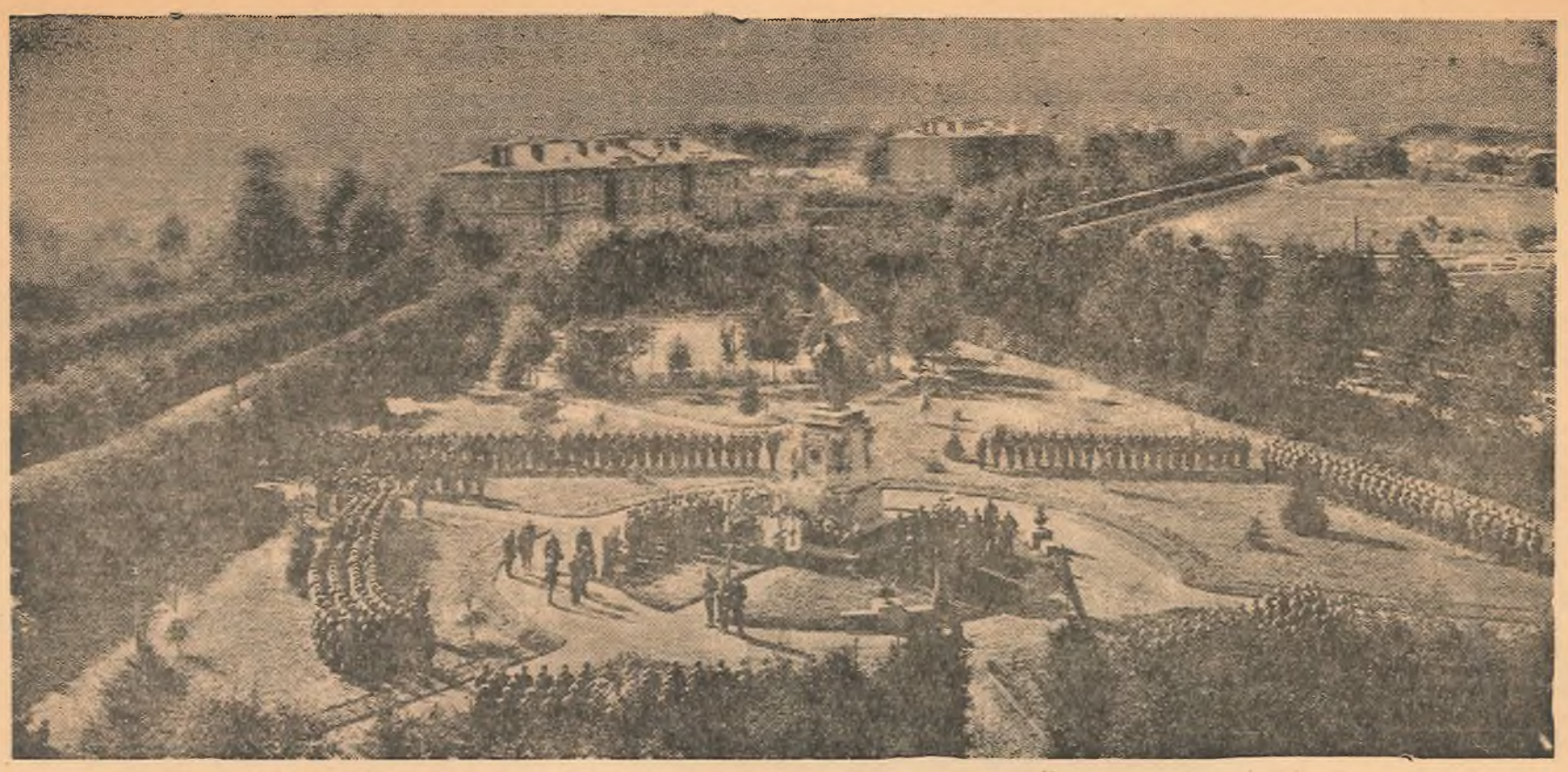

Karo Mokyklos jaunųjų karininkų išleistuvių iškilmės Vytauto Didžiojo paminklo papėdėje, Aukš. Panemunėje

mino) g. Nr. 11, kuris laikinai buvo užimtas Prekybos ir Pramonės Ministerijos. Raporte prašoma paskubinti tą butą užleisti Mokyklai. Tuo tarpu Karo Mokyklos raštinė apie vasario mėn. 10 d. įsikūrė Wiener Platz 27 Nr. (Nepriklausomybės aikštės ir Gedimino g-vės 25 kampas). Ir jau vasario 11 d. Karo Mokykloje įvyko pirmos piniginės operacijos: sumokėta už buto sutvarkymą, pirkta raštinės reikmenų ir kt. Vasario 11 d. prisimintina dar tuo, kad tą dieną parašytas ir išsiųstas pirmasis Karo Mokyklos raštas šitokio turinio:

"Krašto Apsaugos Ministerijos Rikiuotės Skyriaus Viršininkui. Pranešu, kad Karo Mokyklos raštinė laikinai įsteigta namuose prie kertės Liudendorfo g. Nr. 27 ir Wiener Platz. Meldžiu išduoti paliepimą, kad Apsaugos Ministerijai įsakymų nuorašai, taip pat ir atskirų įgulos rikiuotės dalių po 1 egzempliorių būtų siunčiami į Mokyklos raštinę. Pasirašė: Už Karo Mokyklos Viršininką jo pagelbininkas karininkas Tvaronas ir l. e. Karo Mokyklos Adjutanto p. karininkas Jakutis."

Vasario 12 d. štabo viršininkas oficialiai pranešė, kad viršiau paminėta būstinė Karo Mokyklai jau paruošta. Tačiau tų namų dalį dar buvo užėmęs Tiekimo Valdybos (Intendantūros) sandėlis. Šio sandėlio iškraustymas užtruko kiek ilgesnį laiką. Ir gal dėl tos priežasties turėjo vėliau įvykti Karo Mokyklos atidarymo ir pašventinimo iškilmės.

Vasario 20 d. buvo prašoma įsakyti rikiuotės dalių viršininkams ligi vasario 26 d. 11 val. atsiųsti į Mokyklos raštinę visų kandidatų prašymus su dokumentais. Pačius kandidatus buvo prašyta atsiųsti vasario 27 d. 10 val.

Vis didėjant skaičiui kandidatų, siunčiamų daugiausia iš rikiuotės dalių, ir artinantis jų priėmimo dienai, kuri buvo atidėta iki kovo 7 d. ypatingai intensyviai ėjo Karo Mokykloj parengiamasis darbas. Pažymėtina vasario 27 d., nes tada išleistas pirmasis Karo Mokyklos įsakymas, kar. Tvarono pasirašytas.

Kovo 4 d. pranešama vokiečių komendantūrai, kad Karo Mokykla užėmė jai paskirtus rūmus. Kovo mėn. 6 d. "Lietuvoj", valdžios žinių skyriuje, pranešama: **"Mokslas Karo Mokykloj prasidės š. m. kovo mėn. 8 d. Visi vyrai, įsirašę Karo Mokyklon, su reikalingais dokumentais privalo atvykti kovo mėn. 7 d. 10 val. ryto Karo Mokyklos raštinėn, Duonelaičio g. 13 Nr., dėl paskyrimo Karo Mokyklos mokiniais. Pas. Karo Mokyklos Adjutantas karininkas Jakutis."**

Kovo 7 d. atvyko į Karo Mokyklą per 120 kandidatų, kurie prisikiriami mitybai. Kovo 10 d. gauta iš vokiečių komendantūros gimnastikos įrankių: 3 turnikai, 1 kopėčios, 1 lauko gimnast. įrankių komplektas ir 1 matracas gimnastikai. Tą pat dieną buvo paskirti būrių vadai intruktoriai, paskelbta dienotvarkė ir pirmosios svaitės pamokų tvarkaraštis.

Kovo 11 d. prasidėjo pamokos su 124 mokiniais. Tuo laiku buvo nupirktas Mokyklai trimitas, tautiška vėliava ir iškaba "Karo **Mokykla"**. Kovo mėn. 17 d. paskirtas Mokyklos viršila, būrininkai ir skyrininkai iš mokinių tarpo. Netrukus parvežta iš artilerijos sandėlio 124 vok. 98 m. šautuvai, 124 juostos ir 560 šovinių šautuvams. Nors ir sunkiai, gauta kulkosvaidis "Maxim". Pirmą kartą algos išmokėta tik maža dalis, nes tiekimo įstaigos turėjo visų pirma aprūpinti kovojančias dalis.

Nežiūrint įvairių kūrimosi pradžioje sutinkamų kliūčių bei trūkumų, Mokyklos karininkų, karių ir tarnautojų pasiryžimas, skatinamas nepaprasto dvasios vienumo ir entuziazmo, lengvai visa nugalėjo, ir Karo Mokykla, laimingai įžengusi į pirmuosius mokslo metus, kaskart tobulėjo, siekdama savo kilnių ir sunkių uždavinių.

Grįžęs iš komandiruotės užsienin, pirmasis Karo Mokyklos viršininkas gen. Galvydis-Bykauskas priėmė kandidatus ir oficialiai paskyrė Karo Mokyklos atidarymo - pašventinimo dieną, kuri labai iškilmingai buvo atšvęsta 1919 m. balandžio 1 d. Salę puošė lieutvių ir santarvininkų vėliavos. Į atidarymą atsilankė Respublikos Prezidentas A. Smetona, Valstybės Tarybos Pirmininkas Šilingas ir tarybos prezidiumas: kun. kan. J. Staugaitis, kun. Šaulys, Ministro Pirmininko pavaduotojas p. Al. Stulginskis, Krašto Apsaugos Ministras Merkys, Prancūzų Karinė Misija ir visi tuo laiku Kaune buvę atskirų kariuomenės dalių viršininkai. Mokyklą šventino Žemaičių vyskupas P. Karevičius.

Mokyklos salėje, prieš ateinant svečiams, buvo išrikiuoti Karo Mokyklos auklėtiniai. Iškilmės prasidėjo Vyskupo Karevičiaus trumpomis pamaldomis, po kurių buvo pašventinti visi kambariai. Po pamaldų Vyskupas Karevičius pasakė trumpą, tai dienai pritaikintą pamokslą, gretindamas mažą, bet tvirtos valios ir pasiryžimu degančią kariuomenę su didelėmis bedvasėmis armijomis. Po Vyskupo kalbėjo Valstybės Prezidentas A. Smetona, Krašto Apsaugos Ministras ir Mokyklos Viršininkas generolas Galvydis-Bykauskas. Visų kalbų turinys lietė grėsiantį tėvynei pavojų. Buvo kreipiamasi į išsirikiavusių jaunuolių širdis ir jausmus ir raginama, kad Karo Mokykloje įgytų kieto ir nenugalimo pasiryžimo. o

Įdomus ir vertas dėmesio tos dienos Karo Mokyklai įsakymas Nr. 26:

"Šiandien 1919 m. balandžio mėn. 1 d. yra istorinė diena, nes Laikinosios Vyriausybės rūpesniu jau yra įsteigta ir šiandien pašventinama pirma visoje Lietuvoje Karo Mokykla.

Besikuriant mūsų jaunai narsiai kariuomenei, Karo Mokykla yra būtinas reikalas, nes tik iš jos išėję vyrai karininkai įneš mūsų kariuomenėn visa gera tai, ką duoda mokykla.

Pirmoji Lietuvos Karo Mokykla stengsis išleisti jaunus karininkus grynai lieutvių dvasios, kuri yra atspindys mūsų garbingų karžygių senolių, ir mūsų Karo Mokykla įsikūrusi taip sunkiose apystovose ir taip svarbiame momente, kada visas pasaulis nuo patrankų griausmo ėmė grimsti į suirutę, — toji Karo Mokykla mūsų tautai bus pažiba, bus vairas, kuris pasistengs Lietuvą Tėvynę išvesti laimingon ateitin.

Karo Mokykla yra įsteigta ne militarizmo principais, bet gyvu tautos reikalu apsiginti nuo priešininkų. O priešininkų yra daug, ir kiekvienas jų norėtų gražius Lietuvos plotus paveržti sau. Dėl to Karo Mokyklos vyrams bus pareiga, nenustojant drąsos, būti sienų sargais, kad kuris nors priešininkas neįsilaužtų mūsų Tėvynės laisvės ardytų.

Tokiomis mintimis apvainikuota, Karo Mokykla švenčia balandžio 1 dieną, pirmą jos gyvenimo šventę — pašventimo dieną. Nuo šios dienos Karo Mokykla turės švesti savo šventę balandžio 1 dieną.

Pasirašė: Karo Mokyklos Viršininkas Karininkas Galvydis-Bykauskas, Karo Mokyklos Adjutantas Karininkas Jakutis."

Pradžioje Mokykloje tebuvo tik viena kuopa, kurios vadas ir drauge viršininko padėjėjas buvo karininkas Tvaronas. Vyresnieji instruktoriai buvo: kar. M. Jagučanskas, kar. V. Barkauskas, kar. J. Sutkus. Jaunesnieji instruktoriai buvo: kar. V. Juozaitis, kar. E. Garmus ir kar. K. Musteikis. Artilerijos instruktorium buvo kar. inž. Dirmantas. Šio Mokyklos kadro uždavinys, pirmojo viršininko gen. Galvydžio-Bykausko žodžais tariant, buvo išauklėti ir parengti grynai lietuviško tipo karininkai — lietuviškos sielos reiškėjai. Šitą uždavinį Mokyklos vadovybė stengėsi atlikti kuo greičiausiai, nes laiko buvo labai maža.

Pirmoji laida Mokykloje buvo neilgai, nepilnus 4 mėnesius. Reiškia, tik trumpas pasiruošimas kovai. Išleidimo dienos auklėtiniai tiksliai nežinojo. Jie gaudė žinias ši karo lauko ir iš to spręsdavo apie Mokyklos baigimą. Jei blogos žinios ateidavo, greičiau tikėjosi baigti, o geros naujienos pranašaudavo ilgesnį užtęsimą. Pagaliau 1919 m. liepos 6 d. pirmoji laida buvo išleista. Tai buvo 89 vyrai, kaip to laiko įsakyme pasakyta "baigę atsakančiai Karo Mokyklą ir tinkami būti karininkais Lietuvos armijoje, pakeliami į pirmą karininko "karužos laipsnį." 7 mokiniai buvo išleisti puskarininkiais, su teise įgyti karininko laipsnį dalyse.

Tai buvo pirmosios mūsų Tėvynės pavasario kregždės. Pavasario, kardu ir krauju iškovoto.

Iš Mokyklos jie išėjo į kovos lauką. Iš jų šeši krito kovoje, savo draugams palikdami testamentą: atvaduoti tai, kas dar liko neatvaduota.

Antroji laida Karo Mokykloje taip pat buvo neilgai, apie 4,5 mėn. Tik kandidatų buvo jau žymiai daugiau. Stojo 596 vyrai. Buvo priimta 300 kandidatų. Kandidatai buvo imami daugiausia iš kariuomenės dalių. Antroje laidoje buvo jau dvi kuopos po 150 žmonių, kurių vadais buvo kar. J. Sutkus ir kar. V. Jankauskas. Toji laida baigė mokslą 1919 m. gruodžio mėn. 16 d. Pakelta į leitenanto laipsnį buvo 200 ir puskarininkiais išleista 24. Šią laidą baigusieji jau buvo skirstomi pagal vyresniškumą.

Antroji laida taip pat greit išėjo į frontą. Daugumas jų 1920 m. padėjo pasiekti garbingų laimėjimų ties Širvintais ir Giedraičiais.

1919 m. gruodžio 31 d. pirmasis Karo Mokyklos viršininkas gen. Galvydis-Bykauskas buvo paskirtas eiti III-sios brigados vado pareigas, o Mokyklos viršininku paskirtas pulk. Tvaronas.

Trečia laida Mokykloje buvo apie 11 mėnesių. Ir atrodė, kad mūsų krašto gyvenimas įgavo ramesnį tempą. Bet tyla buvo prieš audrą. Didžiausias trečios laidos kariūnų dvasios pakilimas buvo liepos — spalių mėn. Tuo laiku buvo grąžinta mūsų sostinė Vil-

---

SVEIKI, SULAUKĘ KALĖDŲ ŠVENČIŲ!

Kalėdų švenčių proga Bendrojo Amerikos Lietuvių Šalpos Fondo valdybos ir administracijos vardu reiškiu visiems lietuvių tremtinių šalpos darbo bendradarbiams ir geradariams nuoširdžius sveikinimus ir linkėjimus, o esantiems tremtyje lietuviams linkiu kuo greičiausiai susilaukti gražesnio šviesesnio rytojaus Laisvoje Tėvynėje.

KAN. DR. J. B. KONCIUS,
BALF'o Pirmininkas

nius. Karo Mokykla nerimo ir kuo greičiausiai veržėsi į savo mylimą sostinę. Pagaliau ta kariūnų svajonė buvo įvykdyta. 1920 m. IX. 25 d. Karo Mokykla persikėlė į Vilnių ir užėmė buvusius Vilniaus Karo Mokyklos rūmus. Rūmai po karo buvo apleisti, ir daug reikėjo lėšų ir darbo viską sutvarkyti. Nors trečia laida skaičiumi buvo negausinga, bet savo dvasia, drausmingumu ir galinga daina buvo visų pasididžiavimas. Kai mūsų vyriausybė pasirašė su lenkais Suvalkų sutartį, buvo tikėtasi, kad Karo Mokykla galutinai liks Vilniuje. Bet mes visi gerai žinome, kas po to įvyko. Spalių 9 d. Karo Mokykla gavo įsakymą grįžti atgal. Kitos išeities nebuvo. Karo Mokykla tą darė labai nenoromis. Kariūnų buvo reiškiamas noras stoti kovon. Bet per maža buvo jėgų ir su tuo nesutikta. "Iš kariūnų nuliūdusių veidų buvo galima matyti jų didelis nepasitenkinimas ir nusivylimas", rašo savo atsiminimuose Karo Mokyklos V-kas pulkininkas Tvaronas.

Grįžę į Kauną, III laidos kariūnai jau spalių 17 d. buvo pakelti į leitenanto laipsnį ir tuoj išvyko į frontą.

Išleidus trečią laidą, buvo skubiai organizuojama ketvirtoji laida. Mokymo pradžia buvo nerami ir reikalavo iš kariūnų visų jėgų įtempimo. Daug trukdė ir tas, kad daugumas Karo Mokyklos turto liko Vilniuje. Vėl reikėjo iš naujo kurtis.

Ketvirta laida buvo didelė. Kariūnai ypatingai žavėjo visus savo daina. Nors, gresiant nuolatiniams pavojams, turėjo įtempti visas jėgas, bet savo linksmomis dainomis, pakelta dvasia ir savo vieningumu ketvirtoji laida galėjo didžiuotis.

Reikia dar priminti vieną įvykį, kuris turėjo didelės reikšmės visai Lietuvai: ketvirtos laidos kariūnai dalyvavo 1921 metais Palangos ir kitų Žemaitijos vietų grąžinimo iškilmėse...

Penkta ir kitos laidos jau mokykloje buvo 2 metus.

Po plk. Tvarono Mokyklos vadovavimą vėl perėmė gen. Galvydis-Bykauskas, kuris šias pareigas 1926.X.1 perdavė plk. Kaunui. Prie plk. Kauno ir plk. Jurgaičio, kuris Mokyklą perėmė 128. III. 9, buvo praplėtas ir sustiprinta mokymo programa.

1929 metais Karo Mokykla pasirinko sau šefu Resp. Prezidentą A. Smetoną. Gegužės mėn. 16 d. Ministerių kabineto prašymu Prezidentas juo būti sutiko. Tų pat metų spalių mėn. 7 d. Kariuom. Įsakyme Nr. 78 buvo paskelbtas Resp. Prezidento aktas Nr. 414:

"Aš, Antanas Smetona, Lietuvos Respublikos Prezidentas, pasirėmęs kariuomenės vėliavų įstatais (1926 m. Įsak. 47 Nr. 1 §) teikiu Pirmojo Lieeuvos Prezidento Karo Mokyklai šefo vėliavą, kuri tebūna amžinu vadovu kilniems ir sunkiems mokyklos uždaviniams vykdyti, auklėjant tvirtus ir garbingus Lietuvos karininkus, įskiepijant jiems šventą Tėvynės meilę ir nesulaužomą galią jos laisvei ginti. Kaunas, 1929 m. spalių mėn. 6 d.".

Šefo vėliava Karo Mokyklai buvo iškilmingai įteikta, išleidžiant XI laidą spalio 6 d. Nuo to laiko Karo Mokyklos vardas yra: "Pirmojo Lietuvos Prezidento Karo Mokykla."

Pabaiga kitame nr.

KRYŽIUOČIŲ RITERIS KYBURTAS APIE LIETUVĄ IR VYTAUTĄ DIDĮJĮ

Nuo 1392 m. kryžiuočių žygiai į Lietuvą padažnėjo. 1393 m. buvo užpultas Gardinas. 1394 m. kryžiuočiai sunaikino daug sričių prie Nemuno ir, be to, sudegino Naugarduką, Lydą, Merkinę ir kt. 1395 m. jie buvo užpuolę Vilnių. Tačiau po dviejų mėnesių, nieko nepešę, turėjo pasitraukti.

Vytautas tuo laiku buvo užimtas Smolensko ir kitais Rytų Lietuvos reikalais, kuriuos baigė tvarkyti tik 1395 m. Grįžęs į Lietuvą, jis buvo pradėjęs rinkti didelę naują

kariuomenę atsilyginti kryžiuočiams. Bet jo darbą sulaikė atbėgęs iš Aukso Ordos totorių chanas Tochtomišas, išvytas vyriausiojo chano Timūro (kitaip vadinamo Tamerlanu). Tochtomišas prašė Vytautą padėti atgauti prarastą sostą, o jis jam padėsiąs nukariauti Maskvos kunigaikštystę ir pasidaryti galingu Europos valdovu. Vytautui Tochtomišo planas patiko. Ir jis, užuot rengęsis į karą su kryžiuočiais, pasiūlė jiems taiką. Kryžiuočiai, staiga užklupti tokio pasiūlymo, padiktavo Vytautui labai sunkias taikos sąlygas. Vytautas šias sąlygas atmetė ir kartu ordiną paprašė sustatyti naujas ir atsiųsti delegaciją į Vilnių derėtis. 1397 m. birželio mėn. ordinas pasiuntė Vytauto prašomą delegaciją, kurios pirmininko atsiminimų santrauką apie Lietuvą ištisai čia paduodame.

Plaukdama Nemunu, kryžiuočių delegacija, kurios pirmininku buvo grovas **Kyburtas,** pirmiausia sustojo Kaune. Kaunas, sako Kyburtas, buvo valdomas kažkokio Vytauto skirto bajoro. Valdytojas kryžiuočių delegaciją priėmęs šiltai ir nuoširdžiai. Kaune delegacija turėjusi gyventi keletą dienų, kol buvo gautas iš Vytauto leidimas įvažiuoti į Vilnių. Delegacija buvo apgyvendinta ne miesto centre, kuriame buvo pilis ir tvirtovė, bet priemiesty, kitoj upės pusėj. Kyburtas pasakoja, kad jis keletą kartų prašęsis būti pilyj svečiu, bet kiekvieną sykį jam buvę neigiamai atsakyta. Tačiau, sako Kyburtas, perdaug nenusiminiau, nes pilies viršutinę pusę iš savo gyvenamosios vietos puikiai galėjau matyti, kadangi skyrė tik upė. Kyburtas per kambario langą matęs ir kariuomenės stovyklą, kurioje buvo kavalerija ir pėstininkai. Kavalerija buvo sudaryta iš kelių dalinių, įvairiai aprengtų ir ginkluotų. Ji buvo skirstoma į sunkiąją ir lengvąją kavaleriją. Sunkiosios kavalerijos kariai buvę įvilkti į geležinius šarvus, o lengvosios — ginkluoti tik ietimis. Pėstininkų buvo nedidelis dalinys, suformuotas iš pagyvenusių karių. Aprengti jie buvo apsiaustais, turinčiais įvairių spalvų kapišonus. Tos įgulos viršininku buvo ir mokymą prižiūrėjo Vytauto paskirtas karininkas.

Birželio 22 d. Kyburtas su savo delegacija, Vytauto valdininko lydimas, išvyko iš Kauno į Vilnių. Prie miesto vartų delegacija buvo sutikta Vilniaus vietininko, Montvydo, dalyvaujant aukštiems kariams ir civiliams valdininkams. Jų lydimas, nuvyko į mažosios pilies rūmus, prie kurių jau laukė rūmų dvariškiai, laikydami ant auksinio padėklo duoną, druską ir midaus taurę. Iš čia Kyburtas su savo palydovais nuvyko į katedrą, kurioje visa delegacija buvo apšlakstyta šventu vandeniu ir duota pabučiuoti kryžius. Po to delegaciją apgyvendino prie Neries mediniam name.

Kadangi tuo metu Vytauto nebuvo namuose, tai delegacija turėjo užtektinai laiko apžiūrėti Vilnių ir arčiau susipažinti su aukštaisiais miesto asmenimis. Labai patikęs Kyburtui vyskupas **Andrius.** Vyskupas, jo žodžiais, buvęs aukšto ūgio, dailios išvaizdos ir grakščių judesių; gerai kalbėjo lotynų ir vokiečių kalbomis. Tą pačią atvažiavimo dieną Kyburtą su savo palydovais vyskupas pakvietė pietų. Vakare delegacija vėl turėjo dalyvauti katedroje. Kyburtas tų laikų katedrą taip aprašo:

Pastatas gražus ir stilingas. Jis pastatytas toje pačioje vietoje, kur anksčiau buvo pagonių šventykla; net sienos paliktos tos pačios, kurios sudaro katedros sienų tęsinį. Katedros viduje buvo trys eilės masyvių kolonų, kurios rėmė dvišlaitį stogą. Iš visų keturių orutinių katedros kampų išvesti bokštai ir trys bokštai stogo braunose. Katedros šonuose įrengtos su altoriais koplyčios, kurios nuo bendrojo ploto buvo atskirtos užuolaidomis. Didysis altorius stovėjo toje vietoje, kur anksčiau degė Perkūno Šventoji Ugnis. Katedros vidus nebuvo perdaug išpuoštas, tačiau kabą žibintai ir žvakidės buvo atliedinti iš brangiųjų metalų. Jau temo, kada delegacija įžengė į katedrą. Žmonės giedojo psalmes. Tuojau nušvito šv. Jono Krikštytojo altorius, prie kurio būrėsi žmonės. Jų atrodė nedaug tokiam dideliam pastate. Netrukus išėjo kunigas mišparų laikyti. Jo balsas greitai buvo nustelbtas choro ir vargonų muzikos. Ypatingai gryna širdimi buvo giedama "Garbė Dievui Tėvui ir Sūnui ir šventajai Dvasiai". Šią maldą giedodami, žmonės puolė ant žemės ir lenkė galvas. Kyburtas, esą, čia pat įsitikinęs, kaip jam buvo pasakota vyskupo Andriaus, kad lietuviai, nors ir neseniai pakrikštyti, tačiau kilnios sielos krikščionys ir pilnai atsidavę popiežiaus valiai.

Toliau Kyburtas aprašo nakties pokylį, surengtą kryžiuočių delegacijos garbei vietininko Montvydo, jo vasaros rezidencijoj, Lukiškiuose. Pokylis buvo dideliam kambaryj. Svečiai sėdėjo prie apvalaus stalo, apšviesto vaškinėmis žvakėmis. Svečius linksmino muzika ir choro dainos. Delegacijos nariams buvo didelė staigmena, kad prie stalo vietos nebuvo suskirstytos pagal rangą, o kiekvienas sėdo, kur norėjo. Tik dabar jie suprato, kad Lietuvoj visi lygūs.

Toliau Kyburtas savo dienorašty pasakoja, kad Vilniuj ir jo priemiesčiuose buvę daug pastatyta įvairių dievų garbei pagonių šventyklų. Antokolio Šventajame Šile buvo pastatyta didelė mūrinė šventykla. Už Vilniaus priemiesčių tęsėsi dideli miško masyvai, kuriuose buvo įrengti bajorų žvėrynai ir medžioklės namai.

Toliau Kyburtas smulkmeniškai aprašo Joninių iškylą, kuri buvo surengta kažkur už miesto. Vakare delegacija, Lietuvos valdininko lydima, buvo nuvežta į šią iškylą. Čia jie matė eilių eiles tvarkingai sustatytų palapinių ir šėtrų. Čia buvo susirinkę daugybė įvairaus luomo žmonių, kurie vaikščiojo, linksminosi ir puotavo. Nuo dainų ir muzikos skambėjo miškai ir slėniai. Degą laužai puošė

MASKOLIŲ "STRATEGINIO SAUGUMO" ARGUMENTAI

PLK. K. GRINIUS

Nepasotinamas Maskvos svetimų teritorijų grobimas prasidėjo kada Maskvos kunigaikščiai pradėjo save vadinti Rusijos carais, o Petru Pirmuoju pradedant— ir Rusijos imperatoriais. Nepaisant, kad Maskvos viešpačių spalva kiek pasikeitė, tas grobimas tebeeina ir šiandien, nei kiek nerodydamas tendencijos sustoti. Neskaitant Indijos, šiandien Maskvos letena bus jau užgrobusi tolygų Čingizchano imperijai plotą, o Vakarų Europos kryptimi anuometinių totorių rekordą bus net prašokus. Čia Maskvai daug padėjo trumparegė demokratijų politika, sąmoningai panaikinusi bet kokią atasvarą ir tuo būdu rusams plačiai atidariusi visus stabdančius tvenkinius Europoje.

Europos centre mes šiandien tematome didžiulę tuštumą šonuose, nejaukiai ore pakibusios, šiaip taip plūduruoja Skandinavija su Ispanija. Toliau, kad ir kiek saugiau, bet su nemažesniu rūpesniu, į tamsų rytojų įsismeigusi savo žvilgsnį — žiūri britų sala.

Savo grobimams pateisinti Maskva griebėsi įvairių argumentų: čia ekonominiai sumetimai, ten "brolių-slavų" išlaisvinimo ar į "bendrą šeimą" grąžinimo obalsiai; čia strateginio saugumo argumentai, čia ir vėl proletarų klasės iš kapitalistinio jungo išlaisvinimo obalsiai.

Strateginio saugumo argumentą Maskva, pvz., naudoja Suomijos ir visų trijų Baltijos kraštų atveju. Ir ne vien Maskva: jai gražiai pritaria visa rusų emigracija, įvairūs komunizmo simpatikai ir net daugelis šiaip sau naivių žmogelių, kurie, savo asmeniškos ramybės ar pasipelnijimo sumetimais, šventai tiki galėsią Maskvą tuo pasotinti.

Ypatingai triukšmingai tuoju argumentu Maskva operavo 1940-1942 metais, kai buvo aktualu vakarų demokratijų akyse pateisinti birželio 15-sios smurtą ir greitai besirutulojančios konjunktūros sąlygomis išgauti tarptautinę sankciją laikomam grobiui patikrinti. Ne be to, žinoma, kad paruoštų sau "strategines reples" eventualiam Skandinavijos pagrobimui.

II Pasaulinio karo įvykiams besiplečiant, toji argumentacija savaime kiek aprimo, nes Maskva pasijuto gavusi daugiau, nei galėjo svajoti. Vienok, būkime tikri, kad sąlygoms eventualiai pasikeitus, ir vėl tas pats argumentavimas bus išvilktas paviršiun; net prileidžiant, kad vienus Maskvos valdovus pakeis kiti. Nes politinio plauko nepaisant, ruso mentalitetas nesikeičia. Panašiai galvoja jų monarchistai, solidaristai ir net "demokratai" (neskaitant vienos kitos išimties). Vieni jų tvirtina, esą Rusijos natūralės sienos turi būti išvestos pagal 1914 m. istorinę konfiguraciją, kiti motyvuoja būtinumu turėti strateginį "priešlaukį" į vakarus nuo Pinsko balų—Dniepro linijos; dar kiti — linksniuoja Petrapilio (Leningrado) prieigų gynimą. Ši pastaroji argumentacija labiau taikoma Suomijos-Estijos atžvilgiu, kai Pinsko balų-Dniepro priešlaukio punktas labiau liečia Lietuvos-Baltgudijos-Ukrainos kompleksą.

Šiandien, kai rusų pulkai stovi netoli Hamburgo ir laiko užėmę Elbės upės ribą, drauge su čekų Bohemija Pabaltijo "priešlaukis" savaime atsidūrė kiek užnugarėje. Šiandien didrusiai laiko įsmeigę akis į tolesnius strateginius priešlaukius: į Reiną, į Atlanto pakraštį, į Pirenėjus.

Pabaltijo aneksija britų-sovietų santykiuose

W. Churchillio atsiminimų III tomą — "Didžioji Santarvė" beskaitant, sužinome, kad 1941 m. liepos 18 d. Stalinas asmeniškų raštu teikėsi kreiptis į savo naująjį sąjunginiką, į britų miinstrą pirmininką Churchillį; vadinasi, daugiau nei mėnesiu vėliau nuo karo veiksmų pradžios. Tarpe kitų strateginių išvadžiojimų, ten pasakyta:

"Nesunku įsivaizdinti, kad vokiečių ginkluotų jėgų padėtis būtų buvusi nepalygintai priešlankesnė, jei vietoje Kišinev (Besarabijoje) - Lwow (Vakarų Ukraina) - Lietuvių Brasta - Kaunas - Viipuri (Suomija) ribos, sovietams tektų vokiečius sutikti Odesa-Kamenez-Podolski-Minsk-Leningrad riboje."

Stalino insinuacija visiškai aiški: esą, Besarabijos, Rytinės Lenkijos plotų, 3 Pabalčio kraštų ir suomių Viipuri užėmimas pagerino rusų pradinę strateginę padėtį ir tuo būdu buvo daugiau nei pateisinamas. Čia galime pastebėti, kad, šių faktų akivaizdoje, tokia **post-mortem** argumentacija—vargiai ar gali būti pridurtina. **Viena,** tuos plotus grobiant, Stalinas vokiečių puolimo nesitikėjo, **antra,** Maskvai būtų buvę nepalyginamai pelningiau — nuoširdžiai laikytis su Baltijos kraštais 1939 m. pasirašytų savitarpės pagalbos sutarčių, pagal kurias, vokiškos agresijos atveju, tie kraštai automatiškai taptų sovietų sąjunginininkai. Vienok ne tą mintį Maskva turėjo sutartis pasirašydama: **jai rūpėjo plotų grobimas ir tų kraštų žmonių fizinis eksterminavimas.**

Nemažiau būdingas ir Churchill'io atsakymas į tą punktą (liepos 20 d. data): esą, jis pilnai suprantąs tuos kariškus pliusus, kuriuos Maskva laimėjo, versdama vokiečius pradėti kautynes toliau į vakarus...

Čia Stalinas laimėjo savo **pirmą diplomatinę kovą,** nes rusų šantažui pasidavę, britai kaip ir automatiškai įsivėlė į vis didėjantį rusams pataikavimą, kuris šiandien sovietus pastatė į visais požiūriais dominuojančią padėtį. Svarbiausia, kad pataikauti nebuvo ir būtino reikalo. Užgultas pranešančių vokiečių jėgų, Stalinas kelio atgal nebeturėjo ir ipso facto turėjo branginti savo netikėto sąjungininko prielankumą. Tikrovėje gi gavosi visai priešingas vaizdas. Ir taip vienintelę progą vėjai nunešė.

Deja, padėties nesugebėjo atstatyti nei Amerikos vėlyvesnis įsivėlimas į karą, nes iš to paties "siūlo į adatą", kaitaliojosi vienas pataikavimas po kito, kol, pagaliau, nebuvo prieita pačios viršukalnės Teherane, Jaltoje, Potsdame. Tikriausiai, pasaulio keliai šiandien pakryptų visai kita vaga, jei 1941 m. demokratijų atsakingieji vyrai būtų sveikiau įvertinę susidariusią padėtį ir, tikrąją rusų būklę išnaudodami, nebūtų davęsi Stalino šantažuojami, jei būtų tvirtai laikęsi tarptautinės etikos principų. Gal nei Atlanto Čarterio šiomis aplinkybėmis netektų laidoti Atlanto dugne...

Netrukus sekė **antras Stalino diplomatinis laimėjimas.**

Naujai padėčiai susidarius, liepos 5 d. britams tarpininkaujant, Londone užsimezgė tiesioginės derybos tarp rusų ir lenkų. Churchill'io žodžiais, britai pateko į nelengvą dilemą: esą **šiame kovos ruožte** jie negalėjo pripažinti nei 1939 m. rusų įvykdytos Rytinės Lenkijos okupacijos, nei versti savo naujus sąjunginininkus (suprask, rusus), **net popieriuje** atsisakyti sričių, kurias per gentkartes šie laikė kaipo **būtinas savo saugumui.**

"Esą, mes turėjome nedėkingą atsakomybę patarti anuometiniam lenkų egzilinės valdžios pirmininkui gen. Sikorskiui pasitikėti sovietų gera valia ir šiuo metu nereikalauti jokios raštiškos garantijos dėl ateities..."

Karui besitęsiant ir pataikavimo dvasiai vis labiau įsigalint, mes žinome ka lenkams ir kitiems sąjunginininkams atnešė "pasitikėjimas sovietų gera valia". Antrąją lenkų tragedijos dalį patartina pasiskaityti iš S. Mykolajczyk atsiminimų.

Tiesa, bešališkumas verčia konstatuoti, kad ne vien "rusų strateginiai argumentai" buvo imami dėmesin. 1941 metų gale rusai vis labiau pradėjo spirti britus skelbti karą suomiams, rumunams, vengrams. Konkrečiai dėl suomių, XI.29 britų premjeras buvo pasiūlęs maršalui Mannerheimui "tylų būdą" pasitraukti iš karo, motyvuojant, esą, suomių divizijos jau pakankamai ploto yra užėmusios Rytų Karelijoje, kad suomių "saugumą" laikytų užtikrintu. Kitoje atsiminimų vietoje britų premieras ir neginčija, kad dvejeto metų istorija neabejotinai parodė, jog suomių susirūpinimas saugumu Rytų Karelijoje turėjo rimto pagrindo. To nepaisant, netrukus britai skelbia karą suomiams, rumunams, vengrams.

Sovietų reikalavimai darosi įžūlesni

Kaip žinome, 1941 m. gale, britų premieras, didelio štabo lydimas, leidosi per Atlantą į Washingtoną, svarbiems reikalams su Amerikos vyrais aptarti. Jo Užsienių Reikalų Ministras A.

(Nukelta į 8 psl.)

---

dangų pašvaistėmis ir teikė aplinkui savotiško grožio. Daugumas dalyvių būrėsi prie laužo ir tiesėsi brangius kilimus. Moterys ir vyrai laikėsi kukliai ir tauriai. Nesimatė luomų skirtumo: bajorai ir laisvieji puotavo drauge. Visus lygiai linksmino choro dainos ir orkestro muzika. Tik kai kurie iš didikų turėjo tarnus, kurie švietė vaškinėm žvakėm ar deglais. Prie jų arčiau buvo choras ir orkestras.

Grovas Kyburtas taip pat pasisako ir apie Vilniaus miesto sustiprinimus. Vilniuj, jo žodžiais, tada buvę 25 tūkstančiai gyventojų ir 6000 kariuomenės įgula. Gyventojus tautybėmis jis skirsto į lietuvius ir rusus. Daugiausia jis reiškia simpatijos lietuviams, kaip katalikams. Lietuviai, sako jis, išviršiniai atrodo stambūs, gražūs ir patrauklūs, o rusai vidutinio ūgio ir rudi. Lietuviai protiniu atžvilgiu aukščiau pakilę, negu rusai. Lietuviai teisingi, dori ir geri kariai. Tačiau duoda ir priekaištų, esą, daugumas lietuvių tinginiai ir mėgstą išsigerti, o rusai daugiau darbštesni ir negirtuokliai (ar tik gr. Kyburtas neapsirinka? T.). Lietuvaitės, be išimties, visos gražios, plaukus nešioja skoningai susipynusios, o kaimietės — palaidus, dailiai susišukavusios. Visos gyvos ir linksmos. Rusės negražios, netvarkingai susišukavusios, tačiau lėtos ir doros.

Po Joninių iškylos, kitą dieną, vokiečių delegacija buvo priimta Vytauto, jau grįžusio į sostinę. Prie pilies durų delegaciją sutiko turtingai apsirengę Vytauto bajorai. Priėmimo salės duris saugojo aštuoni aukšto ūgio barzdoti sargybiniai. Jie mūvėjo odines kepures, papuoštas įvijomis auksinio kaspino, nudribusio galais ant pečių ir susegtas tokiu pat kaspinu po smakru. Rankose jie laikė žvilgančio plieno ginklą--dalgiakirvį, nusagstytą sidabru. Kyburtas su delegacijos nariais įžengė į turtingai išpuoštą audijencijų salę, kurios viduryj buvo padarytas ir avietinės spalvos kilimu padengtas paaukštinimas, ant kurio stovėjo auksinė kėdė, nusagstyta brangiais akmenimis. Toje kedėje sėdėjo Vytautas. Sosto šonuose stovėjo du pažai, baltais drabužiais apsivilkę. Užpakaly sosto sėdėjo Vytauto didikai ir senatoriai. Prisiartinusi prie sosto delegacija nusilenkė Vytautui. Jis taip pat jai atsakė nusilenkimu. Čia Kyburtas įteikė Vytautui asmeniską vyriausiojo kryžiuočių magistro laišką. Ši audiencija truko tik keletą minučių; joje buvo pasitenkinta tarpusaviu pasisveikinimu bei linkėjimais, laiško įteikimu ir pasiteiravimais apie sveikatą. Po jos sekė privati audiencija, kuri vyko diplomatinės kanceliarijos salėj. Ši salė, kaip sako Kyburtas, buvo taip pat didelė, o sienos išmuštos rytų kraštų kilimais. Salės viduryj didelis stalas, padengtas irgi brangiu kilimu. Ant stalo buvo padėtas paauksuotas kryžius, didžiojo kunigaikščio vainikas, kardas ir auksinis skipetras. Ant priešakinės sienos kabojo Dievo Motinos atvaizdas, nulietas iš aukso ir sidabro; prie jo degė kristalo lempa, pakabinta ant aukso grandinėlės. Kada atvyko delegacija, Vytautas jau buvo sąlėje. Jis buvo apsivilkęs geltono šilko liemene, užsegta iki smakro auksinėmis sagomis ir auksinio kaspino kilpomis; kelnes vilkėjo rožiaspalves; kojos apautos odiniais raudonais batais, prie kurių buvo prisegti auksiniai pentinai. Po liemene Vytautas buvo susijuosęs brangių diržu, išsiūtu auksu, iš po kurio buvo matyti durklo rankena, papuošta brangiais akmenimis. Pečius jo dengė trumpas tamsiai mėlynos spalvos apsiaustas, lietuviško sukirpimo. Ant jo galvos buvo užmauta skrybėlė, panaši į ispanišką sombrero.

Vytautas, sako Kyburtas, gerai kalbėjo vokiškai, įterpdamas kai kada lotyniškų posakių. Tai galėjo būti dėl to, kad jis buvo auklėtas kryžiuočių ordino riterio belaisvio. Išviršiniai Vytautas buvo labai gražus vyras, vidutinio ūgio, tvirto kūno, jauno ir dailaus veido, be barzdos ir ūsų, žodžiu, bruožai paveldėti iš motinos Birutės. Aplamai, grovas Kyburtas aprašo Lietuvą ir jos valdovą Vytautą gana palankiai. Jo teigimu, Vytautas, kaip ir jo dėdė Algirdas, nemėgęs medžioti ir triukšmingų balių; veik visai negėręs svaigalų ir labai saikingas valgyje. Poelgiuose jis buvo tvarkus, išdidus ir rimtas, mažai juokėsi, bet kokią žinią, gerą ar blogą, išklausydavo be jaudinimosi ir šaltai, tačiau savo žmonėms lengvai prieinamas.

Apie jo veiklą delegacijos pirmininkas taip sako: "Vytautas protingas, darbštus ir veiklus; per trumpą, palyginti, laiką jis spėjo sukurti didelę valstybę, praturtinti iždą ir įvesti griežtą tvarką, kuri anksčiau per maištus ir suirutes visai buvo pašlijusi. Jis pats lankydavo net tolimiausias valstybės provincijas, prižiūrėdavo vainiko ir vasalų-kunigaikščių dvarų ūkius, iš kurių gaudavo nemaža pelno. Kada nebuvo karo ar karo žygių, Vytautas gyveno Naujuose Trakuose, didžiojoj pilyj, kuri stovėjo ant Galvos ežero salos, arba Senuose Trakuose, medinėj pilyj. Vilniuj Vytautas būdavęs retas svečias. Jei kada ir atvykdavęs, tai apsistodavęs mažam namelyj ant Neries kranto, o jo palydovai ten pat palapinėse."

Kpt. T.

PENKERI ŠANTAŽO IR NUOLAIDŲ METAI

B. ŽILVINIS

Civilizuotoji žmonija dabar stovi lemtingoje kryžkelėje: gyventi laisvėje, ar būti pavergtai nuožmaus bolševizmo. Ši tikrovė, lyg nemirtingi Pravieniškių, Katyno, Flossenburgo, Buchenwaldo, Dachau, Varkutos ir kiti nesuskaitomi, dangaus kerštą šaukią paminklai, baisioje didybėje grėsmingai byloja, kas laukia likusiųjų šiapus Dantės Pragaro, jeigu Stalinas su savo nusikaltėlių gaujomis įgyvendintų sovietinę 'taiką"...

Žvelgdami atgal į prabėgusį, vadinamąjį taikos penkmetį, kurį tegalėtume pavadinti karo paliaubomis, matome, kad komunizmas ne tik kad nesiekė taikingo sugyvenimo su Vakarais, bet, kur tik įmanydamas, kurstė pilietinius karus (Graikijoje, Kinijoje), streikus, riaušes (Italijoje, Prancūzijoje), vykdė bado blokadas (Berlyne), kad visuotiniam chaose galėtų lengviau įsiviešpatauti.

Ypač sėkmingai komunizmo žygis vyko Azijos žemyne, kur, pavergęs apie 400 milijonų kiniečių ir kitų jam palankiau nusiteikusių ir atsilikusių Azijos tautų mases, šiais metais birželio 25 d. pradėjo puolamąjį karą Korejos pusiasalyje. Jo tikslas: pavergti ne tik pietuose geriau gyvenusius korejiečius, bet ir priartėti prie Japonijos salų, kur gyvena 80 miliionų gana darbščių ir kūrybingų žmonių. Ir jie turėtų prisidėti prie tos milžiniškos gyvosios jėgos lavinos, kad užkariautų ir pavergtų bolševizmui visą baltąją rasę.

Tačiau — prieš šias piktųjų jėgų užmačias griežčiausiai, kaip niekada savo istorijos būvyje, pasipriešino Amerika, vykdydama savo iškilmingus pažadus, neleisti daugiau komunizmui plėstis. Amerika ginklu rankoje stojo ginti tuos laisvės principus, dėl kurių ji kariavo namuose ir dviejuose pasaulio karuose. Šioje Azijos laisvo gyvenimo ar komunizmui vergavimo kovoje Jungtines Valsytbes remia visas laisvasis pasaulis.

Kitas komunizmo smaigalys Azijos žemyno pietryčiuose vykdo sėkmingą puolimą Indokinijoje, prieš prancūzų kolonialines nuosavybes, grasindamas išstumti europiečius iš turtingo Malajų pusiasalio. Šį uždavinį užbaigęs, komunizmas priartėtų prie Indijos ir Indonezijos sienų, kur gyvena apie 450 milijonų žmonių, vargstančių ir laukiančių savo skurdaus gyvenimo reformų.

-:-:-

Ligi 1948 m. vidurio atrodė, kad likęs laisvasis Europos pusiasalis, besitesiąs vos nuo Rostocko ligi Triesto, būsiąs suėstas ekonominio vėžio, ir, lyg prinokęs vaisius, pats nukrisiąs į bolševizmo prijuostę. Tik čia laiku ištiesta Amerikos gelbstinti ranka, Marshallio plano formoje, apgydė ekonominius negalavimus, o 1949 m. pradžioje įkūnyta Atlanto gynybos sąjunga, sucementavusi 12 valstybių, su galingąją Amerika, — leido laisviau atsikvėpti europiečiui. Vienok, vokiškosios problemos išsprendimui, kuriam atkakliai priešinosi nusigyvenęs prancūzų šovinizmas, ligi šių dienų neleido įjungti vokiečių Europos gynybos žiedan. Tik primygtinas JAV spaudimas paskutinėmis dienomis, atrodo ,sulaužė Prancūzijos užsispyrimą, ir šis svarbus Europos gyvenimo ar mirties klausimas įgauna realesnes formas.

Šioje planetarinėje, kaip ideologinėje, ekonominėje, taip ir ginklų, kovoje akis į akį, mirtinai nesutaikomi, stovi du milžinai: Amerika ir nužmogėjusi Rusija, kiekviena siekdamos savųjų tikslų.

Po dviejų pasaulinių karų Jungtinės Amerikos Valstybės, išaugusios į pramonės ir pasaulio ūkiškąją galybę, ir iš dalies kontroliuodamos Europos ir Lotynų Amerikos ūkiškąjį gyvenimą, ieškodamos laisvų rinkų pasaulyje, susiduria su totalitarine Rusija, taip pat siekiančia viešpatavimo šioje žemėje. JAV susiduria su ta pačia Rusija, kurią per II-jį Pasaulinį karą išgelbėjo nuo vokiškojo imperializmo ir savo rankomis ją pasodino greta kitų laisvę mylinčių tautų.

Tačiau grobuonis, atsidėkodamas už gyvybės išgelbėjimą, nuo 1945 m. Jaltos konferencijos dienų, kur tik galėdamas, ar viešo politinio šantažo forma, ar slapta remdamas savo iškamšas, stengiasi niekinti savo geradarį, siekdamas jo greito sunaikinimo.

Šių metų viduvasarį Korejoje prasidėjusi ir vis besiplečianti III-jo Pasauliino karo overtiūra, kol kas, dėl daugelio eiliniam stebėtojui nežinomų priežasčių, dar neužsidegė III-jo pasaulinio gaisro pašvaistėmis. Tačiau nereikia būti pranašu tvirtinant, jog tik visuotinis netolimoje ateityje prasidėsiąs kryžiaus karas gali išspręsti laisvosios žmonijos taikingo ir kūrybingo gyvenimo ateitį. Rekia manyti, kad nė viena tauta, branginanti savo didžiausią turtą - laisvę, neliks šios gigantiškos kovos bešališku stebėtoju. Amerika, nešdama Laisvės švyturį pavergtosioms tautoms, buria apie save visus tuos, kuriems brangus ateities kartų laimingas ir saugus gyvenimas.

NAUJAS ORO KARO TALKININKAS

Besikeičianti lygsvara tarp puolamojo ir ginamojo karo įnešė naują faktorių oro karyboje. 1943 m. vokiečių naikintojai amerikiečių bombonešiams buvo padarę žymių nuostolių. Šiems nuostoliams išlyginti, bombonešiai buvo vis labiau apkraunami kulkosvaidžiais, ligi jiems buvo suteikta toli skrendančių naikintojų apsauga.

Išradus sprausminius motorus, naikintojas vėl išsikovojo pirmumą. O dabar, su B-47 Boeing Stratojet bombonešiu, puolamoji oro karvedyba iškilo į savo aukštumą.

B-47 turi tik vieną pabūklą. Jo gynyba prieš sprausminius naikintojus — greitis, kurį jam suteikia 6 sprausminiai motorai, pasiekią per 600 mylių į val. (apie 1.000 km!) 1949 m., per bandomuosius skraidymus skersai Ameriką, šis 92 to milžinas su trijų vyrų įgula, per 3 val. 46 min., nesustodamas nuskrido 2.289 mylias, sukurdamas 607,7 mylias per valandą. Nors šiame lėktuve yra 18 mylių ilgumo laidų, su tuo lengviausiai susitvarko tik 3 įgulos vyrai, naudodamiesi radaro navigacija, o uodegoj esąs pabūklas šaudo elektroniškai iš lėktuvo vairovietės.

Pirminiai mėginimai buvę pradėti 1946 m., o 1947 m. atliktas pirmasis skridimas. Šią vasarą karo aviacija užsakė žymų šių lėktuvų kiekį. Įmonėse, kur šis lėktuvas yra gaminamas, dirbama dvejomis 48 valandų pamainomis. Ten pat planuojama naujas greitesnis, toliau galįs nuskristi B-47. Šis lėktuvas, nors specialiai yra paruoštas vežti atominę bombą, tačiau gali veikti tik iš arčiau prie priešo aviobazių.

MASKOLIŲ ARGUMENTAI

(Atkelta iš 7 psl.)

Eden kiek anksčiau išvyko į Maskvą. Tai buvo pirma britų aukšto pareigūno viešnagė sovietuose, po birželio įvykių. Maskvos užsimojimus dėl pokarinės Europos santvarkos Londone referuodamas, A. Edenas sako (ištraukos)

...Stalinas su Molotovu pasiūlė, kad Rytprūsiai būtų perleisti lenkams, o sudetų kraštas grąžintas čekams. Kas liečia specialius sovietų interesus, Stalinas panorėjo, kad Baltijos kraštų, Suomijos ir Besarabijos atžvilgiu būtų grąžinta status quo ante birželio 15 padėtis. Kurzono linija turi būti laikoma už pagrindą būsimajai sienai tarp sovietų ir lenkų, o rumunai turi sutikti sovietams perleisti tam tikras bazes, save kompensuodami Vengrijos sąskaiton...

Aš iš savo pusės, — toliau praneša Eden'as, — Stalinui paaiškinau, kad, atsižvelgiant į mūsų ankstyvesnius pasižadėjimus Amerikai, britų valdžiai visai neįmanoma šiame įvykių ruožte susirišti bet kokiais pasižadėjimais dėl pokarinių sienų konfiguracijos Europoje, nors, Londonan grįžęs, aš pažadėjau tuo reikalu susinešti su britų valdžia, Amerikos valdžia ir Dominijomis (Kanada, Australija, Naujoji Zelandija ir t.t.).

Į šį Eden'o pranešimą britų premjeras nesusilaikė iš Washingtono atsakydamas:

"1941 m. XII. 20. Stalino pretenzijos dėl Suomijos, Baltijos kraštų ir Rumunijos aiškiai prieštarauja 1, 2 ir 3-iam Atlanto Čarterio straipsniams, kurį Stalinas pats pasirašė. Negali būti kalbos apie panašų susitarimą, slaptą ar viešą, tiesiog ar netiesiog, nesusitarus prieš tai su Amerika. Laikas nustatinėti sienas dar nėra atėjęs. Tai bus sprendžiama Taikos Konferencijos metu, karą laimėjus...

III tome, 2-je atsiminimų knygoje (War comes to America) Churchill'is rašo:

"Aš buvau giliai sujaudintas pranešimų, kuriuos p. Eden'as atsivežė su savim iš Maskvos dėl teritorinių sovietų ambicijų, ypač kiek tai liečia Baltijos kraštus. Šie kraštai buvo aneksuoti Petro Didžiojo*) ir per 200 metų buvo carų valdomi. Nuo rusų revoliucijos laikų (1917) m.) jie buvo Europos "forpostais" prieš bolševizmą. Šiuo laikiniu apibūdinimą taikant, tai buvo "socialdemokratinio" tipo kraštai, bet labai gyvybiški ir vikrūs (truculent). Savo kombinacijose su Stalinu 1939 m. prieš karo pradžią, Hitleris, lyg kokį bereikšmį jaunuką, juos buvo metęs šalin. Jiems teko pergyventi žiaurų rusų ir komunistų valymą. Jų žymesnieji veikėjai ir šiaip veiksniai vienu ar kitu būdu buvo likviduoti. Nuo to laiko šių atsparių tautų gyvenimas perėjo į pogrindį. Dabar, kaip mes toliau matysime, ten atsirioglino Hitleris su savo nacionalsocialistiniu valymo aparatu. Pagaliau, bendros pergalės metams atėjus, juos ir vėl užėmė sovietai. Tuo būdu, kruvinos aukos (deadly comb) per Estiją, Latviją ir Lietuvą buvo perėjusios net kelius kartus. To nepaisant, nėra abejonės kur teisybė glūdi. Baltijos kraštai ir vėl turi tapti suverenėm, nepriklausomom tautom."

Būdinga, kad visa tai buvo rašyta tik pereitais metais.

Atitinkamai, 1942 m. sausio 8 (iš Washingtono) britų premjeras instruktuoja savo Užsienių Reikalų Ministrą:

"Mes niekuomet nepripažinome 1941 m. Rusijos sienų, nebent tik kaipo egzistuojantį faktą (except de facto). Tos sienos buvo pasiektos begėdiškai su Hitleriu sutartoje agresijos pasėkoje. Priverstinas Baltijos tautų išdeportavimas į Rusijos gilumą prieštarautų visiems principams, dėl kurių mes šiame kare dalyvaujame ir degraduotų visą mūsų reikalą. Tai vienodai liečia Besarabiją ir Šiaurinę Bukoviną, kiek mažiau Suomiją, kurios, kiek aš suprantu, visiškai pavergti ir prijungti nesirengiama."

Tokioj tai juridinėje padėtyje, Churchill'is savo atsiminimuose priduria, visas reikalas šiandien ir tebestovi.

Iš šio viso diplomatinio susirašinėjimo ryškėja, kad jau 1941 metų gale, dar mūšiams siaučiant ties Maskva, Rusijos satrapai įkandin reikalavo britų sankcijos priverstinam (po karui) Baltijos tautų išdeportavimui į Rusijos gilumą (1) ir naujų sienų ad hoc pripažinimui tarptautinio dokumento formoje (2).

Vienok, neilgai britų premjeras šio tvirto nusistatymo laikėsi. Vos 3 mėnesiams praslinkus, ir skaudžių visais frontais pralaimėjimų akivaizdoje, Churchill'io "pozicija" rusų reikalavimų atžvilgiu žymiai sušvelnėjo. Štai, ką jis pats tuo reikalu sutrauktai sako (The Hinge of Fate — Likimo lankstė, IV atsiminimų tomas):

"Įvykių spaudžiamas, aš nesijaučiau galėsiąs tą moralinę poziciją toliaus fiziniai atlaikyti. Mirtinoje kovoje bebūnant, neracionalu apsikrauti didesne nei įmanoma pakelti, našta. Mano nusistatymas dėl Baltijos kraštų nepasikeitė, bet aš nesijaučiau galėsiąs tos linijos šiuo laiku laikytis. To nepaisant, tiek Prezidentas (F. D. Rooseveltas), tiek US Valstybės Departamentas šiuo punktu nenusileido ir, kaip mes netrukus matysime, buvo prieita geresnio sprendimo."

Pravartu priminti, kad jau tais laikais tarp sąjungininkų prasidėjo rimti kivirčai dėl 2-ojo fronto.

Tačiau aiškių aiškiausiai pataikavimo dvasią Churchillis pareiškė 1942 m. kovo mėn., kai,

*) Istoriniai teisinga, kiek liečia Estiją ir Latvijos dalį. Visai neteisingai, kiek liečia Kuržemį ir Lietuvą. Kaip žinome, Lietuva prie Rusų Imperijos buvo prijungta III padalinimo pasėkoje.

Tolesniuose instrukcijos posmuose Churchill'is pritaria Eden'o Maskvoje duotam pažadui visą reikalą referuoti atitinkamom vyriausybėm, pabrėždamas, kad britų vyriausybė tvirtai laikysis Atlanto Čarterio nuostatų, ypač kiek tai liečia eventualius teritorinės priklausomybės pakeitimus... "mes turime atsakyti, kad visi teritoriniai sienų klausimai turi būti atidėti iki Taikos Konferencijos..."

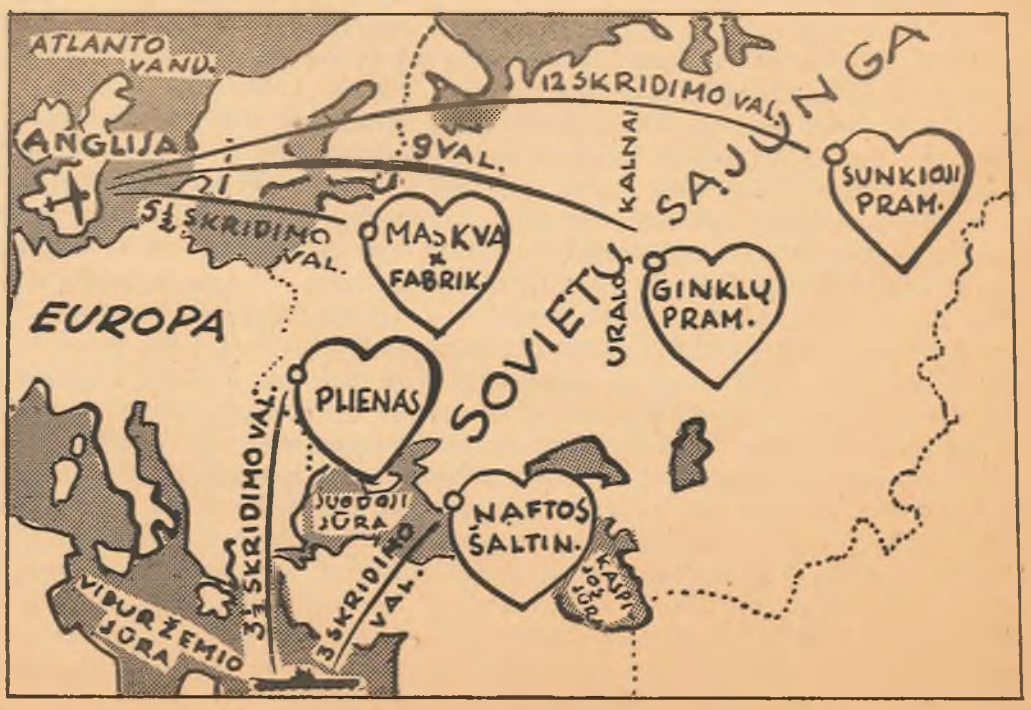

Sovietų Rusijos gyvybinių centrų pažeidžiamumas iš vakarinių sąjungininkų oro bazių Europoje

★ ★ JAV KARINĖ POLITIKA 1950 METAIS ★ ★

Šis straipsnis parašytas aukščiausio karinio JAV ir Atlanto Pakto valstybių autoriteto, Jungtinio Štabo V-ko, Gen. Omar N. Bradley. Jis tilpo "Combat Forces Journal" ir plačiausiai pasaulyje skaitomame mėnesiniame žurnale "Readers Digest". Dėl jo minčių aktualumo, šio straipsnio santrauka patiekiama ir mūsų skaitytojams.

Šiandien yra svarbiau, negu kada nors, kiekvienam amerikiečiui suprasti krašto karinę politiką, nes šie 1950 metai yra buvę lemtingi visai žmonijai. Pasaulio laisvieji žmonės nusprendė priešintis komunistinei agresijai, kur ji bepasireikštų, jeigu reikalinga, panaudodami ir ginklą.

JAV užsienių politika nepasitenkina vien komunizmo stabdymu. Ji su juo atvirai kovoja, ir tai turi glaudų ryšį su mūsų karinės politikos pajėgumu ar ribotumais. Mūsų tauta privalo turėti toli numatančią politiką, kuri būtų pagrįsta mūsų pasirengimu. Mes negalime ją improvizuoti, nei svyruoti pagal vėjus, pučiančius išilgai Elbę Vokietijoje, ar Jangtsę Kinijoje.

Kariniuose reikaluose Sov. Rusijos ir komunizmo pažiūra yra aiški. Komunistai tai įrodė, pasiekdami visa, ko jie norėjo, nes jie gerai žino, kur jie eina, todėl ir gauna tai, kaip tik kur nors pasaulyje susidaro galimumai.

Korejos karas pabrėžė reikalingumą mums laikyti stiprias karines jėgas, kad mes visur galėtume sutikti vis didėjančią mūsų karinę atsakomybę. Saugumui pasiekti ir Korejos padėtį išspręsti, mes privalome pasigaminti ir tinkamas karines priemones. Ir šiandien mūsų karinė ir užsienių politika yra vieningos šiuose tiksluose:

1. Mes ginsime ir išlaikysime mūsų valdymosi ir gyvenimo formą prieš bet kokią grėsmę ir bet kuria kaina. Čia mes nepripažinsime jokių ribų šiam tikslui reikalingoms išlaidoms.

2. Mes sieksime taikos visomis mums prieinamomis priemonėmis. Mes prieš nieką karo neprovokuosime. Mes taip pat niekada nesvarstysime **preventyvinio** (užpuolamojo) karo galimumų, net prieš mūsų amžinąjį priešą. Bet mes niekada negrįšime prie appeasement (glostymo).

3. Mes ieškome taikos ne tik sau, bet ir visiems kitiems. Todėl mes remiame Jungtines Tautas. JT vėliava Korejoje nėra vien tarptautinis simbolis. Ji vienodu tvirtumu atstovauja mūsų karinę ir užsienių politiką. Kariai ir civiliai sutaria, kad pasaulio taika yra esminė dalis ir amerikiečių taikos.

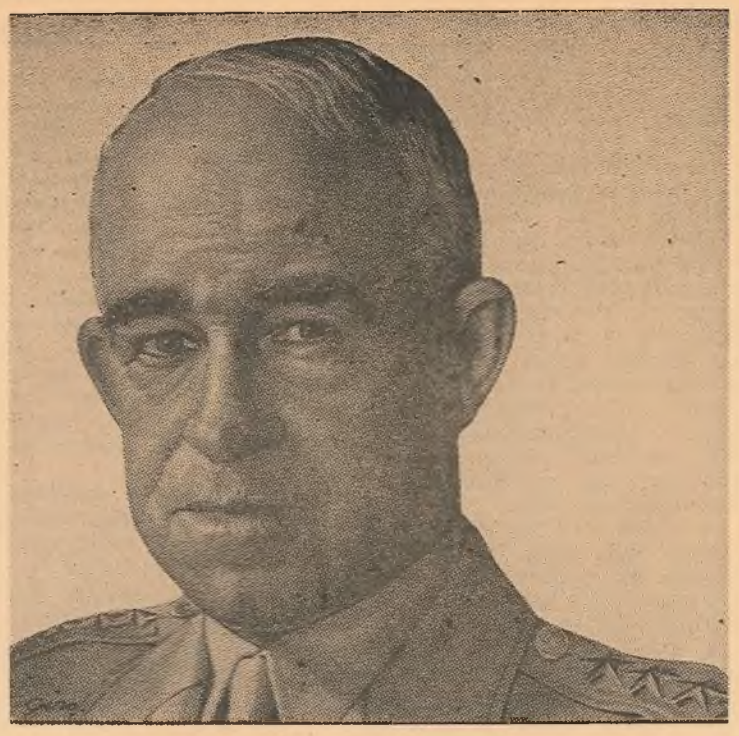

— —

1950 metai stovėjo šių tikslų pasiekimo kryžkelėje. Tiek Azijoje, tiek Europoje mes mėginame išvesti savo gynybos linijas. Tam tikslui mes pradėjome ginti Korėją. Nuo 1930 m. turimo patyrimo mes žinome, kad nuolaidos būtinai veda į karą.

1944 m. mums keliantis į Normandiją, buvau liudininku, kai, grįždami į Europą, mirė mūsų vyrai, kad laimėtų šį karą. Tada tariau sau: **"Tai niekada neprivalo pasikartoti. Būsimajame kare jokia prietilčio kaina nebūtų perbrangi."** Ir dabar turiu vilčių, kad nė vienas amerikietis neprivalės keltis į Europą, kad ją išlaisvintų.

Šiandien mūsų sienos yra bendros su europiečių, nes jos yra Europos širdyje. Tad ir III-čiame Pasaulio kare — verčiau ginti Europą jau iš parengtų ir užimtų Europos pozicijų, negu jų nustoti ir grįžti jūros ar oro keliu. Mūsų užsienių ir karinė 1950 m. politika pasižada ginti V. Europą, o ne išlaisvinti ją tada, kai mūsų draugų namai bus apiplėšti.

Mūsų žingsnis Korejoje, kurį prezidentas iškilmingai akcentavo 1950. VI. 27., ir įsipareigojimai Pacifiko linijoje, apimą Formozą ir Filipinus, parodo mūsų tvirtą nusistatymą. Be prancūzų Indokinijos, dar yra galimi šie karo židiniai Azijoje: Siame, Burmoje, Afganistane, Irane, Irake, ir Turkijoje. Komunistai juos gali greitai uždegti, ir mes turime du principus, atsižvelgdami į tokius vietinius karus:

1. Mes siūlysime paramą tik toms tautoms, kurios nori kovoti prieš komunistų agresiją.

2. **Mes visiškai nekreipsime dėmesio į vietinius karus, turinčius tikslą mus nukreipti nuo pagrind. uždavinio. Jiems negalima leisti sunaudoti tiek mūsų žmonių ir žaliavų atsargos, kad sunaikintų mūsų jėgą ir grėstų mūsų pergalei pasauliniame kare.**

— —

Niekas negali mūsų nugalėti, ligi neužims V. Europos, kuri ir dabar pasaulio strategijoje atlieka sparninio kario pareigas. Žiūrėdami savo gynybos ir derindami ją su V. Europos gynyba, mes žinome, kad mūsų užpuolimą atbaido atominių bombų atsargos, kurios mūsų bombonešių gali būti nuneštos į bet kurį gyvybinį priešo tašką.

Nors mes ir tikimės, kad stipri strateginė aviacija yra labai svarbi, tačiau neapleidžiame nei laivyno, nei žemyno kariuomenės, kurios visos, suderintai veikdamos, siekia vieno tikslo: sunaikinti priešą. Niekas neprivalo galvoti, kad, veikdami Azijoje ar Europoje, mes užmirštume savo pareigas šiam kraštui. Tačiau taip pat žinokime, kad **mūsų priekinės pozicijos yra abipus Didžiųjų Vandenynų.** Tai žinodami, mes stengiamės suderinti Atlanto Pakto dalyvių jėgas, kad jos būtų kuo našiausios bendrame gynybos reikale. Mes duodame savo bombonešius ir laivyną, kurie yra Anglijoje, prašydami anglų sprausminių naikintojų paramos, o kitų kontinento tautų — žemyno karių. Tačiau diskusijose mes girdime visai natūralų murmėjimą: "patrankų mėsos jums reikia!..."

Tad kas turi duoti pėstiją?

Iš dviejų pasaulio karų patyrimo žinome, kad amerikiečiai niekada nesibaidė kovoti Europoje. Tai parodo ir Korėja. Ir nors JAV turi Vokietijoje, Austrijoje ir Trieste apie 100,000 vyrų, kurie, drauge su kitomis jėgomis, turi atlaikyti pirmojo puolimo bangą, bet aišku, kad šių jėgų maža. Reikės atitinkamo laiko, kad jas sustiprintume. Išvada aiški: V. Europos kraštai turi duoti žemyno karius, kad savo krašte sutiktų pirmąjį puolimą.

Žinoma, daugeliui tai yra skaudi operacija, o ypač Olandijai. Jų atstovai tvirtina, kad jų laivynas yra stiprus, kuriam buvo skiriamas ypatingas dėmesys. Tačiau, ar per Olandiją eina Sovietų veržimosi kelias prie Lamanšo? Dėl savo pačių apsaugos jiems reikia daugiau pėstininkų. Tas lygiai liečia ir Prancūziją, nes ji turi daugiau gyvosios jėgos, negu bet kuris kitas Europos kraštas.

Joks europietiškas "štrauso politikos neutralumas" negali apsaugoti nuo sovietų užpuolimo. V. Europa turi duoti pagrindines jėgas, užtvenkti puolamąją srovę. Nes Paryžius, Roma ir Briuselis yra labiau pažeidžiami, negu Čikaga ar Detroitas, kaip iš oro, taip ir žemėje.

Mes ilgus mėnesius dėrėjomės su Atlanto Pakto signatarais, kad suderintume visų pageidavimus. Tačiau derybų laikas baigėsi. Demokratai yra išdidūs, kad "demokratijos yra visada nepasirengusios." Bet čia nematau jokios garbės, jeigu dėl apsileidimo turėtų žūti tūkstančiai jaunų gyvybių. Nors prieš metus atrodė, kad V. Europos gynyba yra beveik neįmanoma, bet dabar šis vaizdas, dėl karinės ir ekonominės pažangos, yra daug šviesesnis.

— —

Mūsų karinė politika yra ne puolimo, bet gynybos politika. Tačiau kiekvienas žino, kad tėra tik keletas tikrų gynybos ginklų, kurių prieštankiniai ir priešlėktuviniai yra tikrieji atstovai. Daug ginklų, su atomine bomba imtinai, yra kaip puolamojo, taip ginamojo pobūdžio. Mes skiriame daug pinigų ir mokslinės jėgos ginklavimui ištobulinti. Kai kurie mokslininkai tvirtina, kad netrukus būsianti ištobulinta tokia prieštankinė artilerija, kad iš 10 šūvių būsią sunaikinti 9 sunkiausi tankai, kad šių pabaisų mases padarytų mažiau pavojingomis. Tačiau smulkmenų negalima pasakoti.

Rungtynės tarp **ginklų** ir **priešginklių** niekada nesibaigia. Su draugingomis tautomis mes tęsiame ginklų ir priešginklių tobulinimą, kad galėtume jais pasidalinti su savo sąjungininkais.

Atominė bomba, kaip atsilyginimo ginklas, yra baisus, galįs žudančiai pažeisti pulsuojančią priešo pramonę ir karinius centrus. Šioms bomboms nešti be B-29 ir B-36, yra tobulinamas sprausminio tipo bombonešis, kurio negalėtų sutrukdyti priešo gynyba. Atominė bomba taip pat gali būti panaudota ir prieš kariuomenės telkinius, kaip baisus gynybos ginklas. Taip pat ir vairuojamų sviedinių srityje yra žymi pažanga, toli pralenkianti mūsų iki 35 km atstumo šaudančias patrankas.

Tuo metu, kai mes stengiamės ištobulinti vairuojamus sviedinius ir atominę energiją, neprivalome užmiršti savo žemės kovotojo. Ir jam yra keletas naujienų: jo naujas šalmas, nors bus lygiai geras kaip senasis, svers tik keletą gramų, o pats karys bus ginkluotas nauju daug lengvesniu ir galingesniu automatiniu šautuvu.

Tačiau nepamirškime, kad nors mes su sąjungininkais ir toli pažengėme, bet ir rusai turi įžymių mokslininkų, kurie vokiečių mokslininkų pagalba yra daug nuveikę.

Galvodami apie naujuosius ginklus, kurie turėtų ginti V. Europą, ir apie būtenybę laimėti galimą Pasaulio karą, prisiminkime vieną svarbų dalyką: **vyrai be ginklų moderniniame kare yra bejėgiai, bet ginklai be žmonių— yra niekis.** Mašina negali galvoti. Mašina negali pakeisti kovojančią valią, kuri saugotų mūsų amerikinio gyvenimo kelią.

— —

Kalbėdamas apie pėstininkus, jūreivius, aviatorius, turiu pasakyti, kad niekas negimė uniformuotas. Visi ateina iš pilietinio gyvenimo, kuris didžiąją dalimi

(Nukelta į 15 psl.)

---

rašydamas, F. D. Roosevelt'ui, jis tarp kitko, pabrėžė:

"Atlanto Čarterio principai neturi būti suprasti taip, kad užkirstų Rusijai kelią turėti tas sienas, kurias ji turėjo vokiečiams užpuolant." (Churchill'io Atsimin. III tomas).

Britų-Sovietų susitarimas

1942 m. buvo saulėtos gegužės dienos. Gegužės 20 d. į Londoną atskrenda Molotovas su paruoštais projektais. Be formalaus Baltijos kraštų aneksijos pripažinimo straipsnio, sutarties projekte buvo įtrauktas ir Rytinės Lenkijos aneksijos pripažinimo punktas (nepaisant nesenai su Sikorskio valdžia pasirašytos sutarties!). Amerikai nesutinkant, visos derybos greitu laiku išėjo iš teritorinio susitarimo plotmės ir perėjo į bendrą 20 metų britų-rusų sąjungos plotmę. Churchill'io žodžiais, tai ir buvo "geresnis sprendimas". Po trumpos viešnagės Londone, Molotovas skrenda Amerikon, kad ir vėl grįžtų Londonan.

Tarp kitko, Molotovas su savim buvo atsivežęs visus savo tezei paremti "valstybinių dokumentų" originalus (Prez. A. Smetonos originalą dėl pareigų perleidimo A. Merkiui, Merkio atsistatydinimo pareiškimą ir t.t.). Laisvame pasaulyje likę Lietuvos diplomatijos pareigūnai, taip pat ir kiti tuo laiku už Lietuvos Nepriklausomybę kovoję patrijotai, jautė, kad atėjo sprendžiamoji valanda Lietuvos tarptautinei pozicijai išlaikyti.

Ar neatėjo laikas maskvinei agresijai padaryti galą?

Šis tiek netolimos praeities vaizdas ir dar kartą parodo, kad istorija kartojasi ir kad tarpvalstybinių santykių ir pačių valstybių egzistencijos klausimą tebetvarko ne tiek tauriosios krikščioniškos moralės dėsniai, kiek brutali jėga ir jos žiauriausios būtinybės tikrovė.

Tariamo kultūros progreso nepaisant, iš barbarizmo tamsiųjų laikų mes, toli gažru, dar nesame išbridę. Vienu šio barbarizmo aspektu ir yra "strateginio saugumo" argumentacija.

Nesunku teoretiniai įrodyti, kad Nemuno riba saugumui labiau tinka, nei Diepras, Vysla geresnė už Nemuną, Reinas už Oderį ir t.t. žiūrint iš priešingos pusės (iš vakarų), visa įgauna atvirkščios vertės. Nuo padalinimo laikų, Rusija laikė užgrobusi Lietuvą, Baltgudiją, Ukrainą ir Lenkiją. To nepaisant, ta aplinkybė nei kiek nesukliudė nei Napoleonui, nei kaizeriui, nei Hitleriui blokšti rusus jų nuosavos teritorijos gilumoje. Taip pat aišku, kad strateginio saugumo argumentacija yra tampriai susijusi su pačia agresijos sąvoka, nes agresijos galimumams nebeegzistuojant, savaime atpuola ir "strateginio saugumo" reikalingumas.

1939 m. konkrečiomis geopolitinėmis sąlygomis, Lietuva darė visą, kad sovietų saugumui padėtų. Nuėjo net tiek toli, kad pasirašė savitarpio pagalbos sutartį, įsileido sovietų įgulas, tuo pačiu atsisakydama nuo suverenumo dalies.

Savo nepriklausomos egzistencijos teisę Lietuvių tauta remia ne kokiais kaimyninių štabų tamsiais saugumo išvadžiojimais, bet šventa tautų apsisprendimo teise, gyventi laisvai ir tvarkytis savarankiškai, pagal savo papročius ir skonius.

Šiandieninėje būklėje, iš kadaise gausios tradicinių agresorių gaujos, teliko viena Rusija. Per du šimtmečius nuo Petro I mirties, senosios Rusijos teritorinio grobimo tempas laikėsi daug-maž 80-90 ketvirtainių kilometrų į dieną. Nuo sovietų įsiviešpatavimo, ir nepaisant tarpukario klaidinančios ramybės, tas grobimo tempas keleriopai suintensyvėjo ir rodo visas žymes toliau augti.

Prablaivėjęs ir kiek nustebęs laisvasis pasaulis šiandien savęs klausia, ar gi neatėjo laikas tam nepasotinamam grobimui padaryti galą, kad, plačiai pravėrus vartus, laisvės trokštančiom tautom padėti išeiti iš to dvokiančio orientališko despotizmo kalėjimo?

1945 m. San Francisco pradėtas mėginimas to siekti per **laisvą susitarimą su despotizmu** — nieko apčiuopiamo nedavė. Jungtinių Tautų Organizaciją saviem tikslam naudodami, Maskvos satrapai pasidarė dar įžūlesni, dar mažiau pasotinami.

Tad ar tikrai nebus atėjęs laikas griebtis radikalesnių priemonių?

Legijono vėliava parade

AMERIKOS LIETUVIAI — II PAS. KARO DALYVIAI

Ltn. **Kazys Kauspėda,** Pittsburgh, Pa., karo metu užsitarnavęs karininko laipsnį.

Volteris Piliackas, Crainbrook, Pa., apdovanotas sidabro žvaigžde už pasižymėjimą gesinant degantį laivą, 1942 m., prie Salamonų salų, Pacifike.

Ltn. **Juozas Garšva**
II-jo Pasaulinio karo dalyvis

PRANCŪZŲ SVETIMŠALIŲ LEGIJONE

VYT. ARŪNAS - GEDGAUDAS

Vieną 1939 metų rudens dieną, kada Europoj jau dundėjo patrankos, o Paryžiaus bulvaruose buvo bepradedą kristi medžių lapai, aš, kaip prancūzai pasakytų, padariau "pique une tete a la Legion."

Tai reiškia padaryti nėriko judėsį, nuogam įsibėgėjus, nepažvelgiant atgal, ištiesti rankas pirmyn ir mestis nuo tramplyno į šalto vandens gelmę. Tai reiškia savo praeitį pakabinti ant kabyklos ir, pasižiūrėjus tik tris minutes į tą pakabintą nematomą individą, padėti parašą ant sutarties penkeriems metams.

Kaip ir visi žmonės, aš buvau nemažai skaitęs knygų apie prancūzų svetimšalių legijoną. Girdėjau apie jį sukurtas dainas, mačiau egzotiškas filmas...

Bet kada nuvykau į Afriką, pažinau visai kitokį svetimšalių legijoną. Man pačiam teko paraduoti lėtu ir ilgu žingsniu po "Boudin" garsais Sidi-Bel-Abbes, Fez, Meknes, Marrakech... gatvėmis. Man pačiam teko tiesti kelius, mūryti kareivines, vežti mėšlą... Teko skalbti seržantams marškinius, kad užsidirbčiau keletą frankų cigaretėms, kol pats gavau seržanto laipsnį ir jau galėjau savo marškinius duoti kitiems išskalbti.

Šio rašinio autorius, Vyt. Arūnas - Gedgaudas, II-jo Pas. karo metu, prancūzų svetimšalių legijone išsitarnavo seržanto laipsnį, buvo apdovanotas dviem kariniais kryžiais (su palmėm), kolonialiniu Tuniso kautynių medaliu ir kt. pasižymėjimo ženklais. Šiuo metu atvykęs iš Prancūzijos į JAV, sutiko bendradarbiauti KARYJE, pasidalindamas su mūsų skaitytojais savo neparastais kovų išgyvenimais bei įspūdžiais iš ano visame pasaulyje išgarsėjusio legijonierių gyvenimo.

Šiame pirmajame straipsnyje autorius duoda tik bendrąjį supratimą apie legijono esmę, jo praeitį ir žygius.

Visa tai mus sujdomina dar ir dėl to, kad pvz., ligšiolinėse Indokinijos kovose su raudonaisiais dalyvavo nemaža ir lietuvių karių - legijonierių.

RED.

Už tai Šiaurinę Afriką, Senegaliją ir Sacharą pamačiau ne kaip turistas, iš liuksusinio automobilio, bet daugeli vietų pėsčias, kaip kareivis, praeidamas. Visa teko pamatyti iš antros dekoracijos pusės, kuri niekad turistams nerodoma.

Šešeri metai legijone buvo ilgi, bet už tai per tą laiką turėjau nemokamą kelionę po visą Europą. Nuo pusiaujo iki šiaurės teko kautis. Tekdavo pasimesti ir vėl iš naujo susitikti su kovos draugais.

Mano pirmoji pažintis su legijonu

Pirmąją pažintį su legijonu turėjau Marsely, kada visus savanorius, tokius kaip aš, apnakvydino pilname blakių forte. Tačiau tikrąją pažintį padariau jau Afrikoje, legijono "Mekoje", Sidi-Bel-Abbese.

Šis nedidelis miestelis, teturįs vos 66,000 gyventojų, yra tikra legijono širdimi. Čia atvyksta naujai įstoję legijonieriai, juos patikrina, imatrikuliuoja, apižūri visas žymes ir iš čia siunčia į mokomąsias kuopas, kurios yra aplinkiniuose miesteliuose. Iš čia vykstama į visus kovos laukus. Čia sugrįžtama iš kovos laukų. Iš čia vykstama atostogų. Iš čia legijonieriai siunčiami ir į civilinį gyvenimą.

Vietiniai gyventojai nemyli legijonierių, nes jie pripratę prie jų, nes legijonierių algos išmokėjimo dieną būna triukšmingi. Bet visi šie 66,000 gyventojų ir tęgyvena tik iš legijonierių. Jie mielai išeina į gatvę pasižiūrėti, kada legijonieriai paraduoja, išvykdami į frontą.

Įžengiant pro kareivinių var-

Seržantas **V. Arūnas-Gedgaudas** prie savo šarvuočio (sėdi su šuneliu) Afrikoje, kovų metais.

Paminėdamas Lapkričio 23-ją, žurnalas "Ateitis" įsidėjo iš Anglijos gautą paskutinį kapitono Romo Marcinkaus laišką, kuris buvo rašytas p. S. P. 1941 m. Čia jį ištisai paduodame mūsų skaitytojams.

Redakcija.

—Kapitoną Romą Marcinkų aš sutikau Lietuvos Pasiuntinybėje, Londone, per Kalėdas 1941 m. Jis buvo neseniai atvykęs Anglijon ir džiaugėsi, kad esąs priimtas į Karališkąją Aviaciją. Daugiau mums neteko susitikti. Po kelių mėnesių narsios kovos jis buvo pašautas virš anglų kanalo, paimtas vokiečių belaisvėn ir patalpintas garsioj "Stalag Luft III." Vokiečių sušaudytas drauge su keliolika anglų karininkų, už mėginimą pabėgti iš minėtos stovyklos. Laiškas paduotas, išleidus įžangą ir pabaigą. **S. P.**

CAPTAIN R. MARCINKUS
R.A.F. station, Upavon
Officers' Men, Marlborough Wilts
12N March, 1941

... Tik užvakar grįžau iš šiaurės Anglijos, kur buvau apie porą savaičių prikomandiruotas prie kito aviacijos junginio. Dabar esu savame junginy, bet girdėti, kad mus visus žada perkelti kažkur kitur. — Juk čia, nors ir nematomai, eina didelis pasirengimas vokiečių rengiamai invazijai pasipriešinti. Kur mus pasiųs — nežinia. Ar daug mūsų iš naujos vietos grįš — taip pat nežinia. Geriau apie tai negalvoti.

...papasakojęs viską iš eilės apie save, tikrai atsakyčiau į visus Tamstą dominančius klausimus,

tad pradedu ...

Prancūzų karo vyriausybė (Ministre de l'Air) paprašė mūsų karo vyriausybės, kad pasiųstų jiems eskadrilę lietuvių - karo lakūnų. Kadangi mes turėjome glaudžius santykius su prancūzų karo aviacija ir visad pirkdavom pas juos savo kariškus lėktuvus, tai sunku buvo jiems atsakyti. Todėl buvo surengta eskadrilė, ir mane paskyrė tos ekspedicijos vadu. Išvažiavau pirmas. Jie turėjo atvažiuoti vėliau, nes kartu buvo neįmanoma važiuoti. Vykti reikėjo aplinkiniu keliu per Rygą - Stockholmą - Malmo"-Amsterdamą - Bruselles - Paris. Kiti

VIENAS IŠ DAUGELIO

PASKUTINIS KPT. R. MARCINKAUS LAIŠKAS

pilotai atvykti negalėjo, nes vokiečiai, turėdami puikią žvalgybą, tuoj apie mūsų pasiuntimą sužinojo ir parašė protesto notą. Tuo būdu pasilikau vienas. Tuomet prancūzai mane paprašė stoti į savo aviaciją ir tuo būdu tapau prancūzų aviacijos karininku. Išskraidžiau ir koviausi fronte per visą karą, naikintuvų ir bombonešių eskadrilėse. Daug kartų teko skraidyti ir bombarduoti Vokietiją. Gavau už narsumą akcijose ir už tris numušimus savo "Croix de la Guerre". Iš mano eskadrilės nušovė keturis pilotus. Likom septyniese, ir, kai atėjo paliaubos, mane išsiuntė į šiaurės Afriką. Mat, vokiečiai pareikalavo, kad jiems išduotų visus prieš juos kariavusius karius-svetimšalius, kurie jų buvo traktuojami, kaip ypatingi Hitlerio ir Nazi-režimo priešai.

Paskutinę minutę pavyko pasprukti lėktuvu iš Tarbes—tai 22 km. nuo visame pasauly garsios šventos vietos — "Lourde" — į Afriką. Nuskridau per Vidužemio jūrą į Oraną. Iš ten mane pasiuntė į Alger, paskui į Bizert, Blida, Rabat, Fez, Casablanca, Dacar. Žodžiu, visą Š. Afriką teko lėktuvu ir traukiniais apkeliauti. Tikėjausi kokiu nors būdu grįžti namo, nes buvau į Prancūziją atvykęs tik karo laikotarpiui. Tikėjaus... bet tuo tarpu liepos mėnesį bolševikai okupavo Pabaltį, ir visos svajonės išsisklaidė, kaip pigūs acigarečių dūmai. Tuo tarpu nuo pirmos mano išvykimo dienos iki dabar neturėjau iš namų jokios žinutės ir, be abejo, tiesiog nebegalėjau ten pasilikti. Nebetvėriau!

Juk, Afrikoj man būnant, ne nežinojau, kaip tas Lietuvos užgrobimas įvyko. Mane prašė pasilikti, bet aš užsispyręs prašiau mane demobilizuoti, kad galėčiau vykti į Europą. Pagaliau, po 3-jų mėnesių laukimo mane demobilizavo, bet ir vėl bėda—vokiečiai uždėjo draudimą visiems svetimšaliams išvykti iš Š. Afrikos, jie žinojo, kad Afrikoj yra labai daug kaip svetimšalių, taip ir prancūzų pilotų, kurie stengiasi vykti į Angliją ir tęsti kovą prieš vokiečius. Žodžiu, reikėjo nelegaliu būdu — be "visa du sortir", pasprukti į Tanger — šiaurės Afrikos laisvąjį miestą. Buvo daug 'nuotykių", kurių visų ir neišpasakosi. Patekęs į Tanger nuėjau pas anglų konsulą, kuris mane tuoj išsiuntė į Gibraltarą, o ten, po trijų savaičių laukimo, pirmu į Angliją vykstančiu laivu patekau į Liverpooll, o vėliau — Londonan.

Pirmiausia, žinoma, nuvykom į mūsų Pasiuntinybę pas mūsų p. Ministerį, kurį pažinojau iš anksčiau asmeniškai. Susisiekti su Lietuva ir namiškiais, nežiūrint

Lietuvos karo lakūnai žiemos pratimų metu

tus, į akis pirmiausia krinta užrašas:

"Tai ne paprasti kareivinių vartai. Tai legijono vartai, prie kurių dieną ir naktį, jau daugiau kaip šimtas metų budi sargybinis. Pro juos yra įžengę visi senieji ir dabartiniai legijonieriai, visi tie, kurie krito mūšių laukuose ir kurie dar šiandien mušasi. Pro juos pereis dar ateity nemažai legijonierių. Įeidami jūs gerai įsižiūrėkite į šiuos vartus."

Per keliolika žingsnių nuo šių vartų yra legijono muziejus ir garbės salė, kur išdėstytos visos legijonierių kautynių trafėjos. Ten padėta ir legijono vėliava, prie kurios dieną ir naktį budi sargybinis. Ji apdovanota gausingais prancūzų ordenais ir svetimų valstybių pasižymėjimo ženklais. Čia taip pat yra užsilikusi 13-jo pulko vėliava, kuri 1940 metais, traukiantis nuo vokiečių, buvo užkasta ir vėliau į karo pabaigą rezistentų atkasta: čia yra aukso knygo, kurioj įrašomi visi žuvusieji. Jų tarpe figuruoja nemaža ir lietuvių, kaip Stasys Zairys, Jonas Aleksejūnas ir daug kitų. Čia lšdėstyti jaudinantys legijonierių laiškai, jiems priklausę daiktai...

52 tautos sudaro legijoną

Kada ateinama į legijoną, niekas neklausia, kokios esi religijos ir tautybės. Tokiais dalykais čia pasirūpinama tik po mirties,

---

visų mano ir p. Ministerio pastangų, nepavyko. Kas liko man daryti? Galvojau — kadangi rusai yra mūsų priešai ir bičiuliaujasi su vokiečiais — kariausiu toliau prieš vokiečius. Ir štai anglų aviacijoje!

Paskyrė mane į naktinius naikintuvus — šiuo laiku pavojingiausią aviacijos rūšį. Bet pavojus man patinka, — jo visad savo gyvenimo ieškojau ar tai skraidyme, ar tai sporte, ar tai asmeniškame gyvenime. Šiuo atžvilgiu esu patenkintas, bet... man trūksta asmeniško gyvenimo šilumos ir jaukumo šitame "šaltų darganų ir tariamo korektiškumo" krašte, jaučiuos kaip tai vidujiniai visas sušalęs ir sustyręs...

Dėl savo darbo nedaug tegaliu pasakyti, nes laiškai kontroliuojami ir, be abejo, tai būtų lyg ir "tarnybinės" paslapties išdavimas.

Nebevarginsiu Tamstos ilgiau savo ilgu laišku. Apie savo gyvenimą čia ir kt., jei leisite, parašysiu savo sekančiame laiške...

Daug nuoširdžių linkėjimų,
Tamstą tikrai gerbias,

Kpt. Marcinkus.

kad galima būtų žinoti, kokiom apeigom palaidoti žuvusį ir kam pranešti apie jo mirtį. Iki to momento iš legijonieriaus tereikalaujama tik tiesiai žygiuoti.

Šiandien legijone tarnauja 52 tautų žmonės. Kokios tautybės žmonių daugiausiai tarnauja? Tas priklauso nuo politinių įvykių, nuo ekonominės krizės. Po I-jo Pasaulinio karo legijone buvo labai daug baltųjų rusų. Po Čekoslovakijos ir Austrijos užgrobimo čia atsirado nemaža čekų ir austrų. Kilus Prancūzijoje ekonominei krizei, įstojo daug lenkų, kurie buvo atvykę darbams į Prancūziją. Po Ispanijos civilinio karo legijone daugumą sudarė ispanai. Po šio karo didelę daugumą sudaro vokiečiai. Kitų tautybių, kaip švedų, norvegų, danų, amerikiečių, anglų labai mažas nuošimtis. Lietuvių karo metu buvo tik saujelė, bet po karo buvo įstoję net pusantro šimto. Tai vyrai, kurie norėjo ištrūkti iš DP stovyklų ir nemaža jų jau padėjo galvas tolimoje Indokinijoje. Legijone yra nemaža ir pačių prancūzų, kur jiems be karo ministro sutikimo nors ir neleidžiama stoti, jie dažniausiai įstoja pasivadinę belgais ar liuksemburgiečiais.

Sidi-Bel-Abbese kurioj nors karčiamoj dabar ne naujiena išgirsti vokišką dainą. Tai vokiečiai legijonieriai, kurie prancūzų uniformoje gina Prancūzijos žemes.

Iš legijonierių nieko kito nereikalaujama, kaip tik mokėti kautis ir lieti kraują. Kiekvieną dieną legijonieriai atiduoda su ginklu pagarbą nuleidžiamai nuo stiebo prancūzų vėliavai, ir dažniau-

(Nukelta į 12 psl.)

PIRMASIS IŠ GREAT NECKO

GRAŽIOS VYTAUTO DAUGIRDO IŠLEISTUVĖS Į ARMIJĄ

Tarptautiniam gyvenime į grubią agresijos jėgą — tegalima atsakyti jėga. Tad visiškai suprantama ir natūralu, kad Jungtinės Amerikos Valstybės, tiek ligšiolinės raudonojo fašizmo agresijos Korejoje, tiek paskubomis bręstančio III-jo Pasaulinio karo akivaizdoje, — yra verčiamos visomis galiomis pasirengti sutikti šią, atrodo, neišvengiamą audrą.

Vykdant reikalingą, įstatymais numatytą gyvosios pajėgos mobilizaciją, JAV armijon vis dažniau pašaukiama ir lietuvių tremtinių vyrų.

Gruodžio 9 d. vakare, Great Necke', jaukioje Elenos ir Jono

Blažonių svetainėje įvyko pirmojo iš šios lietuvių tremtinių kolonijos kario—Vyt. Daugirdo išleistuvės JAV armijon.

Vytautas Daugirdas gimė 1927 m., lapkričio 25 d. Dotnuvoje. Mokėsi Mažeikių gimnazijoje, o ją baigė jau tremtyje, Vokietijoje, Eichstaedt'o DP stovykloje.

1947 m. pradžioje, Vokietijoj pradėjus formuotis pagelbiniams tautiniams lietuvių daliniams okupacinės JAV armijos sudėtyje, Vytas savanoriškai stojo vienon sargybų kuopon. Ten jis garbingai išbuvo ligi 1949 m. birželio mėn., kol su tėveliais turėjo pasirengti išvykti Amerikon.

Linksmas, energingas jaunuolis, sąžiningas vyras, puikus akordeonistas — buvo didžiai mylimas tiek savo draugų, viršininkų, tiek tremties jaunimo, kada grįždavo trumpų atostogų stovyklon.

Būdamas tarnyboje, vienu metu ilgą laiką gyveno "kažkur" miškuose, negalėdamas ne tik niekur išvykti, bet ir laiškais susisiekti su savo namiškiais. Tarnaudamas dalinyje, pavyzdingas sūnus daug padėjo savo tėvams, anuo metu įvairiais būdais morališkai ir ekonomiškai terorizuojamiems slaptųjų NKVD šnipų bei "paraudusių" UNRROS bei IRO valdininkų...

Atvykęs į JAV, noriai dirbo visus pasitaikančius fizinius darbus, iš santaupų įsigijo auto mašiną, akordeoną. Ir čia vėl daug padėjo namiškiams, sudarydamas sąlygas neieškoti kitur darbo savo mylimai, tremties gyvenimo iškankintai, nesveikuojančiai mamytei. Tėvo ir sūnaus darbo dėka, Daugirdai gana pavyzdingai įsikūrė šiame gražiame Great Necko miestelyje.

Išleisti Vytą kariuomenėn, susirinko apie pusė šimtinės great-nekiečių, senųjų gyventojų ir tremtinių, vyresniojo amžiaus ir

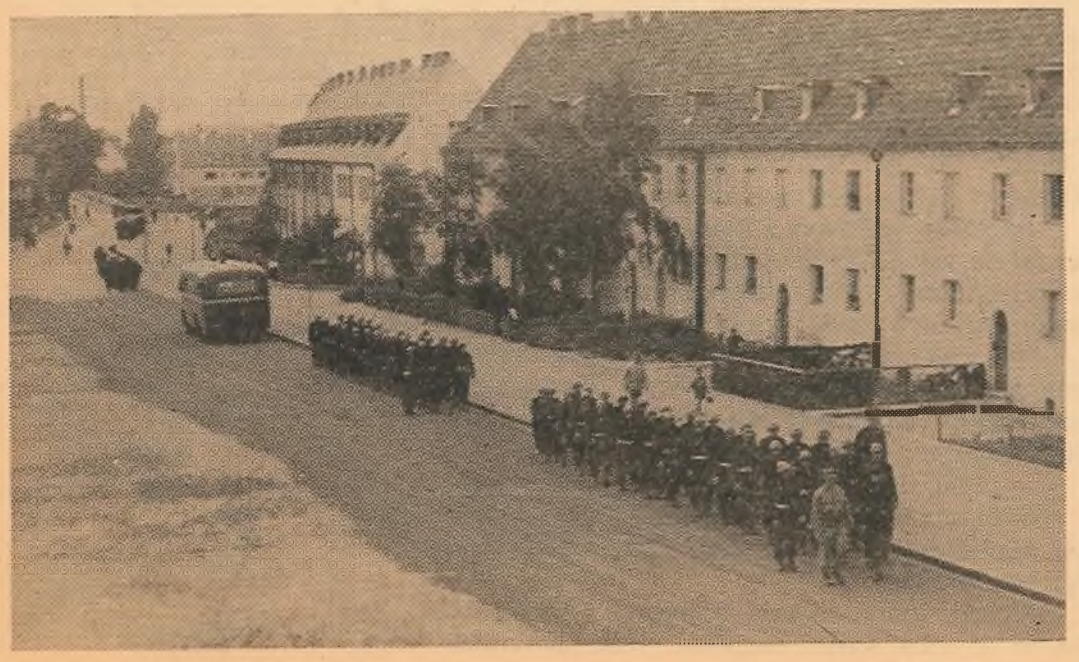

Mūsų kuopų vyrai žygiuoja miesto gatvėmis, Vokietijoje

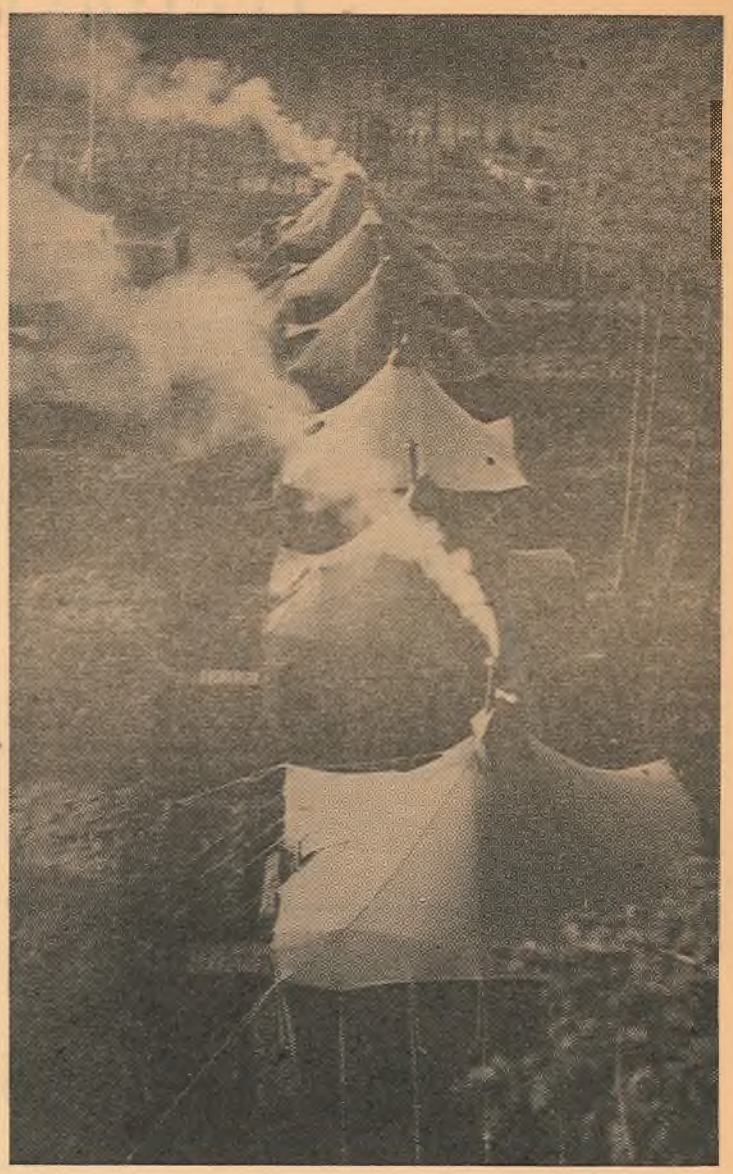

Kuopiečių stovykla "kažkur" Vokietijoje

ypač jaunimo. Buvo svečių ir iš Brooklyno.

Jaukioje, tikrai nuoširdžioje nuotaikoje bėgo trumpos kuklių vaišų valandos. Gražius atsisveikinimo žodžius pasakė visa eilė kalbėjusiųjų išleistuvių dalyvių. Tarp kitų, kalbėjo KARIO redaktorius kpt. Simas Urbonas. Jis pabrėžė tradicinę šio gražaus pobūvio reikšmę ir padovanojo su įrašu būsimam kariui Vytautui KARIO 1-ji nr., kviesdamas išleidžiamąjį būti artimu bendradarbiu iš JAV armijos gretų.

Jautrų žodį tarė ir žurnalistas A. Merkelis:

"Šiandien mes čia susirinkome į nepaprastą pobūvį, dar pirmą kartą įvykstantį Great Neck'o lietuvių kolonijoje. Mes iš savo tarpo išleidžiame jaunąjį Daugirdą. Jis vyksta ne didesnio uždarbio ir geresnių gyvenimo sąlygų ieškoti. Jaunasis Daugirdas išvyksta į Jungtinių Amerikos Valstybių kariuomenę, budriai stovinčią savo valstybės ir visos žmonijos laisvės sargyboje.

Šiandien mes gyvename išvakarėse pačio didžiausio karo, kuriame turės būti sutriuškinta žmonijos pabaisa — bolševizmas. Mes tikime, kad JAV ginklai ir technika šį karą nulems ir pasaulį išvaduos iš visuotinės vergijos ir per amžius jo kurtos kultūros sunaikinimo.

Bolševizmas yra didysis ir mūtų tautos prieas. Jis pavergė ir naikina mūsų tautą, jis ir mums tremtiniams užkėlė vartus grįžti į brangiąją, pasiilgtąją Lietuvą tėvynę mūsų. Tik bolševizmą sužlugdžius, mūsų tauta taps laisva, ir mums atsivers vartai į tėvynę. Tad mes negalime nuošaliai tos kovos stovėti.

Ligi šiol mūsų, tremtinių, kova su bolševizmu daugiausia buvo žodinė. Džiūgu, kad mes jau galime įsijungti ir į ginklo kovą. Todėl ir šiandien atsisveikiname su jaunuoju Daugirdu ne liūdesio, bet džiaugsmo ir pakilios nuotaikos kupini.

Raudonojo tvano bloškiami iš savo tėvynės į nežinią, mes savo skausmu plyštančioj širdy prisiekėme ligi grabo lentos kovoti su savo tautos mirtinu priešu bolševizmu. Mes pasižadėjome kovoti su bolševizmu vardan savo nukankintų tėvų, brolių ir seserų. Laimingas jaunasis Daugirdas, galėdamas tą tauraus lietuvio garbingą priesaiką tesėti. Jei man lemta būtų nuo savo pečių numesti bent 20 metų — aš savanoriu jungčiaus prie tų laimingųjų.

Jaunajam Daugirdui linkiu gero vėjo, o kovoje — sėkmės.

Po keleto valandų bičiuliškos draugijos, išleistuvių pobūvis baigėsi, o gruodžio 11 d. Vytautas Daugirdas pakėlė sparnus ir išvyko naujojon karo tarnybon. Čia, Great Neck'e, pasiliko Vyto tėveliai ir sesutė Liucija-Danutė.

Garbė, narsumo dvasia ir kario laimė telydi Tave, Vytautai.

Algimantas Giedrius

Bern. Brazdžionis

ATLANTO DAINA

(Kuopų vyrams)

Krantus paliekam ir išvykstam,
Sūpuojami šaltų bangų.
Tik niekad niekad nesugrįžta
Daina senų kovos draugų.

Žuvėdros dvi dienas mus lydi,
Nepasitinka tik prieš dvi.
Pavasarį ne dukart žydi
Alyvų žiedlapiai melsvi...

Paliko tėviškėj birželis
Kovoms, ne mirčiai, ne kapams,
Bet tikim, tikim — Visagalis
Prisikėlimo rytą lems.

Ne amžiais būsim be tėvynės,
Audros naktis — neamžina, —
Skambėk Atlanto vandenyne
Tėvynėn šaukianti daina.

...LEGIJONE...

(Atkelta iš 11 psl.)

siai ją gerbia tie, kurie nemoka nei žodžio prancūziškai.

Legijono vėliavoje žodžiai "Honneur et Patrie" (garbė ir tėvynė) pakeisti žodžiais "Honneur et Fidelite" (garbė ir ištikimybė). Legijonieriams nesvarbu, kokia vyriausybė valdys Prancūziją, nei kas bus jos prezidentu. Jie pažįsta tik savo karininkus, ir to užtenka.

Tai ir sudaro legijono stiprybę. Jokiam kitam kraštui nepasisekė išlaikyti tokioj jėgoj taip mišrią kariuomenę, kaip Prancūzijai, kurios svetimšalių legijonas neseniai šventė 118 metų sukaktį.

Tūkstančiai svetimšalių stoja į legijoną, pasižadėdami ištikimai tarnauti Prancūzijai, nei kiek nenutautėdami ir pasilikdami lietuviais, anglais, vokiečiais, lenkais...

Prancūzų svetimšalių legijonas buvo įsteigtas 1831 metais, karaliui Louis Philippe pasirašant statutą iš 9 punktų, kuris šiandien pasidarė tikru legijono čarteriu. Jame sakoma, kad į legiją gali būti priimti visi svetimšaliai, kurie tik pasirašo sutartį ir iš jų neturi būti reikalaujama jokių asmeninių popierių.

Visur jie pasirodė herojais

Per visus tuos 118 metų legijonas neturėjo progos pailsėti. Iš šalies atrodė, kad Prancūzija turėjo ilgus taikingus periodus, bet, pasiskaičius legijono istoriją, gaunasi priešingas vaizdas. Jis be pertraukos kovėsi Šiaurės Afrikoje, Ispanijoje, Kryme, Meksikoje, Indokinijoje, Sirijoje, Madagaskare, Prancūzijoje, Italijoje... ir iš visų tų mūšių legijonieriai parnešdavo vis naujus pasižymėjimus, parodydavo naują herojiškumą.

Tarnavusieji legijone automatiškai tampa pažymėti jais iki mirties ir nemaža atsiranda tokių, kurie nori ilsėtis visą laiką šalia jo.

Priešais legijono garbės salę, daržely išstatyta varinė lenta, apipinta rožėmis. Ten padėti amerikiečio W. Moll pelenai, kurie čia buvo atkelti iš Amerikos 1937 m. Nežiūrint, kad mirusis tarnavo legijone prieš 20 metų, jis išreiškė norą būti palaidotas ten, kur vedė audringą gyvenimą.

Jis norėjo ir po mirties likti legijonieriumi.

Karalių pasimatymo vieta

Legijono prestižas yra pritraukęs nemaža karalių ir princų. Čia tarnavo serbų princas, kuris vėdarė Serbijos karaliumi, pasivadindamas Petru I, bet visad išlaikė gražų legijono prisiminimą ir vyną gerdavo iš "quart", kuri, tiesa, buvo paauksuota, bet vis tai buvo "quart", o ne taurė.

Legijone tarnavo Monaco princas Louis II, pereitais metais pasimiręs. Čia buvo Cambodge karaliaus sūnus, Danijos princas Haag ir net kaizerio Vilhelmo II pusbrolis, kuriam pasimirus vokiečiai atsiuntė kreiserį, parvežti jo palaikus su visom karališkom iškilmėm.

Šiame kare princas Napoleonas ir Paryžiaus Grafas, tikrasis įpėdinis į Prancūzijos sostą, negalėdami tarnauti prancūzų kariuomenėj, buvo įstoję į legijoną svetima pavarde.

Šalia visų tų monarchų, grafų, kunigaikščių, daug įžymių žmonių perėjo legijoną. Čia nesunku buvo sutikti garsius dainininkus, kaip austrą Fasel, tenorą iš Metropolitain Operos, kompozitorių Alston, legijone sukomponavusį garsią melodiją "Simphonie" ir neseniai persikėlusį gyventi į Hollywoodą, bei daug kitų.

Stebint legijoną, tuojau krinta į akis, jog kariškas patyrimas čia visad stovi aukščiau, negu kitose kariuomenės dalyse, ir čia žmonių charakteris yra labiau užgrūdintas.

Tačiau būtų klaidinga galvoti, kad legijone slepiasi visokie nusikaltėliai. Dabar jų į legijoną nebepriima. Be politinių priežasčių, nemažai čia įstoja dėl nusivylusios meilės, dėl gražiosios lyties neištikimybės. Vyras, kuris buvo žmonos apgautas, legijone randa savotišką išsilaisvinimą.

Legijonieriai tarpusavy draugauja mažomis grupėmis, pagal tautybę, pagal išsilavinimą, ar bendrą galvoseną. Bet užtenka, kad vienas legijonierius atsidurtų nelaimėje ir sušuktų:

"A moi la Legion" kaip legijonieriai, užmiršę savo tautybę ir visus ginčus, bėga padėti šiam legijonieriui. Solidarumas čia didelis.

Tas, kuris legijone negeria, būna menkas legijonierius. Blaivininkų draugija buvo iškabinusi legijonierių bare plakatą: "L'alcool tue" (alkoholis užmuša). Bet greit reikėjo šį užrašą nuimti, nes apačioj legijonieriai prirašė: "Taip, bet legijonierius nebijo mirties"....

Legijone vienos tautybės žmones stengiamasi išblaškyti po įvairius vienetus, kad būtų kuo didesnis mišinys, kad tokiu būdu jie neturėtų progos pasakotis kas sekundę savo prisiminimus, kad nesusiburtų tautinės grupės.

Kad legijonieriai negalvotų, jie apkraunami darbais, apmokymu ir net bausmėmis.

Tačiau paskutiniais metais legijonas pasikeitė. Legijonieriai plačiai susirašinėja su pasauliu, gauna siuntinius, laiškus, kas seniau būdavo retenybė.

Dabartinis pulkininkas Olie, kuris labai myli legijoną, yra pasakęs:

"Dabar legijone jau nebe tas, kas buvo seniau. Mano legijonieriai per daug didel įryšį palaiko su pasauliu. Tai jau nebe tikri legijonieriai. Taip kaip vienuoliai nebebūna tikrais vienuoliais, jei per dažnai išeina į žmones..."

STASYS DAINORA

K ū č i o s

Mano patėvis buvo Mikalajūnų kaimo parinktinis-seniūnas.

Diena prieš Kūčias atėjo pas mus puskarininkis. Jau buvo pavakarys. Jis paaiškino patėviui, kad reikės pastotės, nuvežti Kūčias vienos kuopos vyrams į frontą. Patėvis pasikrapštė galvą ir, išsiėmęs pypkę iš bedantės burnos, tarė:

— Kad jau reiks, tai ką gi darysi — reikės vežti. Bet ką dabar iš kaimo pajudinsi: visi rengiasi Kūčioms, o be to, ir taip dažnai reikia tų pastočių.

Tačiau, ilgai negalvojęs, nutarė savo Kaštoną pagerbti. Juk tai bus nepaprasta kelionė, Kūčias į šventąjį stalą juk veš kariams, kurie gina savąją žemę!

Žinojau, kad reikės važiuoti man: senas patėvis nevažiuos, o mama užimta — namuose kūčias ruošia.

Lietuvos karius matydavau kasdien, o kai jie buvo mūsų kaime, net jiems sriubą ir kavą iš virtuvės parnešdavau. Vėliau kasdien girdėdavau šautuvų, kulkosvaidžių ir net patrankų sutartinę, lyg graudų su priešu pasikalbėjimą, bet fronte nebuvau. Ir bijojau, tačiau drauge jaučiausi ir laimingas, kad aš, viso kaimo vaikų vadas, pats pirmas ir į frontą nuvažiuosiu. Ką mūsų pratimai, kuriuos kaimo laukuose karių pavyzdžiu darydavom; frontas tai jau kas kita!

Ratus patėvis paruošė iš vakaro ir arklį apžiūrėjo.

Pasikėlėm gana anksti. Ligi Veprių nuvažiuoti buvo desėtkas kilometrų, o iš ten į frontą — apie 30. Graži bus kelionė!

Nežinau, iš kur tas puskarininkis buvo ir neklausiau, žinojau tik tiek, kad jis iš fronto. To ir užteko.

Pagaliau nedrąsiai užkalbinau. Rūpėjo žinoti, kas tame fronte. Bet jis, matyti, ką kita galvojo ir atsakymais nesirūpino, o gal paslaptį laikė. Pravažiavom vieną, antrą, trečią kaimą, pagaliau privažiavom Sližius. Norėjau jam papasakoti, kad ir čia, ties Sližiais, taip pat buvęs frontas ir kad čia drąsūs kaimiečiai kovėsi su vokiečių kareiviais, kad jie neiškultų per vasarą kruopščiai augintų javų ir neišvežtų jų paskutinės duonos. Norėjau parodyti ir tą vietą, kur krito keli drąsuoliai, bet... nedrįsau. Žinojau tik, kad tie kaimiečiai išblaškė vokiečių planus. Toliau jie niekur su kuliamąja nevažinėjo.

Suraginęs vadžiomis savąjį kaštoną, visą likusį kelią galvojau, kokia brangi mūsų žemė, kad visi jos vaikai amžiais už ją kovojo ir kovos! Važiuojam pakalnėn, o ten slėny ramiai teka Šventoji, mūsų senolių krikšto močia, o vyskupo Baranausko, Biliūno ir Petro Vaičiūno mylimoji sesuo. Pravažiuojam tiltą ir keliamės į Kalvarijas. Iš abiejų kelio pusių lydi mus nedidukės Kalvarijų koplytėlės. Dabar jos stovi vienišos ir ramios. O per Sekmines kiek čia susirenka maldininkų kryžiaus kelius apeiti, savo gyvenimą apmąstyti ir grįžti vėl prie kasdieninių rūpesčių!

Prieš kiekvieną praeinančią pro mus koplytėlę pagarbiai nusikeliu kepurę, o jos, rodos, palydi mus, kaip Sekminių maldininkus, tik į kitokias, į fronto Kalvarijas, kur kovoja kariai už ramų, tikėjimo pilną, gyvenimą ir savo žemės laisvę.

Pravažiuojam dešinėje gražiai pasistiepusią Veprių bažnyčią ir ties ežeru sustojam prie pulko ūkio sandėlio. Mano karys nueina sau, o aš rūpinuos gerai pašerti kaštoną, nes dabar turės vežti ir mudu abu ir pilną lauktuvių vežimą.

Iš Veprių išvažiavom pusiaudienį. Nežinau kodėl, bet mano palydovas pasirinko kitą kelią. Pravažiavom Kelmus, Kaliakiemį, Bagaslaviškius, Igno Šeiniaus Kuprelio malūną, Vindeikius ir vis tylėdami. Nežinau, ką galvojo karys, tik aš buvau laimingas, kad jį vežu ir kad vežu į frontą. Žinojau, kad ties kairėj kelio pusėje likusiu Žirnajų ežeru kadaise lietuvių kariuomenė sutriuškino kalavijuočius, kad nemaža jų kraujo nutekėjo į marias ta pačia Šventosios upe. Mintimis grįžau į savo parapijos Gelvonų miestelį, kur iš eilės kelintą dieną vis atveža iš to paties fronto žuvusių karių, kad su garbės salvėmis ir šventos žemės saujomis palydėtų juos amžinybėn. Savo palydovui nieko nesakiau, o tik pamaniau, kad jis veža kūčias savo ginklo broliams ,fronto kariams, bet ar bus jam lemta grįžus su visais laužti šventąjį paplotėlį ir drauge valgyti kūčias?... Tur būt, apie tai jis visą kelią galvojo ir todėl nei manęs kalbino, nei man atsakinėjo.

Pagaliau įvažiavom į Musninkų miestelį, o nuo jo ligi fronto tik keli kilometrai. Sustojome. Tuo tarpu prisiartino prie mūsų, tur būt, koks vyresnysis ir pranešė, kad mano palydovo karių kuopa atšaukta poilsio ir kad jis su savo ginklo draugais kūčias valgys Musninkuose. Aš supratau, kad man neteks pamatyti fronto, o taip buvau pasirengęs ir tik apie frontą visą laiką galvojau. Mano tylusis palydovas pagaliau prašneko:

— Ačiū, dabar gali ir tu, vyreli, ramiai grįžti namo.

Sumišau ir, nė neatsisveikinęs, dardendamas gruodą per Vindeikius, Vinkšnabrastį, Pasodnykus grįžau namo dar prieš kūčias.

Vėliau, sėsdamas prie kūčių stalo, vis galvojau, kad jei ne tie mūsų kariai, nugalėję priešą, neturėčiau ramių Kūčių ir nesėdėčiau mokyklos suole.

KAUTYNĖS PRIE JONIŠKĖLIO

VLADAS RAMOJUS

(Iš partizaninių kovų 1944 m. vasarą)

1944 m. liepos mėn. nuo Vitebsko atžygiavę, jau gerokai pailsę ir išsisėmę, raudonosios armijos daliniai diena po dienos užiminėjo vis naujas rytų Aukštaitijos vietoves. Vokiečiai jokio pasipriešinimo nerodė, nes, po triuškinančių mūšių, armija buvo pakrikusi, o kariai moraliai palaužti. Vieninteliai, kurie raud. armijai vietomis užstojo kelią, tai buvo civiliai, silpnai ginkluoti ir, palyginus su priešu, menkučiai skaičiumi, bet tvirti savo dvasia Lietuvos sodžių ir miestų sūnūs. Sėkmingi jų mūšiai ties Utena, Anykščiais ir kitur ilgai bylos tauriajam pasauliui, kaip lietuviai negeidė raudonųjų ir ginklu priešinosi tiems, kurie jau tretįji kartą prievarta nešė kruviną "saulę" į Lietuvą...

Kai mes vieną liepos mėn. pabaigos vidudienį, pilni entuziazmo, iš Linkuvos pajudėjom atgal į rytus, tikslu išstumti iš ten mažus raud. armijos dalinius, kaip mūsų žvalgyba apie tai buvo painformavusi, bolševikų rankose jau buvo visa rytų Aukštaitija, o fronto smaigaliai siekė Biržus,, Šiaulius, Žagarę ir Mintaują. Civilių ginkluotų Lietuvos vyrų, kuriuos tikrai galima drįsti partizanais pavadinti, Linkuvoj tuo metu buvo susitelkę iki keleto šimtų. Vieni iš jų apsisprendė patraukti į Žemaitiją, o kiti pasiryžom vykdyti savųjų karininkų suplanuotą žygį — atgalios į rytus, į atvirą kraujo kovą su okupantais.

Pirmoji žygio diena buvo sėkminga. Mūsų dviratininkų dalinys, atvykęs iš Linkuvo, palyginti, lengvai atsiėmė Joniškėlį, virš kurio didingai suplevėsavo mūsų brangi trispalvė. Į Joniškėlį atvykus kitiems daliniams ir užėmus postus, tie patys dviratininkai ir dar sunkvežimis vyrų — pasileido Pušaloto link, kad išlaisvintų Pušaloto miestelį. Vakare mus, pasilikusius Joniškėlyje, jau pasiekė iš ten linksmos žinios: susikovę su priešo daliniu Meškalaukio kaime ir priešą išsklaidę, temstant mūsų vyrai atsiėmė Pušalotą, iš kur bolševikų kariuomenė pasitraukė. Ši žinia mūsų nuotaiką pakėlė į aukštybes. Joniškėlyje, įsikūręs štabas šaukėsi telefonu ar per specialiai pasiųstus ryšininkus Linkuvos, Žeimelio vyrų pagalbos, Panevėžiui išlaisvinti, nes, atrodė, pats tinkamiausias laikas skubiai veikti.

Sutemus 12-kos vyrų skyriuje buvau pasiųstas naktinei žvalgybai. Meškalaukio kaimo laukus, kur kryžiuojasi keturi didieji vieškeliai. Išsidėstę ir patogiai išsistatę kulkosvaidžius užsimaskavom, o sidabrinis tylios nakties žvaigždžių nuometas švietė virš mūsų galvų. Tiktai vienas kitas šūvis Pušaloto pusėje priminė žiauriąją tikrovę.

Apie dvyliktą, kada vidurnakčio vėsa gaubė žemę, iš netoliese esančio šlepšynės miško pasipylė kulkosvaidžių ugnis, ir kulkos prazvimbė virš galvų. Mes tylėjom ir sekėm akiratį, o anie, kiek pašaudę, vėl nurimo. Bet staiga atsidarė pragaras Pušaloto pusėje. Lengvųjų ginklų šūviai ir minosvaidžių sviedinių sprogimai tolydžio vis dažnėjo, aiškiai bylodami mums, su kuo ten susitiko mūsų broliai.

Kada aušros pazarai pasirodė rytuose, o akių vyzdžiuose ryš-

(Nukelta į 14 pusl.)

Po savo vėliava

A. Š.

Iš Alf. Daudet

Pulkas kovėsi prie geležinkelio pašlaitės ir buvo gana taikiai apšaudomas didelių armijos dalių, esančių pamiškėje. Priešai jau buvo devyniasdešimt metrų atstume, bet išdidus pulkas nejudėdamas stovėjo prie savo vėliavos. Didžiuliame besileidžiančios saulės, išplaukiančių rugių ir plačiųjų ganyklų horizonte šita vyrų masė, besisukanti ir paskendusi parako dūmuose, atrodė tarsi kaiminė, užklupta atvirame lauke baisaus audros sūkurio. Nieko nebuvo galima girdėti, kaip tik šautuvų traškėjimą, duslų garsą besiritančių į griovį katiliukų ir šalmų, tik tą ilgą kulipkų zvimbimą, lyg gailiai skambančio instrumento įtemptų stygų virpėjimą. Laikas nuo laiko suplevėsuodavo didvyriškai besiginančių vyrų vėliava, sprogstančių sviedinių blaškoma. Laikas nuo laiko ji vėl paskęsdavo dūmuose ir dulkių debesyse. Tada pasigirsdavo duslus ir kriokiąs balsas, nustelbdamas šūvių trenksmą, mirštančiųjų vaitojimą ir sužeistųjų aimanų žodžius:

— Prie vėliavos, draugai, prie vėliavos!

Žaibo greitumu puldavo kareiviai į šitą paraudonavusį rūką, ir pulko vėliava vėl išdidžiai suplevėsuodavo virš visų galvų.

Trisdešimt devynis kartus ji buvo jau bekrintanti, trisdešimt devynis kartus dar šiltas jos kotas buvo beišslystąs iš mirštančiojo rankos, bet nuolat ji vėl buvo sugriebta ir pakelta aukštyn. Ir kai saulei leidžiantis iš pulko teliko tik saujelė kareivių, su nepaprastu didvyriškumu kovojančių, iš pulko vėliavos nieko daugiau neliko, tik suplėšytas skuduras, kurį stipriai laikė savo rankose kruvinu veidu kareivis Ornas — trisdešimt devintasis vėliavnešys tą dieną. Ornas buvo iš jų laimingiausias.

Kaip tik tuo laiku atėjo pagalba, priešas buvo atstumtas, ir pulko vėliava, plevėsuodama jo rankose, su likusiais kareiviais išėjo iš mūšio lauko nugalėtoja.

Po mūšio Ornas nebuvo pamirštas. Dvidešimt metų jis tarnavo pulke, kol šiandien gavo puskarininkio juostelę. Visi vargai atsispindėjo toje palenktoje ir atkaklioje kaktoje, šioje išlenktoje nugaroje ir toje paprasto kareivio eisenoje. Be to, jis dar mikčiodavo. Bet juk vėliavnešiui nereikėjo iškalbos. Pulkininkas jam tarė:

— Tu dabar nešiosi vėliavą. Saugok ją mūšyje ir toliau.

Ir ant jo paprastos milinės, visai nublukusios nuo lietaus ir saulės, uždėjo auksinę puskarininkio juostelę.

Tai buvo vienintelis pasididžiavimas jam per dvidešimt tarnybos metų. Šitas vyras, įpratęs eiti nuleidęs akis žemyn, dabar išsitiesė ir jo veide spindėjo išdidumas.

Jūs niekados nebūtumėte matę laimingesnio žmogaus, kaip Orną šių mūšių dienomis, kada jis laikė abiem rankom stipriai suspaudęs vėliavos kotą. Visas jo gyvenimas, visa jo energija buvo dabar jo pirštuose. Stipriai sugniaužtoje rankoje jis laikė apkabinėtą kryžiais vėliavos kotą, pro kurį nuolat zvimbė kulipkos. Jo akys buvo pilnos to baisaus nenugalimo ryžtingumo, kuris atsispindi kareivio veide tik kruvino mūšio valandomis. Jis žiūrėjo į priešus tuo baisiu žvilgsniu, lyg norėdamas pasakyti:

— Na, pamėginkit mane paimti!

Niekas nedrįso prie jo prisiartinti. Net pati mirtis. Po baisių kruvinųjų Berno ir Graveloto mūšių, visur su pulku ėjo vėliava, kuri dabar jau buvo visai sudraskyta, siūlė ant siūlės sulopyta, skylėta. Bet tas kėlė Ornui tik pasididžiavimą. Visur tik vienas senasis Ornas ją tenešiojo.

Pagaliau prisiartino rugsėjo mėnuo. Mteze pulkas buvo apsuptas. Jie stovėjo ir gynėsi purve, kur rūdijo patrankos, kur viens po kito mirė kariai. Nei vadai, nei kareiviai, niekas netikėjo, kad iš čia bus galima išsigelbėti ir laimėti. Tiktai vienas Ornas dar turėjo vilties. Jo trispalvė vėliava atstojo jam viską ir, kol jis jautė ją prie savęs, jam atrodė, kad niekas dar nėra žuvęs. Bet visa nelaimė, kad kai pulkas nesikovė, vėliava buvo pas pulko vadą. Narsusis Ornas nuolat apie ją galvojo. Kada jį apimdavo baisus nuobodulys ir nerimas, jis bėgte bėgdavo prie vėliavos ir, žvilgtelėjęs į ją, grįždavo ramus atgal, pasisėmęs drąsos ir kantrybės, nešdamasis į drėgną savo palapinę žygių ir mūšių prisiminimo svajas, kur viršum visų galvų parako dūmuos plevėsuodavo trispalvė vėliava.

Staiga, lyg perkūno trenksmas, atėjo įsakymas pulkui pasiduoti, išblaškydamas visas kareivių svajones laimėti arba garbingai žūti. Tą rytą pabudęs Ornas pamatė visą stovyklą sujudusią. Kareiviai tai šen, tai ten stovinėjo grupėmis susijaudinę, garsiai šūkaudami iš pasiutusio pykčio, kumštimis grūmodami priešo pusėn. Daugelyje vietų buvo girdėti šauksmai: "Nepasiduoti. Neklausyti įsakymo." Ir karininkai nedrįso kareiviams to uždrausti. Jie pasitraukė nuošaliai, nuleidę galvas, tarsi gėdindamiesi savo kareivių. Kažkokia baisi gėdos skraistė kybojo virš visų galvų. Pasiduoti be kovos! Kaip šlykštu ir gėdinga kareiviui, kuris šešias savaites kruvinas gulėjo purve ir ligi šiol neįveikė jo dešimt kartų galingesnis priešas.

— O vėliava? Mano pulko vėliava? — šaukė Ornas išbaldamas ir pamėlynuodamas.

Vėliava turėjo būti atiduota priešui su ginklais ir šaudmenimis.

— Dvidešimt tūkstančių velnių tegriebia mane, — sušvokštė Ornas pro kruvinai sukąstas lūpas, — jei priešas be kraujo paims mano vėliavą . . .

Ir jis pasileido stovyklos vidurin. Kareiviai buvo susijaudinę. Bet Ornas nieko nematė, nieko negirdėjo. Jis visą laiką bėgdamas kalbėjo pats su savim.

— Atiduokite, atiduokite tiems velniams viską, atiduokite auksą, sidabrą... Bet vėliava mano. Tai mano garbė ir pasididžiavimas. Aš ją gyniau, aš ją prisiekiau be kovos neatiduoti...

Jis kalbėjo uždusdamas su pertraukomis ir dėl savo kalbos trūkumo mikčiodamas. Bet savo širdy jis turėjo mintį, savą mintį, mintį aiškią ir jau nuspręstą: pagriebti vėliavą, nunešti ją į stovyklos vidurį ir su visais tais, kurie panorės juo pasekti, sušukti:

— Prie vėliavos, draugai, prie vėliavos!

Kai jis nubėgo į vietą, kur būdavo vėliava, niekas ten jo nenorėjo prileisti. Net pulko vadas, visas įsiutęs ir pabalęs iš pykčio, nenorėjo matyti savo vėliavnešio. Bet Ornas nenusileido. Jis stumdėsi, keikėsi, šaukė ir vis kartojo:

— Kur mano vėliava?

Sužinojęs, kad jo vėliava ginklų sandėly, kaip beprotis jis pasileido ton pusėn.

Ir ką jis čia pamatė! Sandėlio durys buvo plačiai atidarytos, kad būtų galima privažiuoti priešo gurguolėms, kurios jau laukė kieme. Ornas, įbėgęs į sandėlį, sudrebėjo.

(Nukelta į 14 pusl.)

IŠ PARTIZANŲ KOVŲ 1944 M.

(Atkelta iš 13 pusl.)

kėjo medžiai, krūmai ir viensėdžių pastatai, šūvių garsai, kiek praretėję, artėjo mūsų link. Piovė mintys ir nepasitenkinimas, kodėl iš Joniškėlio nemetami rezerviniai daliniai, pagelbėti broliams kautynėse. (Tik vėliau paaiškėjo, kad grėsė pavojus ir iš kitos pusės, kur jie apsaugai buvo išstatyti.) Juoba mes patys negalėjom pakilti iš savų postų ir eiti pagalbon ten, kur ji tikrai reikalinga. Juk įsakymas kariui, kuriais mes tikrai tuo metu buvome, yra švenčiausia pareiga.

Iš postų pakilom tik tada, kai sutriuškinto, Pušalotą atsiėmusio dalinio likučiai pasiekė mus, priešo vejami. Iš jų sužinojom, kad vidurnakty priešas užpuolė juos Pušalote didelėmis jėgomis ir privertė trauktis. Saulė jau buvo pakilusi virš šilojų vainiko ir savo pirmus vasarvydžio spindulius žėrė ant gražiųjų Lietuvos laukų, kuriuose vyko kruvina kova dėl laisvės ir būvio. Traukėmės į Joniškėlį, drauge su kruvinais ir prakaituotais broliais. Bet ten, kur, rytmečio saulės atošvaistų nudažytas, gulėjo Joniškėlio miestelis, staiga ėmė veržtis juodų dūmų kamuoliai, ir mūsų ausis pasiekė sprogimai. Tai buvo 5 km iki Joniškėlio. Bolševikų artilerija pleškina - pagalvojom ir nesustodami, nes nebuvo kada sustoti, kai iš užpakalio ugnimi lieja bolševikai, artėjome į miestelį. Tik iš bėgančių moterėlių sužinojom, kad tai vokiečiai, prasimušę nuo Šiaulių, sprogdina siaurąjį geležinkelį Šiauliai-Biržai.

Kai įėjome į miestelį, gražiosios geležinkelio stoties vietoje dunksojo dar šilti griūvėsiai, o buv. Karpio dvaro kieme, kur stovėjo rezerviniai daliniai, pastotės su šaudmenimis bei maistu, pamatėm vokiečių wermachto kareivius, stovinčius iškeltomis rankomis. Tai Lietuvos žalieji partizanai tvarkė antrąjį savo priešą, kada šie, išsprogdinę geležinkelio stotį, panūdo ir dvaro rūmus bei kitus pastatus griuvėsiais paversti. Nebebuvo laiko ilgai su jais užsiimti, kai bolševikai lipo ant kulnų. Vokiečiai buvo paleisti, ir atpakalias garvežiukas su dviem vagonais nudardėjo Šiaulių link, kur kilo į dangų plačios tirštų dūmų juostos. Dvaro rūmai, plytinė ir kiti pastatai liko tikrųjų Lietuvos šeimininkų apsaugoti nuo sunaikinimo.

Tuo tarpu iš Pušaloto kautynių atsipalaidavę ir Joniškėlį pasiekę, pavieniai vyrai pranešė, kad priešas apsistojo maždaug už 5-6 km.

Įvyko skubus vadų pasitarimas. Įsakymas nuimti iš miestelio sargybų postus, paruošti gurguoles ir patiems pasiruošti trauktis Linkuvos link, pakėlė mūsų galvas nuo žalios žolės, ant kurios taip gera buvo ilsėtis po kelių dienų ir naktų žygio.

Patekau į pirmąją saugą ir, rankose laikydamas paruoštą automatą, pirmųjų skyriuje apleidau dvaro kiemą. Paskui mus Joniškėlio-Linkuvos vieškelyje išsitęsė keliasdešimt pastočių vora, o iš abiejų jos šonų žygiavo lengvaisiais ginklais ginkluotų pėsčiųjų ir dviratininkų grandys.

Puskilometrį mums pažygiavus, kaip tik tuo momentu, kada, kaip vėliau sužinojau, dvaro kiemą apleido užpakalinės saugos vyrai, iš dvaro sodo pasigirdo pistoleto šūvis. O paskui nepertraukiamos šūvių serijos pasipylė į mūsų vorcs užpakalį. Priešas užpuolė. Dengiamąją ugnį pirmieji paleido užpakalinės saugos vyrai. Jiems į pagalbą grioviais šliaužė šoninės saugos. Pirmosios aukos — keli arkliai, krito ant vieškelio. Puolėme gelbėti iš vežimų šaudmenis. Beje, nauja ugnis pasipylė ir iš kairiojo šono, kur tęsėsi plati, vos apmatoma lyguma. Ten jau judėjo begalės juodų taškelių, kurie tolydžio artėjo, žybčiodami ugnies liežuvėliais. Raud. armija, atėjusi nuo Pušaloto, užpuolė mūs iš antro šono. Palikę Dievo valiai vieškelyje besidraikančius dar gyvus arklius, šaudmenis ir kitą turtą, iš kairio vieškelio griovio paleidome gynimosi ugnį. Užpakaliniai vyrai priešą prilaikė, bet mes nebeįstengėm tų gausių masių, besiveržiančių per lygumą ir kyliu einančių į priekyje mūsų esantį mišką, kad atkirstų mus iš priekio, sulaikyti.

Visą ugnį nukreipėm smaigalio link, stengdamiesi išlaikyti pasitraukimo kelią. Tai iš dalies pavyko, nes, valandos laikotarpyje, daugumas gyvųjų atsipalaidavo, palikę šimtus priešo lavonų. Penkiolika mūsų kraujo brolių užmigo amžinuoju miegu vieškelio griovyje su šventais žodžiais sukepusiose lūpuose: "Žuvom dėl tavęs, Tėvyne Lietuva..."

Sunkiausias atsitraukimo kelias buvo užpakalinės saugos vyrams. Jie, bolševikams ant kulkosvaidžių tiesiog lipant, vis pleškino, kol pagaliau stebuklingoji Dievo ranka per rugių laukus, vasarojus, per priešo valdomąją teritoriją laimingai juos išvedė ir vėl sujungė su kitais dalinio vyrais.

Po dvejeto dienų tie patys vyrai vėl apie aštuonias valandas be perstogės kovėsi kitose didžiulėse kautynėse, apie kurias gal kada skaitysite šio atgimusio mielojo "Kario" puslapiuose.

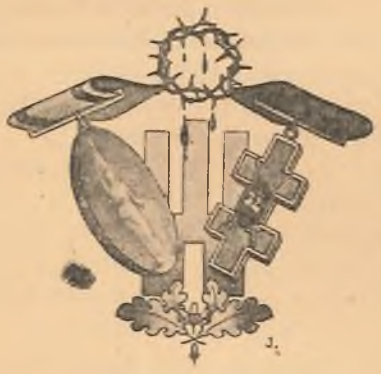

IŠ II-JO PASAULINIO KARO DIENORAŠČIO

V. VAIDUTIS

1940 m. birželio 15 d.

Vokiečių armijos užimtos Vakarų fronte. Šia proga naudojasi Rusija. Neramios žinios apie artėjančią mūsų valstybinės nepriklausomybės pabaigą, lyg Damoklio kardas, kybo ant mūsų galvų.

Suskamba telefonas. Kalba Vilniaus pasienio policijos baro viršininkas Liauda-Liaudanskis. (Jo vedybų žiedą radau Vilniaus Lukiškių kalėjime 1941 m. vasarą...)

— Šiandien apie 10 val. bolševikai prie Barvoniškių peržengė sieną ir išstatė lauko artileriją, nukreiptą į mūsų pasienio sąrgybas. Ką manai daryti?

— Tuč tuojau važiuokime į Šumską ir patikrinkime padėtį vietoj. Po 25 min. būsiu jūsų būstinėje.

— Lauksiu.

Apie 14 val. atvykstame į Šumską. Pirmas vaizdas: ūkininkai, apgulę visas krautuves, perka druską, degtukus, žibalą. Žodžiu, viską, ką tik galima už pinigus gauti.

Iš vieno buto girdžiu radijo garsiakalbio pranešimą:

— 16 val. vyriausybė paskelbs nepaprastai svarbų pranešimą....

Nuvykstame prie sienos. Per žiūronus matome, kad sovietai mūsų pusėje laiko parengtyje artileriją, gal laukdami kokio netikėto pasipriešinimo.

Grįžtame į Šumską. Iš dulkių debesio išnyra gražus automobilis, su KAM ženklais. Lyg Judas pabučiavimu pasirengęs išduoti Kristų, savo adjutanto lydimas, iš mašinos išlipa gen. Vitkauskas.

1940 m. birželio 22 d.

Palangoje nėra nei gyvos dvasios, nors saulė kaitina, ir vasarojimo sezonas lyg jau būtų prasidėjęs. Toliau, kur akis vos gali siekti, Baltijoje matyti patruliuoją Sovietų karo laivai.

— Grįžk tuojau į Kauną, —ateina griežtas įsakymas iš plk. M. Galvoju, ar jau galas, ar dar ne...

1941 m. kovo 15 d.

Pavasarojančioje Rytprūsių gamtoje dar nebūtų galima jausti artėjančios audros, bet kai kurie ženklai kalba patys už save. Žvelgiu į ankstybo ryto gatvę. Ilgas kopėčias pasistatę, prie elektros žibintų dirba vyrai. Taip, jie ruošia aptemdymą, kurio ligi šiol visuose Rytprūsiuose buvo menkai bojama.

— Žinai, naujieną, — džiaugiasi grįždamas iš darbo geras pažįstamas (dabar jau ilsisi bavarų žemėje), — ant celiuliozės fabriko stogų ir šalia tiltų jau išstatyta priešlėktuvinė artilerija! Visi prūsai baisiai susirūpinę ir kai kurie spėja, kad...

1941. IV. 22.

Sugriebiu okupuotoje Lietuvoje leidžiamą organą "Tarybų Lietuvą" 1941. IV. 20. Ten pažodžiui parašyta: "Š. m. balandžio mėn. pirmomis dienomis į Abo (Turkų) uostą atplaukė ir išsikrovė viena vokiečių šarvota motorizuota artilerijos divizija.

Ši žinia dar labiau sustiprina viltį, kad gal nepertolimas į Tėvynę grįžimo kelias. Galvoju, kad ta pati Elnių divizija, kuri dar prieš savaitę buvo užkimšusi kelią, vedantį iš Rytprūsių į Klaipėdą...

1941. V. 27.

Sovietai nepaprastai sustiprinę Lietuvos-Vokietijos sienos apsaugą. Jau kelios savaitės, kaip beveik joks perbėgėlis nesirodo šioje pusėje. Tik vakar vienas sovietų sargybos komandierius, nušovęs kelis pasienio enkavedistus, perbėgo į Vokietiją, sekdamas paskui vieną repatrijantę, kovo mėn. išvykusią į Vokietiją.

Dabar jau nėra jokios abejonės, kad greitai prasidės..

Visu pasieniu, prieš svarbesnius taškus Lietuvoje, pvz., Tauragė, jau stovi išrikiuoti toli šaudą pabūklai, o prie pagrindinio plento, vedančio į Šaulius, Rygą, visuose ūkiuose pilna karių...

1941. VI. 14.

— Tremia žmones iš Lietuvos! Veža jaunus, senus, moteris ir vaikus, — pasakoja vienas žaliukas žemaitis. Jis su 7 vyrais, gelbėdamiesi ištrėmimo, sunaikinę rusų pasienio sargybą Naumiesčio (Tauragės) apylinkėje, praėjusią naktį perbėgo į Vokietiją. Jie pasakoja, kad žymus kiekis rusų kariuomenės naktimis lenda į miškelius, slėpdamiesi nuo žmonių akių. Jie tvirtina, kad veža mokytojus, šviesesniuosius, giliau susipratusius patrijotus, o taip pat ūkininkus ir darbininkus.

Čia prisimenu 1940 m. gegužės mėn. pradžioje prie Ašmenos perbėgusio į Lietuvą vieno lenko pasakojimą:

"Lenkų trėmimas į Rusiją, prasidėjęs 1939 m. gruodžio mėn. palietė visą inteligentiją, visus "ščelcus", net ligi eigulio imtinai..." Ir tikrai: sovietinės Azijos pašto antspaudas įrodo jo žodžių teisingumą. Bet tai, taip pat reiškia, kad kiekviena be karo užsitęsusi diena ir valanda reiškia lietuvių tautos ištrėmimą iš savo gyvenamų sodybų.

...VĖLIAVA...

(Atkelta iš 13 pusl.)

Trys priešo karininkai prižiūrėjo pakrovimą. Penkiasdešimt nuginkluotų jo pulko kareivių stovėjo čia tylūs, sukandę dantis, nusiminę . . . Šitie visi vežimai nublankę nuo lietaus, šitie žmonės plikomis galvomis, sutaršytais plaukais, išblėsusiu akių žvilgsniu, viskas atrodė tarsi laidotuvės. O gėdingas pralaimėjime! Šlykštus pasidavime be kovos! Neperneš tave kareivis, kurio širdis po žemėta, šiurkščia miline ne tam plakė, kurio kraujas gyslose ne tam buvo skirtas.

Viename kampe Ornas pamatė pulko vėliavą, numestą ant purvino grindinio. Gal būt, nieko nebuvo galima matyt pasauly liūdnesnio, kaip šituos permatomo šilko gabalus, šitas aukso kutų liekanas purvyne . . .

O šventa ir garbinga trispalvė vėliava! Sušaudyta didvyriškose kovose ir suplėšyta skeveldrų, tu šluosi liūdnai grindinį, tarsi sulaužytais paukščio sparnais. Tave išmes su gėda, negarbingai, lyg baisaus išdavimo sumintą. Tu matei tėvynės žemę, tu glostei kiekvieno pulko kario veidą, kai prisiekdamas savo sukepusiomis lūpomis tave bučiavo. Ilgų žygių saulė pasiliko tavo nublukusiose raukšlėse. Kulipkų žymės tavyje saugojo gal jau nepažįstamų ir neatmenamų mirusiųjų prisiminimą, kurie krito tave gindami.

Štai ji guli prieš jį ant žemės. Tai jo vėliava. Iš visų pulkų gražiausia, iš visų pulkų labiausiai suplėšyta. Ir pažvelgęs į ją, Ornas pasijuto esąs ten ant pylimo mūšio lauke. Jam pasigirsta kulipkų zvimbimas, granatų sprogimas ir kurtinąs trisdešimt aštunto mirštančio tą dieną vėliavnešio balsas:

— Prie vėliavos, mano draugai!

Jis mato kaip trisdešimt aštuoni jo draugai krinta, ir trisdešimt devintasis iš eilės puola jis . . . Ak! Juk po to mūšio jis prisiekė ją ginti ir saugoti iki mirtes. O dabar . . .

Visas širdies kraujas muša jam į galvą, kad, rodos, oda neišlaikys ir pro smilkinius ištikš.

Ir kai vienas priešo karininkas, su ironiška šypsena pakelia vėliavą, Ornas kaip pasiutęs šoka prie jo, trenkia jam kumščiu į veidą, plėšte išplėšia ją iš jo rankų ir kaip žvėris apkabina nagais. Paskui jis ją iškelia aukštai aukštai ir iš visų jėgų nori surikti:

— Prie vėliavos, draugai! — bet jo mikčiojantis balsas užkliūva gerklėje, nulūžta viduryje žodžio ir veidas išbala iškreiptas baisaus skausmo.

Priešo durklo ašmens pasiekia jo širdį. Karšta kraujo srovė trykšta ant purvino vėliavos koto ir nudažo jį skaisčiai raudonai.

Ornas tik viena jaučia, kad vėliava dreba ir slysta iš jo rankų. Jis vėl nori sušukti, nori pašaukti kitą, kurs pagriebtų ją iš jo stingstančių rankų, kaip būdavo mūšio metu, bet tik vos pastebimai sujuda jo lūpos ir vėl liūdnai užsiveria. Vėliava dar suplevėsuoja ore ir kartu su vėliavnešiu griūva ant žemės, uždengdama jį.

Jei būtų dabar kas atidengęs vėliavnešio veidą, būtų pamatęs jo atviras, kaip gyvo, akis ir besišypsantį veidą, lyg jis būtų patenkintas tuo, kas įvyko.

1941. VI. 22.

Jau vakar, šeštadienį, buvo beveik aišku, kad žygis prieš "amžinąjį sąjungininką" turi prasidėti kiekvienu momentu. Tą patį tvirtina slaptas "Europa Revolution" radijo siųstuvas. Jis skaičiuoja rusų ir vokiečių jėgas, išsirikiavusias nuo Juodųjų jūrų ligi Baltijos...

Staiga, ankstyvo ryto tylą pradeda drumsti grėsmingi lėktuvų motorų garsai, kurie protarpiais virsta galingu orą virpinančiu kaukimu.

3,05 ryto, lyg atsakydami į motorų sutartinę, rytuose už 15-20 km nuo mūsų miesto prabyla artilerijos pabūklai. Tai reiškia, kad dabar prasidėjo tai, ko labiausiai Rytprūsių gyventojai bijojo. Vis daugiau ir plačiau, lyg neregimos jėgos verčiami, atsidaro langai ir per juos išsineria iš miegų pažadintų, vienmarškinių moterų, vaikų ir senių galvos. Jie bailiai žvelgia į Rytus.

Atsukau radijo priimtuvą. Berlynas skelbia, kad netrukus, pavaduojąs fiurerį propagandos ministras J. Goebels paskelbs vokiečių tautai svarbų pranešimą.

Apie 5-tą val. ryto jis prabyla, kad "gindamiesi nuo užpuolimo, vokiečiai pradėję karą prieš komunizmą", o 5,30 val., vos šį atsišaukimą paskaičius, ant X miesto prie Nemuno jau krito pirmosios rusų bombos. Rusų lėktuvai atsirado taip staiga, kad net priešlėktuvinė apsauga nesuspėjo sirenomis įspėti gyventojų apie gresiantį pavojų. Mieste panika— kokios man dar neteko matyti. Sumišę žmonės kalba, kad esama sužeistų ir užmuštų. Balsiai koliojama priešlėktuvinės apsaugos tarnyba. Tačiau aš neturiu laiko, kad laisvai galėčiau stebėti visus šiuos vaizdus. Reikia važiuoti į ten, iš kur dažnai negrįžtama...

Po pirmojo bombardavimo, nors dar tik 7,30 val. ryto, geležinkelio stotis pilna baimės apimtų žmonių. Jų didžiumą sudaro moterys ir vaikai. Šiaip taip įsigrūdu į vagoną, kuriame tekalbama apie bombardavimą ir prasidėjusį karą su Rusija.

Vėlai naktį pasiekiu Suvalkų trikampį. Iš čia su vienu daliniu man reikės vykti per pietinę Lietuvą. Jaučiu, kaip širdis plaka vis smarkiau: pagaliau baigsis mano pirmosios tremties dienos ir galėsiu grįžti į savo gimtuosius namus, į tėviškėlę...

Pakelėje, kuri pilna judančios į rytus kariuomenės, iš fronto pusės prasilenkiame su auto ligoninėmis, kurios pilnos sužeistų rusų ir vokiečių karių.

Vakaro zaroje, tolimuose horizontuose kyla į dangų gaisrų pašvaistės. Ten dega Lietuvos sodybos ir miesteliai. Tiktai naktis ir miškas paslepia mano alkanas akis, trokštančias mintimis išbučiuoti tėvų žemę.

Vėlai naktį, baigiantis karo dienai, surandu guolį palapinėje. Esu labai pavargęs, bet sieloje taip lengva ir šviesu, nes žinau, kad rytoj pasieksiu namus, be kurių esu vargingiausias žmogus pasaulyje.

(Bus daugiau)

"MŪSŲ ŽINYNAS"

1921-1940-1951

Ateinančiais metais vasario ar kovo mėn. sukaks lygiai 30 m., kai pasirodė pirmasis tojo karo mokslo žurnalo numeris, plk. ltn. J. M. Laurinaičio suredaguotas. Nuo 2 nr. redagavimą perėmė plk. ltn. Vytautas Steponaitis, kuris ir redagavo jį ilgiausiai, apie 15 metų ir sugebėjo pastatyti žurnalą į tinkamą aukštumą. Palyginimas su kitų valstybių, kartais daug stipresnių, didesnių ir turtingesnių, kariniais žurnalais, dažnai rodė "M. Žinyno" pranašumą. Tiktai trumpam laikui Steponaitis buvo užleidęs savo vietą gen. št. plk. Juozapui Lanskoronskiui, kai jam teko atlikti rikiuotės stažą 2. p. pulke. Paskutinius penkius metus žurnalas buvo vedamas dipl. intend. plk. ltn. Šimkaus.

Laurinaičio - Steponaičio-Lanskoronskio redaguotas "Mūsų Žinynas" nebuvo niekad vien grynai kariniu žurnalu. Nemaža buvo jame išspausdinta mūsų istorikų prof. A. Janulaičio, plk. ltn. prof. Vaclovo Biržiškos, menininko prof. Pauliaus Galaunės ir kitų mokslo vyrų veikalų. Tad toks ir šiandien daug kur nepasenęs, yra įdomus ir kartais gali patarnauti, kaip šaltinis moksliniam darbui.

Nežinau, ar Vytautas Steponaitis buvo numatęs ateitį ir tremtį, bet vienas iš nedaugelio Lietuvoje jis pasirūpino užmegsti ryšius su kitų valstybių kariniais žurnalais. Bemaž 15 metų teko man eiti neetatines "M. Ž." redakcijos sekretoraus pareigas. Rasdavome su V. St. vis naujas "rinkas" ir ten siuntinėdavome "Žinyną". Vienais metais mainais gavome net 93 svetimus karinius žurnalus. Buvo tai JAV, Argentinos, Brazilijos ir kitų P. Amerikos respublikų, Anglijos, Prancūzijos bei visų kitų Europos kraštų, išskyrus Lenkiją, žurnalai. Netrūko Siamo su Iranu! Gaunamą turtą broliškai padalindavom: Vytautas St. pasiimdavo pašto ženklus (žymus filatelistas anuomet buvo), o žurnalų komplektai keliaudavo į Kariuomenės Bibliotekos lentynas. Ir kai svetimų valstybių kariniai atstovai atsilankydavo Kar. Bibliotekoje, jie visada stebėjosi svetimų karinių žurnalų rinkinio gausumu.

Dabartiniu laiku, tur būt, žurnalą rasime jau nebe redakcijose, bet karinėse bibliotekose. JAV, pav., žurnalą gaudavo mainais "Infantry Journal", "Field Artillery Journal", "Coast Artillery Journal", "Military Engineer" ir kt. Dėl kitų kraštų žurnalų, jei kam nors būtų reikalas sužinot, mielai laiškeliu atsakyčiau.

Tenka dar pastebėti, kad drauge su "Mūsų Žinynu" buvo siuntinėjamas į užsienį ir "Karo Archyvas", brangiausias mūsų senosios ir naujosios karo istorijos žurnalas, kuris retokai pasirodydavo, bet visada buvo turiningas ir įdomus kariams ir nekariams. Tad ir šį žurnalą verta pasiieškoti svetimų kraštų, kur buvo lemta atsidurti lietuviams tremtiniams, bibliotekose.

Aleksandras Ružancovas

SEDA

A. S.

Ko gi taip sužiuro nerime visi?
Ant Sedos miestelio juodas debesis—
Tai ne rudens vėjas pučia mirtimi,
Tai lėktuvai sklando, mirtį sėdami.

Ant Ketūnų kelio tankai keturi —
Pasipylė ugnys dulkių sūkury.
O mes dar nežinom—klausiame vadų:
Kieno šitie tankai—rusų? vokiečių?

Nežiūrėkit, broliai, tuščiai į laukus:
Vienas priešas bėga, kitas puola mus.
Niekas nepagelbės, niekas nepadės,
Gimtą žemę ginsim vieni patys mes.

Sugriaudė patrankos, aidas jų baugus.
Pasipylė kraujas žuvusių draugų—
Į tėvynės žemę susigėrė jis,
Šaukia priešams keršto grumstai kruvini.

Guli kareivėlis rūbuose žalsvuos —
Putinais rausvuoja kraujas jo plaukuos.
— Ateik, motinėle, man užmerk akis,
Kad aš neregėčiau, kaip baisi mirtis.

Vysi, motinėle, manęs laukdama,
Rymosi ant vartų, kol užeis tamsa —
Ir gal nežinosi niekad, niekados,
Kad sūnelis žuvo laukuose Sedos.

— — —

(Šios dainos autorius, Sedos kautynių dalyvis, jo žodžiais, niekada nesivertė poezija. Tai buvo tik įspūdžių ir nuotaikos staigus prasiveržimas. Kaip svetimą, jis šią dainą dainavo jaunimo tarpe, o ji paplito stovyklose, kaip liaudies kūryba. Taip ji buvo išsiskirsčiusių draugų išvežiota po Australiją, Kanadą ir kitas svečiąsias šalis. **Red.**).

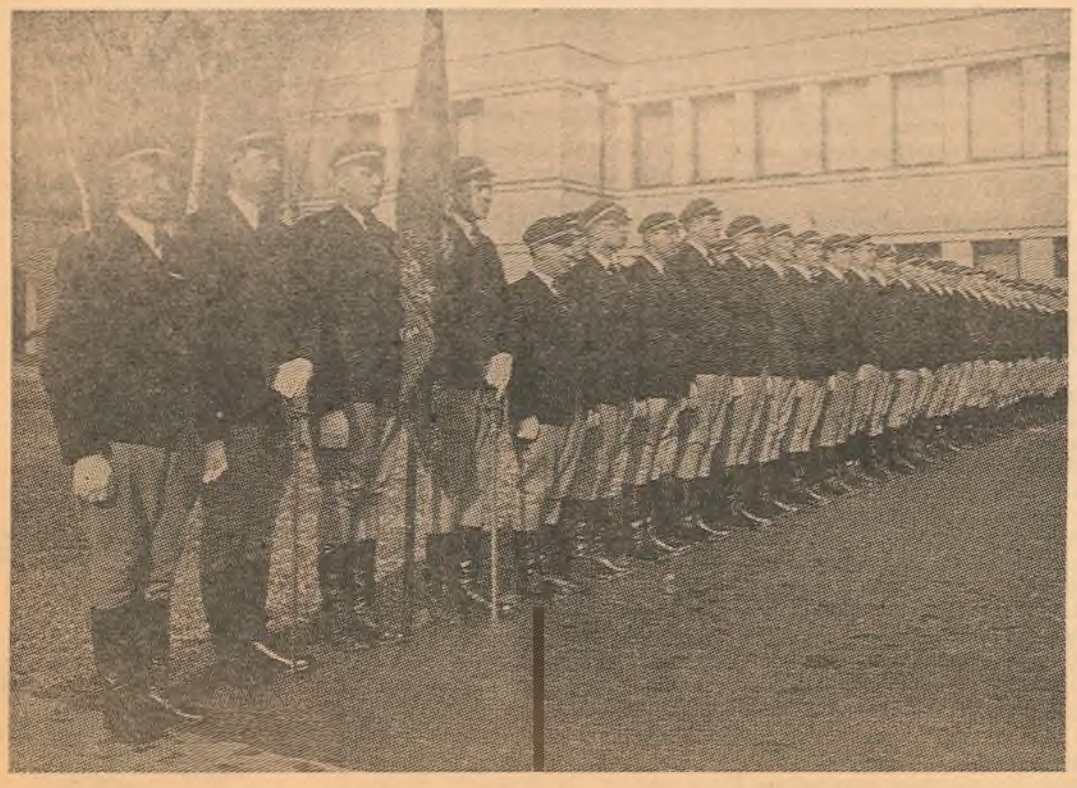

Studentų Atsargos Karininkų Korp! "Ramovė" Nepriklausomybės metais

NEDAUGEL MŪSŲ

Nedidelis būrelis studentų atsargos karininkų prieš 19 metų Vytauto Didžiojo Universitete, Teisių Fakultete, poselėjo mintį savos studentiškos organizacijos įkūrimo reikalu. Šiems jaunuoliams įdiegta Pirmojo Lietuvos Prezidento Karo Mokyklos tėvynės meilės, mokslo ir drausmės dvasia sakyte sakė: "Papuoškite lietuviškos studentijos gyvą ir gražų organizacinį gyvenimą dar viena nauja atsargos karininkų organizacija."

Universiteto vadovybei pritariant ir tuolaikiniam gen. štabo viršininkui, bei Karo Mokyklos viršininkui gen. Jackui šią idėją remiant, buvo įsteigta Lietuvos Studentų Atsargos Karininkų draugija "Ramovė", kuri greit persiorganizavo į korporaciją.

Korp! "Ramovė" savo aktyvų studentiškos veiklos darbą vainikavo sėkminga veikla, keldama drausmės ugdymą savybėje ir skleisdama tėvynės meilės ir susiklausymo dvasią plačioje Lietuvos visuomenėje.

Tarp daugelio akademinio darbo, ramovėnai organizavo kariuomenės dienas, įsteigė Ginklų Fondą, leido karinio pobūdžio leidinius, skelbė karišku dainų konkursus. Jų pradėtos vasaros stovyklos lietuviškai studentijai Nidoje būtų virtusios tradicinėmis lietuviško jaunimo Darbo ir Talkos stovyklomis.

Deja, nutrauktas Lietuvos valstybinio gyvenimo siūlas, skaudžiai palietė, kaip visus kitus, taip ir ramovėnus.

Jau pirmomis okupacijos dienomis bolševikai sugrūdo visą Korp! "Ramovės" valdybą į kalėjimą ir pradėjo persekioti paskirus jos narius.

"Pažangos" rūmuose ramovėnų būstinė buvo likviduota. Turtas pagrobtas, tik ramovėnų vėliava buvo išsaugota, atkaklaus pirmininko drąsa ir ryžtu. Ji yra gerai paslėpta Lietuvoje. Kokia bus šventė, kai ramovėnai atkas kada gal apgedusią savo vienybės simbolį — vėliavą!

Visa sunaikino žmonijos priešas, tačiau jis neįstengs sunaikinti idėjos, dėl kurios narsiai kaujas Lietuvos sūnūs ir dukros. Lietuvos kariuomenės, mokyklos ir bažnyčios išugdytos tėvynės meilės niekas nesulikviduos! Bus laikas, kad pasakysime, jog Lietuvos Nepriklausomybės laikotarpio darbas nebuvo tuščias.

Ramovėnų tradicijos nėra pamirštos. 1949 m. Augsburge prie paskutiniosios valdybos yra sudaryta taryba, kuri pasirūpins, laikui ir sąlygoms atėjus, vėl tęsti darbą naujose sąlygose, naujame gyvenime.

St. G.

JAV KARINĖ POLITIKA 1950 METAIS

(Atkelta iš 9 psl.)

suformuoja mūsų kovotojų būdą. Todėl, kreipiuosi į visus likusius namuose prie savo pilietinių pareigų, kad remtų mūsų kovojančius vyrus savo civiliame gyvenime. Jūs laukiate, kad kovotojai atliktų savo pareigą. Nepamirškite, kad ir jie laukia, jog ir jūs sudėtumėte savo auką. Neleiskite jiems grįžti iš Korejos, ar kur nors kitur, kad jie rastų, jog jiems nesant, vieton to, kad suveržtumėt savo diržus, jūs juos atleidote.

Mūsų laukia dideli sunkumai. Norėčiau jus nuraminti, kad suvaržymai tęsis neilgai, tačiau man neleidžia tai pasakyti mano sąžinė. Joks žmogus dabar negali numatyti, kaip ilgai šis spaudimas į mus gali tęstis. Mes žinome viena, kad užsibrėžtu keliu turime žengti nesvyruodami. Mūsų priešas pasitiki medžiaginiais dalykais, o mes, drįsčiau kaip karys tvirtinti, daugiau pasitikime dvasiniais dalykais. Aš esu tikras, kad visa tai gal ir sutrumpins mūsų mėginimo laikotarpį ir pagreitins mūsų triumfą.

Parengė: **Br. Aušrotas.**

KAIP GYVENA LIETUVIAI VOKIEČIŲ ŪKYJE

Šiuo metu Vokietijoje lietuviai gyvena dvejopai: vieni dar tebeglobojami IRO, kiti jau pervesti į vokiečių ūkį. Pirmieji gauna nemokamai maistą, pastogę ir aprangą. Antrieji tegauna pašalpą, vadinamą Fuehrsorge: šeimos galva — 37 Dm. (8-10 dol.) per mėn., žmona — 25 Dm., vaikai — po 20 Dm., viengungiai — 40 Dm. Už pastogę kai kur nereikia mokėti, o kai kur reikia, žiūrint, kaip nutaria vokiečių provincinė valdžia. Jokių drabužių ir avalynės šie lietuviai negauna.

Į vokiečių ūkį pervedami visi tie, kurie negali išemigruoti. Dauguma jų yra ligoniai, džiovininkai, paraližuoti, invalidai, seneliai. Kaip pavyzdį paimsiu Memmingen'o stovyklą, kurioje gyvena 220, o apylinkėse privačiai 47, lietuviai. Pradedant komitetu ir baigiant blokų vedėjais — visi yra arba ligoniai arba seneliai. Daugelis yra gausių šeimų. Jose — po kelis ligonius. Štai D. šeima: vyras ir žmona — abu džiovininkai. Štai G. šeima: vyras, buvęs Lietuvos gynėjas, savanoris, yra miręs, našlė likusi su dviem mažom mergaitėm; viena jų serga kaulų tuberkulioze. Štai vėl didžiulė klaipėdiečių šeima: vyras serga TBC ir yra nervų ligonis, žmona turi rūpintis aštuoniais mažais vaikais... Štai, buvęs pareigingas Lietuvos valdininkas D, serga astma. Štai, našlė Š. serga kaulų džiova. Dabartiniai stovyklos mokytojai, kurie dirba nemokamai po 6 valandas kasdien, vienas jų kun. S. persidirbo ir guli ligoninėje, antras p. D. B. yra taip pat ligonis.

Ir taip galėčiau išvardinti visus stovyklos gyventojus, ir kažin ar rasčiau bent dešimtą sveiką. Jie visi jau negali sau užsidirbti duonos.

Kaip šie žmonės gyvena iš vokiečių pašalpos, taip pat pailiustruosiu pavyzdžiais.

Prasčiausi pietūs šiuo metu Vokietijoje kainuoja — 1,20 Dm., (apie 25 c.). Pusryčiai ir vakarienė kartu kainuoja apie dvi DM. Namie gaminant valgį, pusbadžiaujant, vienam asmeniui — gal ir galima apsieiti su 2 Dm. dienai. Bet, norint pavalgyti kaip Amerikoje, reikia veik tiek pat ir mokėti, kaip kad Amerikoj. Pvz. vien kavos puodelis kainuoja net 25 c.! Bet ir tada vien maistui stinga vienam žmogui per mėn. 20 Dm. O kur skalbiniai, jų skalbimas, drabužiai, jų lopymas, ligoniams-džiovininkams, seneliams pagerintas maistas, specialūs vaistai ir t.t.

Norint, kad šie žmonės gyventų ir išliktų lietuviai, vienintelis išganymas — BALFo parama. Tiesa, negalima nusiskųsti, BALFas rūpinasi šiais žmonėmis. Ir jie BALFui ypač visiems tiems, kurie savo aukomis sukrauna BALFo gėrybes, yra didžiai dėkingi. Bet šiems žmonėms reikės ilgesnės ir didesnės paramos, nes jų materialinė būklė yra tiesiog apverktina. Jų vaikai neturi ko pavalgyti. Daugumas suplyšę, basi. Jų tėvai — ne vienas kovoja su mirtimi...

Tikimės, kad JAV lietuvių ir viso pasaulio tremtinių dosni ranka per BALFą ir per kitas labdaros organizacijas neleis Vokietijoje likusiems lietuviams anksčiau nutraukti gyvenimo siūlo dėl nepriteklių.

Tad, visokeriopas aukas siųskite, adresuodami: **United Lithuanian Relief Fund of America, Inc., 105 Grand Street, Brooklyn, N. Y.**

Jonas Valaitis

PEISAŽAS NUO KALNŲ

Juozas Šilainis

Žvelgiu į Adelaidės grakščią panoramą,
Žvelgiu nuo saulėje paskendusių kalnų.
Ir nesuprantu, ką man medžių lapai šlama,
Tiktai žinau: ne šia diena aš gyvenu.

Šiandien esu apsvaigęs ne nuo seno vyno,
Ir ne nuo įspūdžio pašėlusiai gilaus.
Tai kas, vai kas dabar mane čia taip svaigina?
Ir kas čia sunkią galvą prie širdies priglaus?

O niekas! Tik apmirusios uolų pašlaitės
Man skaudžiai primena, kad aš svetur esu.
O vandenyno vingiai, švelniai išsiraitę,
Iš tolumos prabyla ilgesio balsu.

Tai gal vien tik šis balsas taip keistai svaigina,
Lyg muzika alpi egzotiškų salų — — —
Atskrenda vėjas nuo bekraščio vandenyno,
Bet negaivina jis įkaitusių uolų.

Žvelgiu į Adelaidės grakščią panoramą.
Jinai pietų rimties ir saulės kupina.
Čia ilsisi laivai, pasiekę uostą ramų,
Tiktai ne man džiugiai čia šypsosi diena.

Adelaide, 1949. XII. 14.

BRITANIJOS LIETUVIAI DĖKOJA

Didžiosios Britanijos Lietuvių Sąjunga prisiuntė BALF pirmininkui kan. J. B. Konciui šitokio turinio padėkos laišką: "Didžiosios Britanijos Lietuvių Sąjungos Skyrių atstovai, susirinkę į metinį suvažiavimą š. m. spalio 14-15 d.d. Londone, prašė mane perduoti Tamstai nuoširdžiausius sveikinimus ir gilią padėką už nenuilstamą rūpinimąsi mūsų tautiečiais šiame krašte.

Lai Dievas Tamstai padeda ir toliau Jūsų darbuose mūsų tautos labui.

M. Bajorinas,
Centro Valdybos Pirmininkas

KALĖDŲ EGLUTĖ MŪSŲ MAŽIESIEMS

Brooklyno Lietuvių Šeštadieninės Mokyklos Tėvų Komitetas gruodžio 30 d. 3 v. p.p., Apreiškimo Parapijos salėje, rengia Kalėdų eglutę visiems lietuvių vaikučiams, gyvenantiems New York'e ir apylinkėje.

Programoje: mažųjų choras, vaidinimas, tautiniai šokiai, deklamacijos ir kt. Visiems vaikučiams Kalėdų senelis įteiks dovanėles.

Įėjimas: vaikučiams — 50c., visiems kitiems — laisvas.

"Nebūsime BALF seime, bet prisidėsime darbu..."

PRIEŠ ŠEŠETĄ DIENŲ IŠ EUROPOS

Kalp žinoma, BALF metinis Seimas įvyks 1951 m. sausio 5-6 dd. Hotel New Yorker, New Yorke.

Ne visi BALF skyriai ir kooperuojančios organizacijos galės jame dalyvauti. Vieni skyriai neturi tam tikslui pinigų, kiti neturi galinčių iš darbo išlikti narių. East St. Louis, Ill. skyriaus pirmininkas praneša, kad prieš kurį laiką jo skyriaus nariai susirinkę nutarė į BALF Seimą delegato nesiųsti, nes atseitų labai brangiai, o skyrius neturtingas. Toliau pirmininkas sako, kad nors ir negalės seime dalyvauti jų atstovas, jie visi sutartinai nuo gruodžio 4 d. pradės savo mieste drabužių rinkimo vajų, o po Naujų Metų suruoš viešą pramogą, kurios pelnas eis lietuvių šalpos reikalams. Be pramogų ir drabužių vajų, bus renkamos ir aukos.

Kitas skyrius, taip pat neturtingas ir toli nuo New Yorko, trumpai ir aiškiai pareiškia: Labai gaila, Seime nebūsime, neturime pinigų ir laiko. Bet nesirūpinkite, mes būsime su Jumis mintimis ir darbu, kiek mūsų jėgos leis, pagalbėsime toliau tęsti taip reikalingą lietuvių šalpos darbą..."

Tai tik pora pavyzdžių, kaip BALF skyrių nariai jaučiasi ir ką mano apie lietuvių šalpos darbo reikalingumą.

Kiek mums žinoma, daugumas BALF skyrių, ypač iš artimesnių miestų, atsiųs savo delegatus į BALF Seimą, 1951 m. sausio 5-6 dd. New Yorke. Jeigu kurie skyriai iki šiol dar savo atstovų į seimą neišrinko, pasiskubinkite tai padaryti, nes laiko liko nedaug. Juo daugiau žmonių dalyvaus seime, juo geriau.

BALF Valdyba

Saulėtą gruodžio popietę Brooklyno Grand Street atsitiktinai susipažįstu su viena lietuve tremtine. Patyrusi mane esant vieną iš KARIO red. vyrų, maloniai pakviečia užeiti čia pat gyvenančion jaunų lietuvių šeimon, kuri susilaukė savo senų tėvų, dar tik prieš 6-tą dienų atvažiavusių iš Vokietijos.

Paeiname keliasdešimts žingsnių, kopiame laiptais aukštyn ir atsirandame kukliame butelyje, kur įsikūrę jau anksčiau atvažiavusieji tremtiniai. Jaunas vyriškis ir šiuo metu palinkęs braižė kažkokį projektą, tvirtai tikėdamas gauti darbo savo specialybėje.

Tik ką atvažiavusieji tėvai — Bronius Brasiūnas su žmona. B. Brasiūnas — vaistininkas, suvalkietis, gyvenęs Memmingeno stovykloje ir dirbęs vaistinės vedėjo pareigose, buvęs Liet. Raud. Kryžiaus įgaliotinis.

Atlantą laimingai nugalėjo laivu "Gen. Sturgis", kuriuo drauge atvyko 51 lietuvis. Viso atvyko 1,300 įvairių tautybių tremtinių. Kelionė į New Yorko uostą trukusi 11 dienų. Oras buvęs vidutiniškas.

Kelionei vandenimis besibaigiant, laivo laikraštyje "Gen. Sturgis", tarpe kitų tautybių kalbomis duotų pareiškimų, skaitome ir lietuvių grupės atstovo žodį mūsų gimtąja kalba:

"„Pasiekiame Naująją Žemę reikšmingos amerikiečių tautos šventės — Padėkos Dienos — ženkle. Prisijunkime mintimis ir jausmais taipogi prie šių iškilmių, pagalvodami apie tuos, kuriems mes esame dėkingi ir apie mūsų pareigas tiems, kurie mums ištiesė gelbėjančią ranką.

Štai, Visagalio Apveizda lydėjo mus visą nelaisvės ir tremties metą; Ji ištraukė mus iš tų sunkių vergijos pančių, kuriuos neša mūsų namie pasilikusieji broliai ir seserys. Tiesa, ms dažnai ir ne be pagrindo nusiskundžiame gyvenimo sunkumais, tačiau dauguma mūsų tautos velka nepalyginti baisesnės kančios ir kraujo aukos naštą.

Kuo mūsų gyvenimas yra mažiau skausmingas, negu pasilikusiųjų tėvynėje, tuo mūsų pareigos jų atžvilgiu didesnės. Kokios tos pareigos? Mes privalome būti gyvaisiais liudytojais mūsų brolių ir seserų nešamos aukos. Mes privalome liudyti pasauliui apie tiesą...

...Išreiškime taipogi mūsų padėką dosniai ir darbščiai amerikiečių tautai, kuri mus priima į savo tarpą. Prašykime jai Aukščiausiojo malonės, idant ji sugebėtų išpildyti likimo jai užkrautą uždavinį: išsaugoti žmoniją nuo sunaikinimo ir išgelbėti krikščioniškąją Vakarų kultūrą nuo žlugimo...

...Šventės nuotaikos lydimi apleisime laivą ir išsiblaškysime po plačias Jungtinių Valstybių erdves. Tegul mus ir toliau vienija mūsų gimtosios šalies meilė ir stropus mums istorijos uždėtos pareigos atlikimas."

Iš tremtinių stovyklų Vokietijoje visi pajėgesni lietuviai jau bebaigią emigruoti. Daugiausia likę seneliai, ligoniai, ar dėl įvairių priežasčių užkliuvusieji. Žymus kiekis buv. repatriantų. Kultūrininkų - žurnalistų Memmingene telikę — Stepas Vykintas ir Simas Miglinas. Abu atsidėję dirba vieninteliam lietuvių laikraštyje "Tremtyje". Būklė be galo sunki. Skaitytojų ir bendradarbių nuolatos mažėja.

Kiek išsikalbėjus, B. Brasiūnas nurodė, kad, pvz., Dillingeno stovykloje dar tebegyvena senelis, 65 m. amžiaus, Lietuvos kariuomenės ats. kpt. Cezaris Kazakevičius, dėl savo amžiaus negalįs emigruoti. Būtų be galo kilnu, jeigu kas iš Amerikos lietuvių ar buvusių karių galėtų garantuoti 1000 dol. įnašą, šiam seneliui atvykti Amerikon. Jis pats dar jaučiasi pajėgus dirbti kurį lengvesnį darbą (smulkesnių žinių apie ats. kpt. C. Kazakevičių galima gauti KARIO redakcijoje. **Red.**).

Aprūpinimas vokiečių ūkyje, ypač negalinčių emigruoti — vargingas. Santykiai su vokiečiais patenkinami. Žinoma, tai priklauso nuo stovyklų vadovybės ir pačių tremtinių asmeninių pavyzdžių.

Svarbiausia — visus Europoje, o ypač Vokietijoje, pasilikusius tremtinius didžiai gąsdina artėjančio karo baimė ir tamsi nežinia, kas bus toliau...

Valandėlę kitą pasišnekučiavus, skubu į savo darbą, o naujieji ateiviai Brasiūnai maloniai atsisveikina ir pasilieka susirūpinę naujuoju gyvenimu ir darbu šioje šalyje.

I.M.K.

GRUODŽIO MĖNUO JUNGTINĖSE TAUTOSE

Gruodžio mėn. 18 d. prieškalėdiniai JT posėdžiai baigėsi. Paskutiniuoju laiku jau buvo jaučiamas delegatų išsisėmimas, nes, be suinteresuotų, daugelis delegatų debatuose dalyvaudavo be entuziazmo. Gal tik viena SSSR delegacija, nežiūrint, kad jos visos rezoliucijos buvo atmestos, buvo agresyvi iki paskutinės valandos. Jei pradžioje rodydavosi tribūnoje Višinskis, pasikeisdamas su Maliku, tai paskutiniuoju laiku vis dažniau pasirodydavo ir antraeilės delegacijos figūros su Arutinianu, Tsarapkinu ir Soldatovu.

Per dvi gruodžio mėn. savaites Visumos Susirinkimas turėjo apie tuziną, o atskiri komitetai —net apie šimtą posėdžių. Kad tiek daug buvo padaryta, reikia sveikinti geležinės valios žmogų, šios sesijos prezidentą Entezam, kuris, visus perkraudamas darbu, trumpas Kalėdų atostogas padarė delegatams tikrai mielas.

Kas gi buvo svarstyta ir kas svarbiausio nuspręsta?

KORĖJA

1) XII. 13 Visumos Susirinkimas 52 balsais (prieš 5 sovietinio bloko balsus, Kinijai susilaikius) priėmė Politinio Komiteto rekomenduotą rezoliuciją, sudaryti trijų asmenų grupę, į kurią įeitų ir pats prezidentas, ir jai pavesti surasti susitarimui bazę, kuriuo mūšiai Korėjoje galėtų būti nutraukti. Ši grupė yra įpareigojama galimai skubiau padaryti savo siūlymus Visumos Susirinkimui.

Be prezidento **Entezam,** į šį trejetuką įeina Kanados **Lester B. Pearson** ir Indijos **Sir Benegal N. Rau.**

2) 51 balsu (Sovietų blokui susilaikius) buvo priimtas planas Korejai atstatyti ir

3) 38 balsais prieš 5, dviems valstybėms susilaikius, buvo priimta Filipinų pasiūlytoji rezoliucija UN kariams suteikti ordinus ir kitus pasižymėjimo ženklus.

NAC. KINIJA—FORMOZA

1) Nac. Kinijos atstovavimo klausimas pavestas svarstyti Specialiam Komitetui, kurį sudaro 7 valstybių nariai: Kanada, Ekvadoras, Indija, Irakas, Meksika, Filipinai ir Lenkija.

2) Ryšium su Nac. Kinijos įteiktu skundu prieš SSSR dėl Kinijos teritorinės neliečiamybės ir politinės nepriklausomybės pažeidimo, kartu pažeidžiant taiką Tol. Rytuose, laužant Sino-Sovietų draugiškumo sutartį ir JT chartą, Visumos Susirinkimas 37 balsais (prieš 17, 7 susilaikius) priėmė rezoliuciją, kuria tarpsesijiniam komitetui pavedama parūpinti daugiau informacinių žinių ir faktų, o šį klausimą referuoti JT šeštoje sesijoje.

3) SSSR skundas prieš tariamą JAV Kinijos teritorijos pažeidimą nebuvo svarstytas, nežiūrint, kad Malikas ir paskutiniąją dieną Polit. Komitete reikalavo šį klausimą svarstyti neatidėliojant.

PALESTINA - JERUZALĖ

Ilgai užsitęsusios karštos diskusijos dėl Palestinoje esančių arabų grąžinimo pasibaigė, kada Visumos Susirinkimas 46 balsais (Sovietų blokui ir Naujai Zelandijai susilaikius), priėmė **ad hoc** Komiteto rezoliuciją, kuria JT generalinis sekretorius įpareigojamas paskirti derybų komisiją, į kurią įeitų tiek JT nariai, tiek ir nenariai, o taip pat įsteigtų spec. instituciją Palestinos pabėgėlių teisėmis ir interesais rūpintis, gi suinteresuotos valstybės bandytų tartis galutinai šiam

DR. V. A. DAMBRAVA

— —

(Svarbesniųjų JT Visumos Susirinkimo sprendimų apžvalga)

— —

Su šiuo KARIO nr. skaitytojai pradedami informuoti apie Jungtinių Tautų darbus penktoje sesijoje.

Kitame nr. mūsų bendradarbis Dr. Vytautas-Antanas Dambrava sutiko paruošti išsamų reportažą apie mūsų pačių, o kartu ir paskirų Jungt. Tautų delegacijų pastangas Lietuvos klausimui kelti. Straipsnis bus pailiustruotas specialiai parinktomis nuotraukomis iš Jungtinių Tautų sesijos. RED.

klausimui išspręsti.

Jeruzalės (šventų vietų apsaugojimo) klausimu jokio sprendimo nebuvo padaryta, nes už **ad hoc** komiteto rezoliuciją balsavo tik 30, 18 prieš ir 9 susilaikė, gi rezoliucijai priimti reikėjo 2/3 balsų.

GRAIKIJA

1) Visumos Susirinkimas 53 balsais prieš 5 (Sov. bloko) priėmė rezoliuciją grąžinti Graikijos partizanų suimtus Garikijos karius, jei jie patys to nori. Šiuo metu apie 17,000 Graikijos karių randasi Sibire.

2) Visumos Susirinkimas 53 balsais prieš 6 pareikalavo grąžinti kelis tūkstančius Albanijon, Bulgarijon, Rumunijon, Čekoslovakijon ir Graikijon vidaus karo metu ištremtų vaikučių.

3) Visumos Susirinkimas atmetė SSSR rezoliuciją, kuria reikalaujama Graikijos politinius kalinius (komunistus) amnestuoti, panaikinti konc. stovyklas, pravesti naujus rinkimus, užmegsti diplomatinius santykius su Albanija ir Bulgarija, paleisti JT Specialų Balkanų Komitetą ir nutraukti Graikijai politinius santykius su Anglija ir JAV. Už šią rezoliuciją balsavo tik sovietinis blokas.

ITALŲ KOLONIJOS

ERITRĖJA. Visumos Susirinkimas 46 balsais (prieš 10, susil. 4) nutarė: Eritreją palikti autonomine, bet federacijoje su Abisinija. Vidaus reikaluose Eritrejai paliekama įstatymų leidžiamoji, vykdomoji ir teisiamoji galia. Abisiniečiai ir eritrėjiečiai įpareigojami respektuoti Žmogaus teises ir pagrindines laisves, nežiūrint tautybės, rasės, religijos, kalbos ir lyties. Toliau rezoliucija nutariama paskirti JT komisijonierių (juo išrinktas Bolivijos delegatas Jungtinėms Tautoms **Anze Matienzo**), kuris paruoštų Eritrejos konstituciją, o, ją priėmus, Anglija baigtų Eritrejos administravimą.

SSSR rezoliucija, reikalaujanti visiškos Eritrejos nepriklausomybės, buvo atmesta.

SOMALIJA nutarta palikti administruoti Italijai, prižiūrint JT patikėtiniams.

LYBIJOS klausimas nutartas svarstyti sekančioje JT sesijoje.

ATOMINĖ ENERGIJA

Visumos Susirinkimas 47 balsais (prieš 5, susilaikė 31) priėmė rezoliuciją įsteigti 12 valstybių komitetą ir jam pavesti šį klausimą svarstyti. Sekančioje sesijoje komitetas įpareigojamas referuoti būdus, kuriais atominės energijos klausmias galėtų būti sujungtas ir svarstomas kartu su ginklavimosi klausimu. Į komitetą įeina visi Saugumo Tarybos nariai ir Kanada.

SSSR rezoliucija, reikalaujanti uždrausti atominės bombos gaminimą ir jos vartojimą, buvo atmesta.

TREMTINIŲ KLAUSIMAS

Visumos susirinkimas nutarė tolimesnį tremtinių globojimą pavesti JT komisijonieriui, kuriuo išrinktas olandas **Dr. Van Heuven Goedhart.**

BELAISVIŲ GRĄŽINIMAS IŠ SSSR

Šį klausimą iškėlė JAV, Anglija ir Prancūzija. Visumos Susirinkimas 43 balsais nutarė įsteigti **ad hoc** komisiją ir jai pavesti surinkti žinias apie Sovietų Sąjungoje esančius belaisvius.

INFORMACIJOS LAISVĖ

Visumos Susirinkimas pasmerkė valstybes, kurios trukdo radijo transliacijas užsienin. Kartu nutarta paskirti 15 asmenų komitetas naujam informacijos laisvės projektui paruošti. Sovietinis blokas balsavo prieš. Šis klausimas buvo iškeltas daugiausia dėl nuolatinio SSSR trukdymo perduoti JAV siunčiamą programą per "Voice of America."

Karinės ŽINIOS

Galimi pasikeitimai

Šiuo metu svarstoma Tol. Rytų karinės vadovybės problema gali būti išspręsta taip: gen. MacArthuras grįžtų į Vašingtoną, Jungtinio Štabo viršininku, o pakeistų jį gen. Omar Bradley.

Naujas lėktuvnešis

1951 m. pradžioje būsiąs pradėtas statyti naujas superlėktuvnešis, šiek tiek didesnis, negu 45.-000 to Midway. Nuo jo denio atomines bombas nešą sprausminiai bombonešiai galės nuskristi apie 1.500 mylių ir grįžti atgal į lėktuvnešį.

Svarbus dalinių judėjimas

Jugoslavija prie Bulgarijos pasienio siunčia ne tik savo geriausius, kautynėse išbandytus vienetus, bet ir Tito asmeninės apsaugos vyrus. Apgultame krašte toks dalinių judėjimas yra normalus reiškinys, tačiau gerai informuoti sluoksniai tvirtina, kad Tito šią žiemą tikrai laukiąs bulgarų įsiveržimo. Bulgarai esą geriausiai ginkluoti iš visų satelitų. Amerikos žvalgyba tiki, kad Tito baimė gali būti visiškai pagrįsta.

Rems Turkiją, Graikiją, Ispaniją

Tikriesiems Amerikos sąjungininkams bus padidintas ir pagreitintas ginklų siuntimas. Atėnai ir Ankara įtikino Vašingtoną, kad, susidūrimo atveju, jie kietai kovosią, ir yra tikra, kad gaus papildomos paramos. Planuojama naujų ginklų siuntimas ir į Lotynų Ameriką. Karių tarpe auga sentimentai Ispanijos atžvilgiu. Į ši strateginiai svarbų kraštą patariama siųsti ginklų ir įsirengti atramos taškus.

Stiprins Vakarų gynybą

Amerika, nežiūrėdama įvykių eigos Tol. Rytuose, dės visas pastangas, kad kuo greičiausiai apginkluotų V. Europą. Paskubomis planuojama perkelti dar daugiau JAV divizijų į Europą. Vyriausybė ir Jungtinio Štabo V-kai yra įsitikinę, kad atitinkamas V. Europos apginklavimas, nesiskaitant su jokiomis išlaidomis, yra tiek svarbus bendrai gynybai ir karinei sąjungai, kad, jam nepasisekus, Amerika turėtų užsidaryti pati viena savo kiaute.

Aviacija, šarvuočiai ir kt.

Consolidated Vultee B-vės sunkusis bombonešis B-36, dėl kurio buvę daug ginčų, dabar yra papildomas kitu sunkiu bombonešiu, tik žymiai greitesniu ir galingesniu. Naujasis oro milžinas būsiąs arba B-36F, pagerinta B-36 laida, su atgal atsuktais sparnais ir turbo-propeleriniais varikliais, arba aštuonių sprausminių variklių B-52. Šis sprendimas būsiąs netrukus paskelbtas.

Sprausminių variklių jėga varomi nauji selikopteriai (autožirai) yra pakelėje į karines jėgas. Jie, pvz. galėsią pakeltl net tankus per minų laukus...

Naujai bandomi revoliuciniečiriški auto varikliai, per kelis metus galį visiškai pakeisti tankų planavimą ir šarvuočių kovos metodus.

Naujausiuose bandymuose pasiekta, kad rekognoskavimo vaizdai buvę perduoti žemėn iš aukštai skrendančių raketų, televizijos pagalba.

Karo laivynas

Douglas B-vės ištobulintas vikrus, atomines bombas galįs nešti lėktuvas, veikdamas nuo lėktuvnešių ir galįs pasiekti ligi 1,800 km priešo gilumą, būsiąs tarnyboje 1953 m.

Laivyno vadovybė stengiasi pritaikinti trumpų atstumų magnetinius detektorius saviems helikopteriams, povandeninių laivų naikintojams, kurie juos galį lengviau surasti, kybodami vos virš vandens paviršiaus.

Korejos vandenyse surastos rusų gamintos minos buvo užtaisytos RDX sprogstamąja medžiaga, kuri 50% galingesnė už TNT. RDX masinės gamybos paslaptys buvę išvogtos raudonųjų šnipų tinklo Amerikoje ir Kanadoje...

Stiprins JAV vidaus frontą

Aukštieji kariai nori, kad Amerika per 30 dienų turėtų kautynėms parengtas bent 25 divizijas. Tai reikštų: 1) galingesnes apsaugos ir rezervo divizijas, pasirengusias kautynėms, ir 2) vyrai, atlikę visuotinę (privalomą) karo prievolę, liktų pirmos eilės atsargoje, mažiausiai 5 metus.

Priims privalomos karo tarnybos įstatymą

Kai kurie ženklai rodo, kad 82-sis Kongresas žiūrės palankiai į privalomos karo tarnybos įstatymą, čia trumpai vadinamą UMT (Universal Military Training). Kai kurie Kongreso atstovai, šiam įstatymui buvę priešingi ir net balsavę prieš jo projektą, pradeda keisti savo pažiūras. Priežastis — spaudimas rezervistų ir Tautinės Apsaugos (National Guard) vyrų šeimų, kurių dalis, jau yra tarnavę užjūriuose, vėl pašaukti į Korejos karo lauką. **("Newsweek")**

LIETUVOS GENOCIDO PARODA

Jau dešimt metų, kai Lietuva teriojama žiaurių okupantų, o pati lietuvių tauta planingai naikinama.

Pasaulyje išblaškyti lietuviai negali būti abejingi partizanų vedamai kovai dėl Lietuvos laisvės, todėl visomis priemonėmis turi drauge su jais kovoti žutbūtinę kovą.

Viena kovos priemonių yra tikslus bolševikų-komunistų kėslų ir jų genocido metodų pavergtuose kraštuose iškėlimas.

Šia kryptimi tarp kitko ir dirba Lietuvos Antinacinės Rezistencijos buvę politiniai kaliniai.

Prie LAR b PK Sąjungos veikiantis Lietuvos Tautinės Martirologijos skyrius, vadovaujamas Jono Rimašausko, buvusio bolševikų ir nacių kalinio, per eilę metų rinko dokumentinę medžiagą ne tik apie mūsų tautos aukas nacių okupacijos metais, bet ir apie raudonųjų mūsų tautai daromas skriaudas.

Šiandien tos medžiagos yra kiek surinkta, kad yra galima suruošti Lietuvos Genocido parodą ir tuo būdu Amerikos ir kitų kraštų žmonėms parodyti begėdišką bolševikų nusikaltimą prieš visą žmoniją.

Visa surinktoji medžiaga jau atatinkamai sugrupuota ir pilnai paruošta parodai. Iš viso yra 250 pavienių skydų, 21x34 colių dydžio.

Medžiaga suskirstyta į šešis skyrius.

Pirmasis skyrius yra lyg ir įvadas į visą parodą: jame parodomi lietuvių tautos laimėjimai Lietuvos nepriklausomybės metais.

Antrajame skyriuje vaizduojama pirmoji bolševikų okupacija Lietuvoje (1940-1941 metais).

Tretysis skyrius pavaizduoja nacių okupaciją, o ketvirtajame skyriuje sutelkta gausi medžiaga iš antrosios bolševikų okupacijos Lietuvoje iki 1950 metų. Čia atvaizduota mūsų tautos kova su žiauriaisiais pavergėjais.

Penktajame skyriuje telpa mūsų diplomatinės kovos dokumentai, o šeštajame skyriuje dokumentais parodyta bolševikų-komunistų žudančioji ranka Vakarų pasaulyje.

Visa medžiaga paruošta trijuose egzemplioriuose, todėl galima parodyti trijose vietose iš karto.

Yra užsimojimas tą parodą surengti visuose didesniuose Amerikos ir viso pasaulio miestuose.

Toji paroda yra naujas veiksnys ne tik Lietuvos laisvinimo akcijoje, bet drauge ir viena priemonių kovai su bolševikų-komunistų propaganda Vakarų pasaulyje. Todėl, rengiant tą parodą paskirose kolonijose, reiktų sueiti į sąryšį su kitų tautų atstovais, ypač tų kraštų, kurie šiandieną randasi raudonojo despoto nelaisvėje.

Visais parodos rengimo reikalais reikia kreiptis į tos parodos vyriausią vykdytoją, kurio adresas yra sekantis: **Jonas Rimašauskas, 1847 E. 86th St., Cleveland 6, Ohio.**

Medžiaga surinkta ir paruošta, o jos panaudojimas atiduodamas į visuomenės rankas.

Lietuvos Antinacinės Rezistencijos buvusių politinių kalinių Sąjungos Valdyba.

LAPKRIČIO 23-OJI JAV IR PASAULYJE

DETROIT. — Amerikos Lietuvių Sąjungos 'Ramovės" Detroito Skyrius lapkričio 23 d. surengė iškilmingą Lietuvos kariuomenės šventės minėjimą. Minėjimas pradėtas 9 val. 30 min. iškilmingomis pamaldomis už žuvusius karius kovoje dėl Lietuvos laisvės, šv. Antano parapijos bažnyčioje. Pamaldas atlaikė ir pritaikytą dienos proga pamokslą pasakė parapijos klebonas kun. dr. Boreišis. Pamaldų metu prie JAV ir Lietuvos vėliavų asistavo Detroito skautai ir skautės.

Po pamaldų įvyko minėjimas buvusioje lietuvių salėje. Minėjimą atidarė "Ramovės" skyriaus pirmininkas mjr. Racka, pabrėždamas šios dienos dvejopą—Padėkos dienos ir Lietuvos Kariuomenės Šventės reikšmę. Prelegentas, ltn. dr. Mickevičius, skaitė paskaitą "Lietuvos kariuomenės kūrimasis", nušviesdamas sunkius Lietuvos Tarybos Vilniuje pirmuosius žingsnius, kuriant Lietuvos kariuomenę, o taip pat kietas savanorių kovas su visais Lietuvos priešais. Ltn. Kriščiūnas savo paskaitoje "Lietuvos kariuomenės vaidmuo" — išryškino mūsų kariuomenės įnašą į Lietuvių Tautos atgimimą, auklėjimą ir valstybinį gyvenimą.

Po paskaitų vyko trumpa meninė dalis, kurią išpildė Detroito Lietuvių Balso Radio Klubo vyrų choras, vadovaujamas kompozitoriaus Br. Budriūno, ir vietos skautai.

Detroito visuomenė šiame minėjime dalyvavo gan gausiai. Rengiant minėjimą buvo gauta nuoširdi parama iš Detroito Lietuvių Radio Balso Klubo, Lietuvių Tremtinių Draugijos, Detroito skautų ir skaučių.

Šis minėjimas parodė, kad lietuvio meilė savo kariui nėra mirusi. Tai yra džiugus reiškinys, visiems kovojusiems ir tebekovojantiems kariams.

Lapkričio 25 d. Detroito Lietuvių Radio Balso Klubas paruošė ir transliavo **"Lietuvos Kariuomenės" pusvalandį** su prof. Podalskio paskaita ir Lietuvos Karo Mokyklos įdainuotomis plokštelėmis. Klubas tai atliko savo inicityva ir niekieno neprašomas. Reikia džiaugtis šia malonia Radio Klubo staigmena. Jos nariai ir kūrėjai yra senosios kartos emigrantai, tačiau jie parodė mums, kad ir jiems Lietuvos kariuomenė buvo brangi. Be to, reikia pažymėti, kad Detroito Radio Klubas šia prasme yra padaręs didžiausią pažangą.

Detroito Radio Klubas turi nuolatinį klubo apmokamą dirigentą, kompozitorių Br. Budriūną ir didelį chorą, susidedantį iš naujųjų ir senųjų ateivių. Jo duodama transliacija šeštadieniais — yra įvairi ir įdomi. Ji patenkina senųjų ir naujųjų ateivių reikalavimus. Reikia linkėti Detroito Radio Klubui ir toliau eiti atsinaujinimo keliu, vis daugiau pritraukiant naujų jėgų, ypač iš naujos kartos ateivių.

M. D.

— —

ROCHESTER, N. Y. — Šios kolonijos lietuviai Lietuvos kariuomenės šventę gražiai paminėjo lapkričio 26 d.

Išvakarėse įvyko trumpas minėjimas Rochesterio radiofone. Buvo sudainuota lietuviškų dainų ir atitinkamai pagerbti dėl Lietuvos laisvės žuvusieji savanoriai, partizanai, lietuviai kariai — Sibiro taigų kankiniai.

Lapkričio 26 d. 11 val. Šv. Jurgio parapijos bažnyčioje buvo atlaikytos iškilmingos mišios už visus žuvusius mūsų karius ir už dabartinę didžiai kenčiančią Tėvynę Lietuvą. Pamaldų metu giedojo parapijos choras ir solistė Armonienė. Po pamaldų sugiedotas tautos himnas.

Vakare, 7 val., parapijos salėje, kurion gausiai prisirinko lietuvių visuomenės, įvyko šventės minėjimas. Minėjimą pradėjo Lietuvių Karių Są-gos "Ramovės" skyriaus vicepirmininkas Cieminis. Turiningą paskaitą laikė plk. Pr. Saladžius, vaizdžiai primindamas prieš 32-jus metus išgyventas sunkias mūsų kariuomenės kūrimosi dienas, savanorių-karių kovas ir Lietuvos kariuomenės vaidmenį auklėjimo, mokymo ir krašto apsaugos srityse, per visą nepriklausomybės laikotarpį.

Tolimesnėje programoje Armono vedamas vyrų choras padainavo keletą karinių dainų, parapijinės mokyklos mokiniai padeklamavo visą elią patriotinių eilėraščių, o Jankus akordeonu pagrojo kelis lietuviškus maršus.

Pabaigoje plk. Saladžius "Ramovės" vardu vietos klebonui kun. J. Bakšiui įteikė didelį ryšulį knygų, prašydamas jas perduoti lietuvių parapijinei mokyklai. — Tai gražus karių pavyzdys mūsų veiklai dėl lietuviškojo žodžio šioje šalyje.

Šis nuotaikingas minėjimas baigtas tautos himnu.

A.

— —

BROOKLYN, N. Y. — Tautinio Sambūrio rūpesčiu, lapkričio 26 d. Brooklyne buv. SLA salėje suruoštas vakaras, kuriame kpt. Simas Urbonas apibūdino gausiai susirinkusimes tremtiniams ir seniesiems amerikiečiams Lietuvos kariuomenės lapkričio 23-sios sukakties reikšmę ir supažindino juos su Lietuvos kariuomenės organizavimusi bei jos veikla.

Meninėje programos dalyje dalyvavo du kvartetai: "Harmonijos ansamblis", vedamas V. Pranckienės ir "Aitvarai", vedamas A. Mrozinsko. Solo ir duetų padainavo Aleksas Vasiliauskas ir V. Pranckienė. Dramos aktorius K. Vasiliauskas padeklamavo Antanėlio monologą iš K. Inčiūros "Vinco Kudirkos", o dramos aktorius Vyt. Kidolis — B. Brazdžionio ir F. Kiršos eilėraščių. Pirmąjai programos daliai ir visam šio koncerto rengimo komitetui vadovavo J. Ginkus. Antroje dalyje labai vykusiai ir nuotaikingai dalyvavo kaip pranešėjas dramos aktorius K. Vasiliauskas.

Iš gautojo koncerto pelno pasiųsta keliolika siuntinių Vokietijoje pasilikusiems lietuviams tremtiniams ligoniams.

— —

GREAT NECK, N. Y. — Kariuomenės šventės minėjimas įvyko lapkričio 30 d. Kasmočiaus salėje. Įžangos žodį tarė rengėjų komisijos pirm. KARIO redaktorius kpt. Simas Urbonas. Labai vaizdžiai, gyvaisiais pavyzdžiais pailiustruodamas neapsakomai sunkias kariuomenės kūrimosi dienas savo paskaitoje pavaizdavo vietos tremtinis, gen. Pundzevičius. Toliau kalbėjo senas klaipėdiškis A. Kėkštas, o vėliau perskaityta pora nuotaikingų eilėraščių iš naujo KARIO, kuris šia proga buvo plačiai paskleistas vietos tremtinių tarpe.

Sn.

— —

CANADA

TORONTO, Ont. — 32-jį Liet. Kariuomenės šventės minėjimą atidarė pirmininkas Simonavičius. Paskaitininkas plk. Taraškevičius nušvietė mūsų kariuomenės istoriją. Lietuvos kario sąvoka, pagal prelegentą, yra kur kas platesnė.

"Ar nėra kovotojai už mūsų tautos laisvę 63-jų metų sukilėliai, aušrininkai, partizanai, mūsų ūkininkai, darbininkai ir inteligentai — kuriems lygiai buvo brangus mūsų kraštas?

Ar nėra kovotojai mūsų kaliniai bei tremtiniai, tie gyvieji protesto liudininkai prieš Lietuvai daromą neteisybę?".

Gaižučio deklamacija, skambi ir ugninga, siekė didinti mūsų ryžtą gyventi ir jausti su Tėvyne: "Kaip Tėvyne ir kur Tu beeitum, kaip šešėliai mes seksim Tave." Himno garsai vainikavo paklią susirinkusiųjų nuotaiką. Penktadienio biaurus oras, gaila, neleido daugeliui atvykti į šį prasmingą minėjimą.

Sekmadienį visi turėjo progos prisiminti mūsų kariuomenę per specialiai skirtas pamaldas.

T. Ž.

— —

VOKIETIJA

BREMEN-GRON. — Šiais metais **Grohn'o pereinamosios stovyklos lietuviai emigrantai paminėjo Lietuvos Kariuomenės šventę iškilmingiau, negu bet kada. Minėjimas 10:30 val. buvo pradėtas iškilmingomis šv. Mišiomis, kurias stovyklos koplyčioje atlaikė kun. Kazys Rickus ir atatinkamą pamokslą pasakė kun. L. Dieninis. Pa**maldose dalyvavo visi lietuviai.

Žuvusius ir mirusius pagerbė prie simbolinio kapo graudžia "Libera" ir "Viešpaties Angelas" giesmėmis. Pamaldos buvo baigtos giesme "Marija, Marija!"

Po piet, 5:30 val. įvyko lietuviškos muzikos koncertas, transliuojamas per stovyklos garsiakalbį. Dainavo per radio Bremen iš plokštelių lietuvių "Aušrinės" choras, vadovaujama p. Myk. Liuberskio. Ta pat proga buvo ir Amerikos lietuvių plokštelių muzikos, kuria senai jau įvairiomis progomis žavisi ne tik lietuviai, bet taip pat ir svetimtaučiai.

Vakare įvyko gražus religinės muzikos koncertas, kurio metu giedojo sopranas Ald. Šlepetytė, operos tenoras P. Mirov ir vargonais pritaė Č. Clement.

Po to mokyklos patalpose įvyko iškilmingas posėdis, kurį atidarė L.T.B. buv. pirmininkas pulk. J. Šlepetys ir toliau tęsė paskaitininkas dr. Vincas Misiulis.

Po kalbų sekė deklamacijos iš Bernardo Brazdžionio kūrybos. Iškilmingas posėdis baigėsi plk. J. Šlepečio žodžiu ir Tautos Himnu.

D.

— —

ITALIJA

VATIKANO radijas lapkričio 22 d. vakare paminėjo Lietuvos kariuomenės šventę. Programoje buvo duodamos lietuvių tautinės dainos iš plokštelių, kurias įdainavo Argentinos lietuvių šv. Cecilijos choras, diriguojamas Vaclovo Rymavičiaus, pianinu pritariant Andriui Kuprevičiui. Tarp dainų buvo įpintos pritaikintos deklamacijos.

Apskritai paėmus, didesni ar kuklesni Liet. Kar-nės šventės minėjimai, ta proga surengti koncertai bei parengimai vyko daugelyje JAV ir kitų kraštų liet. kolonijų.

— —

ANGLIJA

NORTHAMTONE. — Nedidelėje Northamptono lietuvių kolonijoj įvyko gražus kariuomenės šventės minėjimas. Kalbėjo skyr. pirm. J. Maciulevičius, DBL S-gos pirm. Bajorinas, kuris perdavė min. B. K. Balučio linkėjimus, o taip pat Coventrio Apyg. vicepirm. J. Senkus. Iškilmingąji aktą baigė Boughton Parko stovyklos direktorius Mr. B. Norton.

Meninėje dalyje buvo suvaidinta "Didžioji Auka", kurią parašė

LAIŠKAS EUROPON

Mielas Prietelrau,

Jau beveik dveji metai praslinko, kai su Tavim išsiskyrėm tarp anų barakų, kurie mus daugelį metų laikė pririšę prie savęs. Puikiai pamenu tą dieną. Buvo gražus, saulėtas švabiškas pavasaris, o mūsų komitetas buvo nuverstas. Mat, dėl išeikvojimų maisto sandėlyje, ir dėl viešo visuomenės protesto, sandėlininkas persikėlė net į kitą zoną. Pameni, tada nieks nesutiko eiti į komitetą, išskyrus mane. Aš, žinoma, sutikau. Ir tai tik dėl to, kad žinojau, jog tą pačią dieną išvykstu į pereinamąją stovyklą, pakeliui į JAV. Kaip ten buvo toliau — nieko nežinau, bet dabar čia galiu visiems pasakoti, jog "kempėse" buvau net komiteto pirmininku. Matai, čia, Amerikoje, labai svarbu turėti kokį nors titulą. Žmogus be titulo, ir dar buvęs DiPi, vietinių visiškai negerbiamas. Beveik visi atvykusieji turia kokius nors titulus.

Tai matai, prieteliau, kas darosi.

Kiek iš kitų girdėjau, esi buvęs darbo kuopose eiliniu. Tai, prieš išvykdamas, pamėgink kaip nors gauti pažymėjimą, kuriame būtų įrašytas koks nors titulas. Nesvarbu koks. Atvykęs galėsi sakyti, kad buvai darbo kuopos vadu, o su Tavim, jau nuo pat išlipimo minutės, visiškai kitaip skaitysis muitininkai ir visokie uosto farizieiai. O kai nuvyksi pas gimines, tai Tave sutiks kaip kokį generolą, laimėjusį atsitraukimo mūšį. Matai, toks laikas, nesistebėk ir iš manęs, kad duodu Tau patarimų, nors tu buvai mano būrininku. Juk dabar karo vadams kartais duoda patarimų ne kariai, bet menininkai, muzikos megėjai ir panašūs. Nieko nepaprasto: atominis amžius, vyruti...

Dabar šiek tiek apie save.

Matai, aš atvykau pas savo dėdę. Padorus dėdė, ne toks, kaip kiti. Jis mane laikė savo bute tol, kol jam nusibodo mano žmonos pasakojimai apie "kontrę". Žinai, moterys dažnai daug ką sugadina. Dėdė atsimena Lietuvą tokią, kakią jis paliko. Na, o mano žmona pradėjo aiškinti, kad ten kaimų jau beveik neliko; visi išėjo gyventi į vienkiemius. Miestuose taip pat buvo elektra, o Kaune ir kituose miestuose buvo pastayta daug ir gražių namų. Ko gero, dar gražesnių net, kaip Amerikoje. Dėdė supyko, o dėdienė nekalbėjo visą savaitę. Aš pradėjau gelbėti padėtį: išaiškinau, kad tai buvo mūsų vyriausybės tik projektas taip sutvarkyti kraštą po penkiasdešimt metų. Pasakojau, kad buvo viskas taip pasilikę, kaip kad atsimena dėdė. Santykiai su giminėmis susitvarkė.

Vieną dieną žmona vėl prasitarė, kad mes šančiuose turėjom mūrinį namuką ir net tarnaitę laikėm, o dirbau tik aš vienas. To pakako, kad mes tapom galutinai išvietinti iš dėdės "hauzos". Ką darysi. Šiaip taip susiradom milijonierių rajone butuką, taip sau iš 5-kių kambarių, 2-jų vonių ir kitokių patogumų. Mokėjom labai pigiai — $125 mėnesiui.

Pagaliau nutarėm nusipirkti savo namą. Žinai, ir nupirkom. Namas geras. 12-kos šeimų namukas... Kainos nesakysiu, nes vistiek Tu tokio nenusipirksi, gyvendamas lagery.

Žinai, kai pasidariau namų savininku, nepatogu buvo vaikščioti pėsčiam. Pirkom automobilį. Tiesą pasakius — nekokį, 1949 metų Oldsmobil, tai toks, kur nereikia bėgių keisti: tokio norėjo mano žmona. Be to, teko keisti visą buto "apstatymą", nes anksčiau nupirkti baldai buvo nekokie. O kai naujas "apstatymas", aišku, reikia ir siuvamos mašinos ir televizijos paskutinio modelio. Gerai dar, kad uždraudė spalvotą televiziją, būtų tekę aną pirkti. Dabar vėl naujas rūpestis spaudžia: užsakiau 1951 metų "Cadilacą" ir dar vis negaunu...

Gal Tau neaišku, kas yra "Cadilac"? Tai geriausias ir brangiausias automobilis Amerikoje.

Aš dirbu labai sunkiai: darbą pradedu 7 val. ir varau iki 4 vl. vienoj dirbtuvėj, kur į valandą moka tik $2,25, o nuo 6 val. iki 12 — plaunu restorane lėkštes ir ten gaunu po 1,25 valandai. Šeštadieniais moka viršvalandžius: pusantro karto tiek, kiek normaliai. Sekmadieniais kartais pagaunu atsitiktinio darbo: dažau. Už dieną gaunu iki $20.

Tai matai, prieteliau, kaip aš sunkiai verčiuosi šitame krašte. Iš viso, galiu pasakyti, kad gyvenimas sunkus, o ypač tik pradedančiam įsikurti. Norėčiau pasiųsti Tau kokį siuntinėlį ar šiaip ką nors, bet kad vos galą su galu suvedu. O, be to, dar šią žiemą esu nutaręs išvykti kokiam mėnesiui į saulėtąją Floridą, nuotaikos pataisyti. Tai irgi kainuos. Tai taip ir negalėsiu dar šiais metais sukurti Tau siuntinuko. Nepyk, gal kada vėliau.

Kas gero pas Tave? Turbūt dar vis gyveni lageryje. Iš spaudos žmona sužinojo, kad Jūsų lagerį jau keturis kartus kėlė į naują vietą. Tai tikrai labai įdomios kelionės, juk vienoje vietoje gyventi nusibosta ,o, be to, tas niekonekainuoja. O jei ir kainuoja, tai doleriais nemoki.

Aš, iš viso, nepatarčiau Tau niekur iš Vokietijos važiuoti. Juk čia labai smarkiai kalbama apie karą ir atominę bombą, kuri, sako, būtinai krisianti ant New Yorko, ar Čikagos, o, gali būti, pasak vieno progresyvio, net taip, kad rusai greičiau užims Ameriką, negu Europą. Jei taip, tai aš atvyksiu pas Tave ir įkursime naują lagerį pabėgėliams iš Amerikos. Na, o jei kartais rusai eitų į Jūsų zoną, tai Tu kelkis kur nors į vakarus ar į pietus. Manau, kad atsiras vėl kokia nors nauja organizacija, kuri globos dvigubus DiPi. Aš tikiu, kad ta organizacija į savo tarnybą pirmiausia priims "ekspiriens" žmones, kurie supranta pabėgėlius ir galės būti naudingi įvairiems postams. Aš tam esu pilnai pasirengęs. Manau, kad dar teks susitikti.

Būk sveikas ir linksmas. Nuo manęs pasveikink mano pažįstamus, bet neduok niekam mano adreso, o ypač buvusiems skolininkam, kuriems dar ir dabar nepajėgiu atsilyginti. Ką Tu pasakysi, net vieno lietuvių laikraščio redakcijai likau skolingas už surinktas prenumeratas. Ką gi padarysi...

Viso gero vargstantis Tavo
prietelius **Laurynas.**

MARGIEJI LAIŠKELIAI KARIUI

Kaip ir buvo tikėtasi, mūsų veterano KARIO pasirodymas laisvoje JAV žemėje sukėlė didžiulį susidomėjimą, vieningą pasitenkinimą ir net džiaugsmą, ypač visiems buvusiems Lietuvos kariams ar seniesiems Nepriklausomybės meto KARIO skaitytojams, bendradarbiams, platintojams.

Asmeniškai ir laiškais KARĮ užsisako ir sveikina nemažas būrys ir senųjų šio krašto gyventojų lietuvių, Nepriklausomybės laikais šį žurnalą mačiusių ir skaičiusių.

Po šių pirmųjų pasveikinimo bei paskatinimo laiškelių, redakcija tikisi šį skyrelį vesti nuolatos. Jame patys skaitytojai turėtų pareikšti savo nuomonę ir pasidalinti mintimis su visais KARIO bičiuliais, tiek dėl laikraščio tobulinimo apskritai, tiek dėl atskirų straipsnių, bei kitais pan. klausimais. Visa tai skaitytojus tampriai suriša su pačia redakcija, o trumpai, laiško forma reiškiamos aktualios mintys — daro įdomesnį ir mūsų žurnalą.

Laukiame!

R e d a k c i j a.

* * *

Brangūs Iniciatoriai,

Sveikinu Jūsų sumanymą atgaivinti KARĮ ir linkiu sėkmingo darbo. Tęskite tas karines tradicijas, pradėtas Lietuvoje, dar pačioj jos kūrimosi užuomazgoje. Skiepinkite tėvynės meilę ir pasišventimą lietuvių tarpe, kad, išmušus laisvės valandai, visi su ginklu rankoje stotume į lemiamą kovą...

V. Zdanavičius

London, Anglija.

---

ir režisavo L. Švalkus. Deklamavo N. Naruševičiūtė, o visas minėjimas baigtas tautiniais šokiais, kuriuos parengė J. Lukšys.

— Po šios turiningos minėjimo programos, paruoštos skyriaus narių ilgu ir kruopščių darbu, taip smagu buvo jausti, kad esame gyvi, kad lietuviška dvasia nė kiek nesusilpnėjo, per tuos ilgus tremties metus, o mažytis Northamptono skyrius yra gyvas pavyzdys. Jis yra toks galbūt todėl, kad jų tarpe yra žymus skaičius buvusių karių, kurie išlaikė ryžtingą dvasią per visus jų kentėjimus ir šiandien yra pirmieji veikiančių ir kovojančių eilėse. Juk taip dažnai taip pat girdime apie pasigėrėtiną Treliskes skyrių, kurie taip pat savo eilėse turi daug karių — tuo noriu tik pasakyti, kad būkim tikri, kai valanda išmuš, jie bus ir vėl pirmieji atiduoti didžiausią auką, kurios tėvynė pareikalaus. Mes negirdime iš jų daug žodžių, dažnai galbūt nepastebime tų kuklių pasišventėjų, tačiau jų darbai ir žygiai įeis į garbingą istoriją taip, kaip mūsų pilkų savanorių ir partizanų.

B. T.

... Aš irgi karys. 1906 m. stojau į Rusijos caro leibgvardiją, 2-on artilerijos brigadon, 5-on baterijon. Nors lietuviams tada 10 sykių sunkiau buvo ką nors gauti, ypač gvardijoje, aš išsitarnavau vyresniojo puskarininkio laipsnį.

KARIO nr. 1 šiandien nusipirkau. Siunčiu $1 kitam nr. Giliausia pagarba ir sėkmingiausi linkėjimai KARIO redakcijai ir bendradarbiams!

Antanas Žiemys

Rochester, N. Y.

Didžiai Gerb. Kario Redaktoriau,

Kaipo senas KARIO bendradarbis ir platintojas linkiu Tamstai sėkmingo darbo, naujai atgijus toli nuo savo tėvynės. Karinės spaudos labai pasiilgome. Siųskite man 60 egz. KARIO.

Mes atsargos kariai esame dar nepalūžę. Mes dar kartą norime grįžti tėvynėn su ginklu rankoje ir drauge su broliais partizanais atstatyti laisvą, demokratinę Lietuvą.

Bal. Br—nis.

Bradford, Anglija.

-:-:-

... KARYS žygiuoja! Pusė šimto jau pas skaitytojus. Tikiuosi visus išleisti. Jei pritruktų — paimsiu iš T. K...

Jonas Rimašauskas

Cleveland, Ohio.

-:-:-

Brangus Tautieti!

Amerikos spaudos žiniomis, Tamstos esate sumanytojai išleisti KARĮ Amerikoje. Dabartinio pasaulio tragedijos metu išgirstas žodis karys, kariūnas — kiekvienam lietuviui, buvusiam prie ginklo laisvojoje Lietuvoje, širdį uždega tėvynės meile...

... Mūsų mieste, kur yra apie 2 tūkstančiai lietuvių, turime ir pora naujai atvykusių liet. karių. Siųskite...

M. Tamoliūnas

Berriso, Argentina.

-:-:-

... Gavus pirmąjį KARIO nr., neapsakomas džiaugsmas mane apglėbė. KARYS vėl pas mane! Jis mane lankė mielojoj Lietuvoje — surado ir dabar, šiurkščiame ir ilgame tremties gyvenimo kelyje. Man, kaip buvusiam Lietuvos kariuomenės kariui ir vėliau tremtiniui, KARYS yra didelė brangenybė ir vienintelis dvasios ginklas prieš svetimus dievus. Jis tik vienas gali mane paguosti ir sustiprinti klaikiose gyvenimo kryžkelėse ir papildyti sudrumsto, išsekusio gyvenimo turinį...

Nuoširdžiai sveikinu atgijusį KARĮ ir linkiu geriausios sėkmės, kad jis nenuilstamai lankytų mus, išblaškytus po visą žemės rutulį ir parlydėtų grįžtant prie gintaro krantų, prie Gedimino kalno...

P. S. Dėl susidėjusių nepalankių gyvenimo aplinkybių, negalėdamas kuo kitu KARIUI padėti, siunčiu pagal išgales kuklią 5 dol. auką, kurią prašau priimti.

Bronius Čas

Chicago, Ill.

-:-:-

...Labai džiaugiuosi, vėl galėdamas pamatyti KARĮ, nes jis mane daug metų lankė Nepriklausomoj Lietuvoje. Turėjau gražiai įrištus bent 10 metų KARIO komplektus. Tik labai gaila — paliko ten, kur neberasime nieko....

A. Laukaitis

E. Chicago, Ind.

-:-:-

Mes, Luebecko ligoninėje gulintieji lietuviai džiovininkai, dauguma buvę nuolatiniai KARIO skaitytojai, sužinoję, kad išeina mūsų mylimas KARYS, nuoširdžiai prašome D. G. Redaktorių atsiųsti mums bent vieną egz. Jūsų išleisto laikraščio.

Atsilyginti mes dar tiek gal kaip nors pajėgtume, bet nežinome sąlygų.

Mūsų adresas:

Pranas Kotkis,
Krankenhaus Ost., Abt. 21a
(24a) Luebeck, Brith. Zone,
Germany.

(Šiems nelaimingiems mūsų vyrams išsiuntėme nemokamai KARIO 3 egz. **Red.**)

-:-:-

Gerbiamoji KARIO redakcija,

Aš Jonas Sakevičius tariu gerą dieną ir linkiu gero pasisekimo Jūsų naujame darbe. O dabar aš skaičiau Keleivyje, kad jūs pradėsite siuntinėti laikraštį KARĮ. Aš labai norėtau, kad Jūs man atsiųstumėte paskaityti ir parašytute, kiek jis kainuoja į metus. Aš norėtau, kad KARYS vaikščiotų į mano stubą, tik aš nežinau, kiek jis kainuoja...

John Sakevich

Scranton, Pa.

-:-:-

Gavęs mūsų žurnalą, šis malonus senasis lietuvis ateivis vėl rašo redakcijai:

... Tariu širdingą ačiū už pirmą KARIO numerį, už kurį aš atsiunčiu vieną dolerį už abu numerius. Aš noriu žinoti, kiek kainuos į metus. Aš linkiu Tamstoms gero pasisekimo Jūsų naujame darbe. Su pagarba

John Sakevich

-:-:-

... Iš savo pusės siūlyčiau įvesti KARYJE pora psl. anglų kalba. Geras žodis šia kalba daug padėtų, mėginant atgauti bent dalį lietuvių kilmės atitolusios jaunuomenės. Senieji išmiršta, o mes, naujieji ateiviai, amžius čia negyvensime...

P. Petrušaitis

Racine, Wis.

-:-:-

Gerbiamas Pone Urbonai,

Turiu garbės kreiptis į Jumis reikale naujo žurnalo KARIO. Tas žurnalas man nėra naujas. Aš jį skaičiau, kai buvo Nepriklausoma Lietuva. Aš gėrėjausi juo, jis buvo vienas mylimiausias mano laikraštis. Aš turiu jo metinius numerius įrišęs į knygas. Visuomet gėriuosi ir didžiuojuos Lietuvos progresu. Prašau prisiųsti man KARIO pirmą numerį. Aš įdedu 50 c. ir lauksiu to garbingo žurnalo.

Sveikinu Jus su geru pasisekimu leisti šį žurnalą KARĮ. Į kovą už laisvą, Nepriklausomą Lietuvą!

Jus gerbiantis

Andrew W. Dedinas

Greenfield, Mass.

-:-:-

... Girdėjau per laikraštį, kad Amerikoje išeina KARYS. Kai aš tarnavau Lietuvos kariuomenėje 1919 m., tai į mano dalį, Kauno Karo Komendantūrą — mokomąją komandą ateidavo KARYS.

Aš labai mėgdavau KARĮ skaityti, nes paskiau KARYS jau buvo gana gražus laikraštis. Jei būtų galima, norėčiau pamatyti čia Amerikoje leidžiamą KARĮ...

Antanas Ramonas

Jackson Heights, N. Y.

-:-:-

... Dideliu džiaugsmu sutikau žinią, kad KARYS vėl atgyja po ilgos pertraukos. Sveikinu Tave, KARĮ! Lauksiu Tavęs mane aplankant, kaip kad lankei Lietuvoje, o ir man būnant kitame krašte. Linkiu geriausios sėkmės mūsų tarpe, nes mes esame pasiilgę tavojo žodžio, kuris vėl mus sujungs išblaškytus po platųjį pasaulį.

Nepavargstančiam redaktoriui linkiu geros ištvermės KARIO redagavimo darbe!

Drauge prašau siuntinėti 50 egz. nurodytu adresu...

Vl. Morkūnas

Toronto, Ont., Canada

-:-:-

Mielas Kapitone,

Nepaprastai džiaugiuosi Jūsų laišku. Juk jame sakote, kad KARIUI pats laikas keltis, užsidėti šalmą ir žengti pirmyn... Seniai to laukiau. Linkiu geriausios sėkmės. Tik gaila, kad šiuo metu nedaug galiu kuo prisidėti. Bet ateityje pasistengsiu KARIO neapvilti. Drauge paraginsiu saviškius J. R .ir A. J., kurie gyvena šiame krašte. Ir jie neatsisakys paremti...

Juozas Šilainis

Yallourn, Viet., Australija

-:-:-

...Aš tai niekad nebuvau ir nesu jokis karys ir nuo tokios garbingos tarnystos 1901 m. pabėgau iš Lietuvos, kad nereikėtų eiti į caristinės Rusijos kariuomenę. Šiandien jau esu sulaukęs gražaus amželio — 71 m. Nors rankos ir akys jau gerokai apgrubę, tačiau, perskaitęs Vienybėje kpt. S. Urbono atsišaukimą, panorau susipažinti su lietuviškuoju KARIU.

Siunčiu $1 ir prašau atsiųsti man du KARIU.

P. P. Jaras

Baltimore, Md.

-:-:-

... Linkėdamas geriausios sėkmės sunkiame spaudos darbe, linkiu taip pat didžiausios kantrybės, ištvermės ir Aukščiausiojo palaimos...

Kun. J. Račys

Hamilton, Ont., Canada

— —

G. T.

KARIO nr. 1 gavau. Širdingai ačiū. Linkiu pasisekimo bei ištvermės nenuilstamai žiebti tėvynės meilės ugnelę mano trims sūnums, kurių tėvelis kpt. Puodžiūnas jau ilsisi... ar kovoja brangioje tėvynėje Lietuvoje...

Laukiame sekančio numerio.

Ema. Puodžiūnienė

Chicago, Ill.

—:—

...šiuomi priduodu Jums nors doleriuką, Jūsų bėgantiems reilams ir antram KARIO numeriui, tikėdamas jį gauti.

Su geriausiais linkėjimais,
spaudžiu Jūsų dešinę

Ig. P. Kasperas

New York, N. Y.

—:—

Patyręs iš spaudos, kad bus išleistas istorinis KARYS, labai nudžiugau. To džiaugsmo kupinas skubu, kaipo senas karys ir 1941 m. partizanas, kad po tiek metų mano stalą vėl puoštų KARYS, ąioje laisvoje šalyje...

.... Prašau man prisiųsti 20 egz...

A. Pocius

Rockford, Ill.

-:-:-

Nudžiugau paskaitęs Drauge žinią, kad KARYS vėl išvys pasaulį. Tenka tik sveikinti iniciatorius, kurie nesigalėjo vargo tai įrodyti.

Mano linkėjimas, kad KARYS vėl taptų periodiniu žurnalu tokio turinio, koks jis buvo paskutiniaisiais Nepriklausomos Lietuvos metais...

J. Misius

London, Ont., Canada

-:-:-

... Siunčiu $1 ir prašau atsiųsti man vieną KARIO nr., o kitą siųskite tam, kas negali užsimokėti...

Ad. Ambraziūnas

Waukegan, Ill.

(Už antrąją tremtinio Ambr. dolerio pusę vienas KARIO egz. pasiųstas Vokietijon, II-jo Pasaulinio karo invalidui Pranui Bagdanavičiui, šiuo adresu: 14a,Uulm/Donau, Boelke Wohnheim, Blok C, Room 47, U. S. Zone, Germany.—**Red.**).

P A D Ė K O S

Didžiai Gerbiamam Profesoriui, ats. plk. **VACLOVUI BIRŽIŠKAI**, o taip pat K. Rimui, Br. Ūsui, Ad. Dirgėlai ir Ad. Ambraziūnui, už tikrai nuoširdžią moralinę ir materialinę paramą KARIUI, aukojant ar ilgam laikui sumokant prenumeratą bei duodant galimumo siuntinėti žurnalą tiems, kurie negali atsilyginti, pvz., tremtiniams ligoniams - invalidams Vokietijoj, — mūsų giliausia padėka.

—:—

Spaudos darbuotojas, lietuviškosios kultūros rėmėjas PETRAS JUKNYS, Brooklyn, N. Y., dar Nepriklausomos Lietuvos laikais atvykęs į JAV, gerai suprasdamas nelengvą liet. spaudos būklę, ypač šio darbo pradžioje, ir įvertindamas KARIO išvarytą karinio - kultūrinio darbo barą tėvynėje, mūsų žurnalo leidimo reikalams paskyrė $5.

Nuoširdi mūsų padėka Jums, malonus KARIO Bičiuli!

—:—

Visiems kariams, o ypač ramovėnams, kultūrininkams ir visiems seniesiems talkininkams, trumpiausiu laiku sudariusiems tankų KARIO paltinimo tinklą ir greitai atsiskaitantiems už 1-jį nr., spaudžiame dešinę.

Kpt. Simas Urbonas,
Kario vyr. redaktorius

KULTŪRINĖS Naujienos

— Apie N. Metus "Gabija" Brooklyne išleidžia šiuo metu dar Vokietijoje esančio rašytojo Juozo Krumino knygą, pavadintą "Naktis viršum širdies". Po to bus leidžiama Jurgio Jankaus apysaka.

— Šiemet sukanka 30 metų nuo Lietuvos operos įsikūrimo. Per N. Metus paprastai įvykdavo "Travietos" spektaklis. Šią reikšmingą sukaktį ruošiasi kukliai paminėti Amerikoje ir kituose laisvuose kraštuose išsisklaidę Lietuvos operos darbuotojai.

— Paryžiuje atidaryta dail. Vyt. Kasiulio paveikslų paroda, susilaukusi gyvo publikos susidomėjimo.

— Brooklyne įsikūrė vyrų balsų kvartetas "Aitvarai", kuris, vadovaujamas pianisto Alekso Mrozinsko, jau dalyvavo visoje eilėje Didžiojo New Yorko lietuvių kultūrinių parengimų, o sausio 14 d. pats ruošia Schwaben Hall salėje savo dainų koncertą, kuriame dalyvaus dramos akt. H. Kačinskas ir rašyt. A. Gustaitis.

—Leonardas Žitkus-Žitkevičius, gyvenąs Brooklyne, laimėjo "Draugo" poezijos konkurso pirmąją premiją.

— Polyna Stoškiūtė, Metropolitan operos solistė, išvyko į Europą ir sausio mėn. Ispanijoje dalyvaus Barcelonos miesto festivalyje, dainuodama R. Wagnerio operų vyriausias roles.

— Vienas didžiausių Vakarų Vokietijos žurnalų "Frankfurter Illustrierte" pradėjo spausdinti Pulgio Andriušio įspūdžius iš kelionės į Australiją.

Kaina 2—c
10951

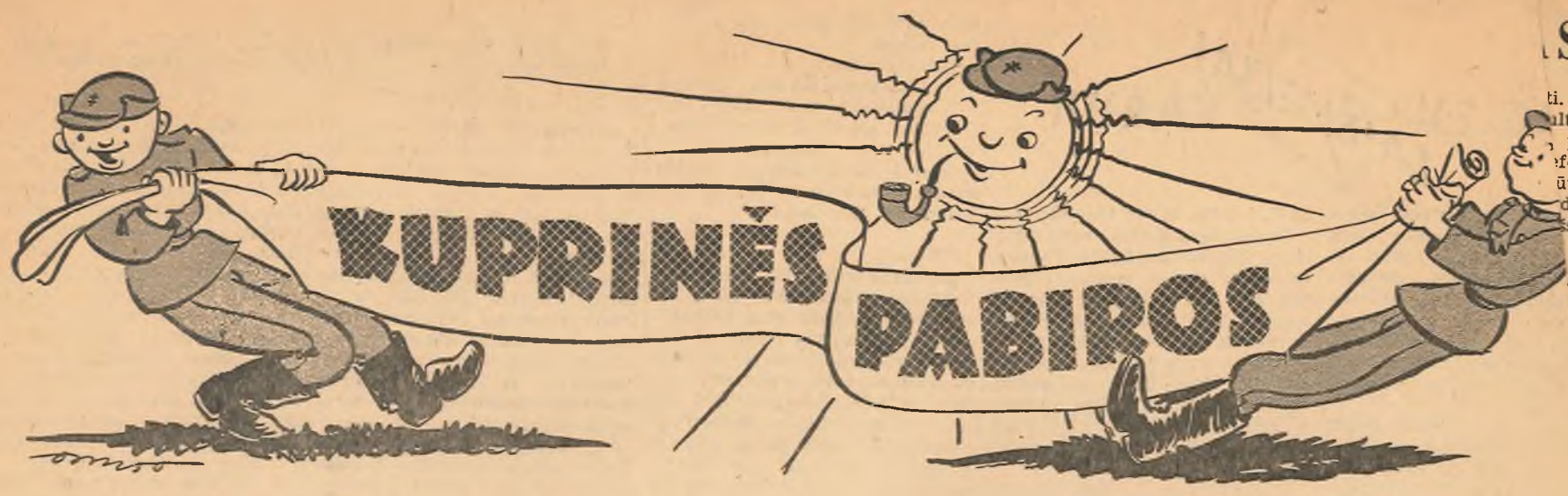

BANGUOTOS ŠYPSENOS

BABILONAS

Spoksau į bangelių grimą
Į mirgėjimą žvaigždžių —
Pro propelerių ūžimą
Balsą kažkieno girdžiu.

"Duok poezijos", — tai šaukia
Man redaktorius rimtai, —
Apie tai, kaip laivas plaukia,
Ką mes jaučiam, apie tai.

Žiūriu į marias pro "bortą"
Ir žiūrėdamas mąstau,
Kaip šiandien valiau "abortą",
Kaip valyt ry oj reiks tau...

Ir nekyla įkvėpimas
Tyras, kaip gelmė, skaistus,
O prie šono kažkas ima
Žiaukčiot jūron pro kraštus.

Ir sujaudintas galvoju: —
Tai gerai, kad sutema...
Ak, dama, dama, dailioji,
Ar mąstei čia lipdama?...

Kaip man permaldaut Neptūną,
Kas tavęs neskriaustų, miss,
Kaip man tavo silpną kūną
Apdainuoti eilėmis —

Tavo juoką, tavo grožį,
Tavo lūpų kraščiukus...
Be manierų "piauni ožį",
Gąsdini mažus vaikus.

Ir Pegasas išsigando
Ir nujojo po velniais,
Ir prie kito kranto bando
Guost ką atdūsiais švelniais.

Ten, kur Vegesack'as-Gron'as,
Ten, kur Freiburgas, toli...
Čia tau, ponas, kitas tonas,
Čia juokaut, bra, negali.

Ir bandau rimtai mąstyti,
Ir nutraukia tas mintis:
"Eikim pažiūrėt, katyti,
Kur paskendo pilnatis..."

Kažkas vakarienę giria,
Gera buvus vakare.
"Bitte alle Passagiere..." —
Baubia balsas rupore.

Ir baubimą tą pagavęs
Ausį lyg medum tepi:
"Pasažyrai"... nors kaip avys,
Bet vistiek nebe "dipy"...

Estai, latviai ir lietuviai,
Žydai, lenkai, jugosla-
Vai, — tik vienas kąsnis žuviai
Ir po to — nakties migla.

Jei prakiurtų laivo šonas —
Amen įgula visa,
Amen visas Babilonas,
Bėgantis į USA.

Bet neverkit, nelaimingi,
Pamaitinę žuveles.
Stokit puošt "Le Roy Eltinge"
Į dažytojų eiles.

Stokite į "Putzkomandą"
Visas mišinys tautų.
Daktare, lenk riebų sprandą
Su aptiekorium kartu.

Mesk mergytę, kavalieriau,
Dainiau, mesk tuščiai eiliuot.
Inžinieriau, inžinieriau,
Ne kasdien vyks simuliuot...

Kas dėl "Eltinge" gerovės
Bus nenupeiktas darbuos,
Tą Amerikoj bendrovės
Šimtui metų užverbuos.

Tam Ramygala—Detroitas,
Tam bus Klyvlendas—Šakiai,
Kaip šeriuotasai bus, oi, tas
Doleringas ir Okey.

— Achtung, achtung...—vėl
nutraukia
Balsas man visus rimus,
"Melden bei Troop Office"
šaukia —
Taip laive čia myli mus...

Dažytojas nr. trisdešimtas

KARINIŲ PROFESIJŲ TIPAI

Kiekviena karinė specialybė turi tam tikrų žymių. Jos aiškiausiai parodo, kam karys linkęs, ką jis mėgsta.

Jeigu rajone sutiksi tipelį su pieštuku už ausies, ilgomis sulaidytomis kelinėmis ir ilgais fakiro plaukais, — drąsiai gali tvirtinti, kad turi garbės matyti plunksnos žmogų — raštininką. Muzikantas, — eidamas kirbina pirštus, eina polkos arba valso taktu.

— Sakyk, Barbora, ką ten tie kareivėliai daro?

— Begėdžiai, turbūt Dievo ieško...

Siuvėjas — balta apykaklaite, prosytomis kelnėmis. Jis pirmiau apžiūrės sutikto gatvėje žmogaus drabužius, suskaičiuos skyles ir raukšles, o tik vėliau dirstels į fizionomiją.

Batsiuvį jau iš tolo pažinsi. Batai blizga saulėmis, o rankų pirštai vienodos su bato aulų spalvos.

Taiklus šaulys dažnai merkia kairią akį, o su drauge sveikindamasis, daro du paspaudimus.

Ūkvedys nuodugniai apžiūrės kiekvieną daiktą, dešimt kartų skaičiuos savo algą, o draugui davęs parūkyti pusę papiroso, būtinai užsirašys į knygą, kad nepamirštų atsiimti.

Grandinis — orus ir niekada nesijuokiantis viršininkas, kuris malonią šypseną suteikia tik vienam žemesnio laipsnio kariui—virėjui.

Virėjas — arbūzo išvaizdos veido, buroko spalvos skruostų, riebaus pasitenkinimo ir taukuotomis kelnėmis.

EILINIO ŠAIPOKO PRANAŠAVIMAI

Čigonės iš delno skaito žmogaus praeitį ir ateitį, skyrininkas gi— iš panagių. Jei tavo panagėse yra purvo, jis jau žino, kad tu vakar muilo nevartojai ir kad rytoj prakaitą liesi virtuvėj.

Žemė apie saulę apsisuka tik vieną kartą per metus. Raštininkas apie virėją apsisuka per dieną net tris kartus.

Ar bus šįmet saulės užtemimas? Kiekvieną rytą pažiūrėk į saulę pro šautuvo vamzdį ir ji tau niekuomet neužtems.

ŽMONA: — Aš nemėgstu naujosios stenografistės žvilgsnio, todėl ją atleidau.

VYRAS: — Neduodama progos jai pasireikšti?

ŽMONA: — Ne! Nenorėdama suteikti tau progos pasireikšti...

— —

JI: — Aš bijau eiti šia tamsia gatve.

JIS: — Bet, aš esu su jumis.

JI: — Todėl aš ir bijau...

— —

TĖVAS: — Sūnau, kada tik tu blogai elgiesi, pražyla vienas plaukas.

SŪNUS: — Oi, oi, tėvai, tu turėjai būti laukinis, nes senelis visai plikas.

— —

— Mano gyvenimo tikslas yra tapti žymiu gydytoju. Aš noriu būti kaulų specialistas.

— Taip? Tada tam jūs turite gauti kitą galvą.

— —

Aukų rinkėjas: — Ar jūs ką nors nepaaukotumėte Moterų Prieglaudai?

Pilietis: — Žinoma! Paimkite mano uošvę...

ŠVIESA BUTELYJE

Senas ūkininkas, pirmą kartą apsilankęs didmiestyje, grįžo namo labai nepatenkintas.

— Viešbutyje, — skundžiasi jis savo žmonai, — mano kambaryje kiaurą naktį jie laikė uždegtą šviesą.

— Bet, kodėl tu jos neužpūtei, — teiraujasi žmona.

— O kaip ją užpūsti? — atšauna vyras, —negalėjau. Ji buvo uždaryta butelyje...

Niekur taip greit žmogus nesęsta kaip kariuomenėj. Žiūrėk, rodos, dar neseniai skyrininko skverno įsikibęs mokiausi vaikčioti, o šiandien jau senas karėvis esu.

Atmink grįžęs iš atostogų, kad šautuvas nevalomas rūdyja—sris nevalgomas pelyja.

Ne tas yra didis, kas dešinia sparne stovi. Ne tas garsus, ks garsiai komanduoja.

ĮVAIRENYBĖS

— Į slaptosios policijos New Yorko įstaigą vieną dieną skambina vyras ir sako: — Vakar Grand Central geležinkelių stotyje aš pavogiau lagaminą, kuriame, mano nuomone, yra visokių projektų brėžinių, panašių į karines paslaptis. Šį lagaminą aš įdėjau į automatinės apsaugos spintą, kurios raktą siunčiu jūsų įstaigai. Aš esu vagis, bet aš esu garbingas Amerikos vagis, —baigė savo pranešimą nepažįstamasis.

— San Remo, Italijoje, vykstančios tarptautinės filatelistų konferencijos proga, raketos pagalba buvo pasiųsta pašto siunta septynių mylių nuotolyje.

— New Yorko uoste esančioji Laisvės Stovykla, kuri šiemet lapkričio mėn. minėjo savo 64 metų sukaktį, yra gausiausiai lankoma turistų vieta Amerikoje. Šiemet ją jau aplankė apie 520,000. Bet Londono senoji pilis "Tower" sumušė rekordą. Ją aplankė apie 960.000 žmonių.

— 1841 metais Anglijoje pirmą sykį buvo parengta Kalėdų eglaitė. Po dešimt metų ir New Yorke atsirado eglaičių pardavėjų, kurie pradėjo gyventojus aprūpinti eglaitėmis. Dabar New Yorkas daugiausia aprūpinamas medeliais iš Kanados.

— Čekų profesinių sąjungų laikraštis, aprašydamas vieną laikrodžių krautuvę, sako: "Kas ties šios krautuvės langais sustoja ir į laikrodžius pasižiūri, turi pagrindo džiaugtis. Languose išstatytieji laikrodžiai yra Sovietų Sąjungos fabrikų gaminys, ir ta firma vadinasi "Laimėjimas."

Sporto PASAULIYJE

—Brooklyno Lietuvių Futbolo Komanda lapkričio 19 d. pirmenybių rungtynėse prieš Schlesier S. C. savo priešininkus nugalėjo 21:0.

— Tuo pat laiku Brooklyno Lietuvių Atleto Klubo II-sis krepšinio vienetas, žaidęs pirmenybes prieš Ainslie Presb., laimėjo 32:-28.

— Sao Paulo, Brazilijoje, spauda neseniai plačiai rašė apie Antaną Aukštinaitį, kuris jau ketvirtą kartą iš eilės tapo tinklinio čempionu.

— Anglijoje prasidėjo krepšinio sezonas. Rungtynėse dalyvauja ir D. Britanijos lietuvių krepšinio komanda "Vilnius". Pereitame sezone ji buvo išsikovojusi meisterio vardą ir pereinamąją taurę.

— Pietų Australijoje gyvenančių lietuvių, latvių ir estų krepšinio turnyre, kuris įvyko spalio 21 d. Adelaidėje, laimėjo latviai. Rungtynes su estais lietuviai laimėjo santykiu 7:53 (35:25), o paskutinėse rungtynėse, žaidžiant lietuviams su latviais, laimėjo latviai, santykiu 55:38 (26:21). Tuo būdu turnyro laimėtoju tapo latviai, gaudami ir pereinamąją taurę, kurią jiems įteikė Pietų Australijos Krepšinio Sąjungos Vykd. pirm. W. Thomas.

— Advento paskutinę savaitę Jungtinėse Amerikos Valstybėse baigiasi amerikiečių futbolo sezonas.

Mūsų skaitytojams: Dl aktualesnės medžiagos gasumo, kai kurie rašiniai adėti 3-iam nr. **Rd.**

NEDELSDAMAS IŠSIRAŠYK K A R Į SAU, SAVO ARTIMIESIEMS VOKIETIJOJE, KITOSE ŠALYSE AR ESANTIEMS JAV ARMIJOJE. SUVĖLAVUSIEJI — NEGAUS 1951 M. NR. 1!

Viršelyje: Vyt. Augustino nuotraukos. Vinjetės—P. Osmolskio
Spaudė "Amerikos" spaustuvė, 417 Grand St., Brooklyn, N. Y.